

Konica
FILM & CAMERAS

Konibel

Kneza Miloša 64, 11000 Beograd, *Yugoslavia* Tel. (+381 11) 3618-903, 3618-905, 3618-906
 Fax. (+381 11) 646-640 E-mail: konibel@eunet.yu

REFOTO

ČASOPIS ZA
 KULTURU
 FOTOGRAFIJE

N° 09
 februar 2002.

DIN. 180
 € 5

ISSN 1450-6394

Fotografi

Aleksandar Kelić
 Željko Sinobad

Foto škola

Akt fotografija
 Vrste i uloge linije
 Fotoagencije
 Korekcija svetla pomoću filtera

Aktuelnosti

Skeneri
 Sinar kalendar 2002
 Kalendar izložbi
 Nikon foto konkurs - NPCI

Tehnika

Blicevi

Olympus Camedia 4040Zoom

Nikon AF24-85

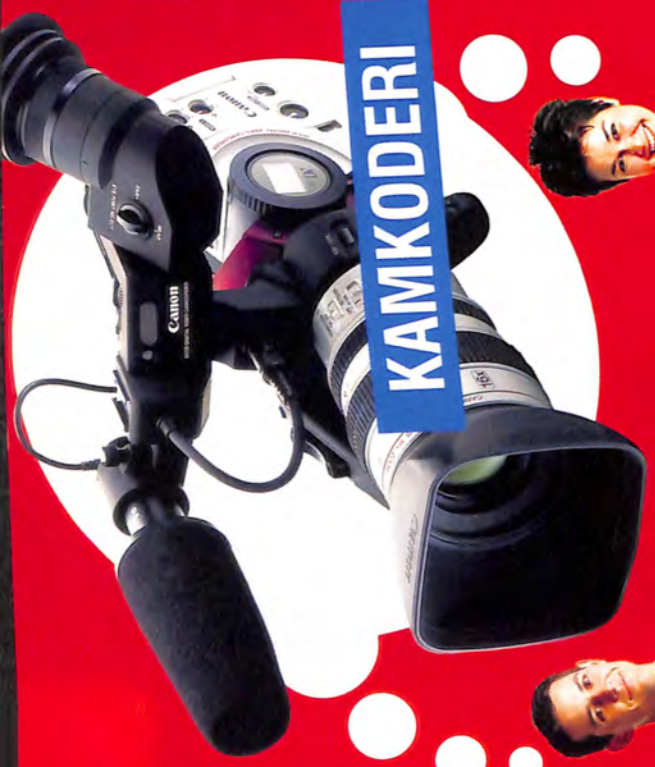
Nagradni konkurs

PROFI

KAMKODERI

AMATER.

PROFI

PROFI

official distributor

BEOGRAD, Tel: 011/655 100, 655 257, Fax: 011/655 658

SPECIJALNA PONUDA

IZUZETNO POVOLJNE CENE, GARANCIJA

Noritsu QSS 2301 HRCRT ili CRT
+DIGITALNA STANICA
+ORIGINAL SOFTWARE

Fuji SFA 238
+FP 232 B
+DODATNA OPREMA
**35% JEFTINJE OD
KATALOŠKE CENE**

Noritsu QSS 2211 + QSF V30

**KOMPLETAN
MINI-LAB
U 1 MAŠINI
NA 1m²**

Noritsu QSS MICRO 1801

VANSEZONSKO SNIŽENJE CENA

FOTO PAPIRA, HEMIKA LIJA, FILMOVA ...

VAŠ POUZDAN PARTNER ZA SAVETE, KUPOVINU I SERVIS

Tel. 011/ 32 20 692, 32 48 715 Fax: 011/ 32 48 630
Beograd, Knez Miletina 26, bgelitefoto@sezampro.yu

ŠIROK ASORTIMAN DODATNE OPREME

Za APS

Papir
Magazin

DCP 760

Automatski
držač trake

Automatski
film ekstraktor

Uređaj za
pakovanje
filmova

* * *

Dragi Nenade, dobro došli u veliku porodicu poklonika fotografije, i koliko vidimo nameravate da se družite sa nama. Naš foto konkurs je zato bio dobra prilika ali ste, zbog stroge kritičnosti prema sopstvenim radovima, to propustili. Mi međutim nastavljamo sa foto konkursom, a vi malo "olabavite" sopstveni kriterijum i pošaljite svoje radove. Tema našeg sledećeg konkursa je putovanje, a pravi ljubitelj fotografije nigde ne putuje bez aparata.

Uz Ilford i Kodak

Dragi urednici, Već duže vremena pratim vaš časopis i sve je bolji. Ranije sam kupovao britanski Practical Photograpy ali sam prešao na vaš časopis. U zadnjem, decembarskom broju, objavljen je članak Black & White 10 veličanstvenih. Tu je napisano da je Ilford XP2 400 (doda se i super) jedini crno-beli film u standardnom C-41 procesu. Takav film ima i Kodak, takođe na 400 ASA. Zbog uglednog proizvođača bi trebalo da ga pomenete. Imao sam sreću da fotografišem sa oba filma, i Kodakom i Ilfordom. Super XP2 400 je poboljšana verzija sa boljim kontrastom od običnog XP2 (i sam sam provrio fotografiju). Sa poštovanjem, srećna Nova Godina i puno sreće za Vas i časopis

Dušan Nešić, Novi Beograd

* * *

Zahvaljujemo se kolegi Dušanu Nešiću iz Novog Beograda koji je, reagujući na tekst u našem časopisu broj 8 "Deset veličanstvenih", napisao da i Kodak ima crno-beli film od 400 ASA koji se obrađuje u standardnom procesu C-41. Objavljujemo podatak koji nam je poslao kao dopunu našeg teksta. Želeli bismo da naglasimo da je naše predstavljanje filmova bio samo jedan uži izbor filmova, uglavnom smo se odlučili za najpoznatije i najdostupnije na našem tržištu.

Čestitka iz Slovenije

Poštovani, pišem vam iz Slovenije i bavim se sa fotografijom. Nakon moje posete Beograda ovu godinu kupio sem i vašu reviju i moram kazati da se mi je vrlo sviđala. Interesuje me ako se jo može kupiti u Sloveniji i da li je možno naručiti i koliko bi to koštalo za celu godinu. Hvala Vam i još

jedan put vam čestitam za vrlo dobru foto reviju. Keep on!

Klemen Bizjak

P.S. Nadam se da nećete imati problema sa razumevanjem jezika

* * *

Gospodine Bizjak, zahvaljujemo na lepim rečima o našem časopisu i raduje nas što imamo čitaoce i u Sloveniji. Pošto je REFOTO za sada dvomesečnik, preko naše adrese se možete pretplatiti na tri broja (polugodišnja pretplata), ili šest brojeva godišnje. Verujemo, međutim, da ćemo se uskoro legalno pojaviti i na tržištu štampe u Sloveniji.

Pismo iz Banja Luke

Molim da me obavestite koje knjige o fotografiji mogu da se kupe u Beogradu i gde? Osim vašeg časopisa, ja u Banja Luci ne mogu ništa drugo nabaviti.

Boro Bajić, Banja Luka

* * *

Boro, možemo vas obavestiti da u prodavnici "Nikon" Vuka Karadžića 7a, tel. 630 153, možete kupiti knjige o fotografiji: "Elementarna tehnika fotografije" od Dragoljuba Kažića i košta 450 dinara, takođe ovu knjigu možete poručiti putem porudžbenice koja se nalazi u časopisu REFOTO; "Slike u srebru" od Gorana Malića po ceni od 350 dinara; "Fotografija i slika" od Milanke Todić, a o ovoj knjizi možete čitati na sledećim stranicama našeg časopisa.

Digitalni fotoaparati

Obraćam vam se sa željom da mi pomognete oko nabavke digitalnih fotoaparata za potrebe snimanja u fotografskoj radnji i štampanja istih fotografija na štampaču.

Marko iz Vranja

* * *

U REFOTO-u br. 6 naći ćete pregled digitalnih fotoaparata, a u broju 7, predstavili smo Epsonov štampač koji odgovara skoro većini digitalnih fotoaparata, a može da štampa i bez kompjutera.

časopis za
kulturu
fotografije

REFOTO

Vrednost fotografije

Još jednom zahvaljujemo čitaocima koji su učestvovali na našem foto konkursu, jer su razumeli ideju da se kroz ovakve manifestacije najbolje afirmišu fotografija.

Razumeo je to i jedan naš čitalac koji nije poslao svoje radove na ovaj konkurs, jer je, kaže, prema njima bio previše kritičan. Ali priznaje da je pogrešio i naglašava da je "prava vrednost fotografije kad je dostupna i drugima, a ne samo autoru".

To je, u stvari, suština i naše ideje: da fotografija bude dostupna širem krugu ljudi, i da takmičarski duh podstakne kvalitet i visoke standarde u ovoj umetnosti. Zato smo u prošlom broju časopisa objavili četrdesetak radova sa našeg foto konkursa, iako je samo jedan nagrađen. Smatrali smo da je vrednost svih tih radova "skočila" samim tim što su mogli da ih vide čitaoci našeg časopisa. Čitaoci će u ovom broju moći da vide i najbolje fotografske radove sa jednog međunarodnog foto konkursa, koji već gotovo tri decenije izaziva interesovanje ljubitelja fotografije širom sveta. Reč je o Nikonovom godišnjem foto konkursu na kojem je učestvovalo oko 6.500 autora iz 73 zemlje sa blizu 35.000 radova. Ove impozantne brojke najbolje kazuju da takmičarska manifestacija te vrste postaje sve popularnija u fotografskom svetu. Učesnici jednog takvog konkursa su shvatili da se njihovim radovima daje i značaj i vrednost jer, osim nagrade i medalja, fotografije se objavljuju i u godišnjim katalozima ove renomirane firme. A da ne govorimo o tome da će se nagrađeni radovi sa tog konkursa naći verovatno u svim svetskim fotografskim časopisima.

Upravo stoga i mi želimo da afirmišemo naš foto konkurs, jer će se verujemo, i naši pobednici naći u svetskim časopisima. A time i fotografija dobija na vrednosti.

Slobodan Vukadinović

U OVOM BROJU:

NOVITETI	4-6
FOTO AKTUELNOSTI	7-11
MOJE ISKUSTVO - Svetislav Dragović	
Fotografisanje sa minimumom investicija ...	12-13
OSVRT - Dragoljub Tošić	
Salon fotografije	14
FOTOGRAFI	
Aleksandar Kelić	16-21
Željko Sinobad	38-43
FOTO ŠKOLA	
Tomislav Peternek	
Fotoagencije	22-23
Mitar Trninić	
Akt fotografija	24-26
Vladimir Červenka	
Svetlost u fotografiji (5):	
Korekcija svetla pomoću filtera - 2.	28-30
Ivana Brezovac	
Vrste i uloge linija	32-34
FOTO TEHNOLOGIJA - Srđan Vuković	
Digitalna slika	36-37
ISTORIJA FOTOGRAFIJE - Goran Malić	
Optički izraz stvari	46-47
FOTO TORBA - Aleksandar Čubrilo	
Kao na dlanu	48-49
MAJSTORI SVOG ZANATA - Raša Milojević	
Lepote zavičaja	50-51
NIKON KONKURS	52-55
KOLEKCIJARSTVO	
Priča o Minox-u.	56-58
TEHNIKA	
Blicevi	60-67
Fuji Sensia	68
Canon EF 70-200 IS L	69
Nikon AF 24-85 mm f/2.8-4D IF	70
Sony DSC - F707	71
Olympus Camedia 4040 ZOOM	72
Rayovac baterije	73
Sinar kalendar 2002	74-75
FOTO KOMENTAR	
Analiza fotografskih radova čitalaca	76-77
NAGRADNI KONKURS	80

Naslovna strana:

Wilhelm Leisten "Zavodenje III" - NPCI
Konkurs: Putovanje - Beatriz Riccio - NPCI

REFOTO časopis za kulturu fotografije: Osnivač i izdavač REFOT B, Beograd, Pčinjska 17; tel. 011/456-151; 444-86-62; faks. 011/4460-234, e-mail. refoto@net.yu; Žiro račun 40816-603-6-28554

Glavni i odgovorni urednik Slobodan Vukadinović; pomoćnik glavnog urednika: mr fot. Ivana Brezovac

Redakcija: Tomislav Peternek, Dragoljub Tošić, Svetislav Dragović, mr fot. Mitar Trninić, dr ist. umetnosti Milanka Todić, mr fot. Vladimir Červenka, Goran Malić, Boris Bjelica, mr fot. Milan Miletin,

Miroslav Nikoljčić, Imre Sabo, Srđan Vuković, Nijaz Selmanović

Saradnici: Nebojša Babić, Vera Peternek (prevodilac), Vojin Mitrović (Pariz), Nada Vukadinović (Firenca), Branko Popović (Frankfurt)

Tehnička redakcija: Petar Vukadinović, Dragana Simeunović, Milena Avramović; Lektor: Milena Marković

Marketing: Orange, tel. 636-830, fax. 634-458, e-mail. orangest@eunet.yu

Rukopisi i prilozii se ne vraćaju. Štampa: Štamparija "Stojkov", Novi Sad, Pre-press: REFOT B & Scanner Studio

Cena pojedinačnog broja 180 dinara, Rešenjem Ministarstva kulture Republike Srbije broj 413-00-1449/2001-04 od 16.10.2001. časopis oslobođen plaćanja poreza na promet.

Nikon F 55

Aparat za sneg

Iako je zima pri kraju predstavljamo Fuji QuickSnap Outdoor Sports aparat za jednokratnu upotrebu koji je otporan na vlagu, hladnoću, padove i sve slične prepreke zbog kojih do sada niste na zimovanju imali stalno aparat kod sebe. U njemu se nalazi film od 27 snimaka ISO 800/30 koji omogućuje da se snime oštre slike i pri većim brzinama tokom skijanja. Dovoljno je samo vizirati sliku i pritisnuti okidač i to za samo 11,95 evra. Kada se film "ispuca" ceo se aparat predaje u laboratoriju odakle se opet šalje na reciklažu.

Svima onima kojima teško pada da mnogo razmišljaju o tehničkim detaljima snimanja Nikon je za februar ove godine najavio ovaj model potpuno automatskog refleksnog aparata sa pet programa za različite motive. Fotograf bi trebalo samo da se usredsredi na motiv, a aparat će već izračunati sam sve što je potrebno. Kao i kod većine drugih modela refleksnih aparata iz Nikona i kod ovoga je moguće elemente snimanja postaviti i manuelno. Ima brzi autofokus, a zahvaljujući sistemu AF-Dynamik ovaj aparat neće ni pokretne objekte da izgubi iz vidokruga. Ima i ugrađeni blic (koristi naravno i eksterne Nikonove bliceve) kojim se može dosvetljavati, a moguć je i "predbljesak" za smanjenje "crvenih očiju". Cena i uslovi isporuke još nisu poznati.

Zanimljiv pribor za rasvetu

Korisnici Broncolor rasvete sa Plusofleks EM softboksevima mogu od sada da dopune svoju opremu sa dva nova dodatka koji se lako savijaju i ne zauzimaju mnogo mesta u torbi sa priborom, a mogu da posluže prilikom snimanja portreta, aktova ili modela. Nova tekstilna rešetka daje dramatični svetlosni efekat i ugao svetlosnog snopa je 40 stepeni što omogućuje manje rasipanje na pozadinu. A ako vam je dosadilo da kod upotrebe rasvete u očima modela gledate četvrtasto rasvetno telo, tu je okrugli dodatak za difuzor za bolje usmeravanje svetlosti i za efekat okruglog odraza rasvete u očima modela.

Minolta Dimage X

Personalni fotografski asistent je reklamni slogan za ovaj, može se slobodno reći, revolucionarni proizvod u optici. Dimage X je digitalni fotoaparat od dva megapiksela dimenzija 84,5x72x20 mm sa trostrukim zumom čiji bi ekvivalent bio 37-111 mm kod lajka formata, koji može da snima kako fotografije u tri rezolucije po izboru (1600x1200, 1200x960 i 640x480 piksela) tako i kraći video zapis sa zvukom u rezoluciji 320x240 piksela u trajanju od 15 sek. Vezuje se direktno za računar preko USB porta, a revolucionarno kod ovog aparata je rešenje prelamanja svetlosti kao što se vidi na slici. Cena ovog aparata je 600 evra.

Dva najnovija Canon štampača za slike bez okvira

Dva nova štampača od firme Canon su svakako među kvalitetnim i brzim ink-jet štampačima koji na rezoluciji 2400x1200 dpi štampaju veoma dobro fotografije i to od ivice do ivice papira. Model S900 štampa na A4 format i to fotografiju u punoj rezoluciji za samo jedan minut dok je model S9000 za A3 format. Prvi košta 449 evra dok je drugi za 150 evra skuplji. Oba modela se povezuju preko USB porta za računar.

Trajne boje sa HP ploterom

Hewlett-Packard je povećao seriju plotera širine 60 cola sa HP Designjet 5000-UV i 5000PS-UV sa modularnim CMYK sistemom mastila sa šest boja (dodatni magenta i cijan). Zahvaljujući specijalnim UV bojama sa njim se mogu štampati materijali i za unutrašnju i za spoljašnju upotrebu. Cena prvog je 19.850 evra, a drugi model sa postskript formatom je 24.170 evra.

Novi profesionalni Fuji FinePix S2

Najnovija vest koja će obradovati sigurno profesionalne fotografe koji nameravaju da sasvim ili delimično pređu na digitalni aparat je pojava Fuji FinePix S2 modela sa čipom Super CCD treće generacije od čak šest miliona piksela. Aparat ima za osnovu telo bazirano na Nikonu F80 i koristi sve Nikonove objektivne. Slika koja se snima se zapisuje u rezoluciji od 4256x2848 piksela i to na praktično na svim vrstama kartica tipa SmartMedia ili CompactFlash uključujući i

IBM Microdrive koji ima kapacitet od 1 gigabajta. Takođe se može povezati sa računarom preko USB ili Firewire porta i na taj način veoma brzo se prebacuju podaci. Novina je da se uz svaku sliku može snimiti i do 30 sekundi zvuka za opisivanje mesta i objekta snimanja. U prodaji će se pojaviti od juna ove godine, a očekivana cena mu je ispod 4500 evra.

Bowens Esprit Digital DX serija rasvete

Razvojni tim Bowensa je posle istraživanja tržišta uvidio da u najprodavaniju seriju rasvete Esprit treba da ugradi uspela rešenja iz Digital 750 Pro glava. Tako je nastala Bowens Esprit Digital DX serija rasvetnih glava i to 250DX, 500DX i 1000DX u kojima je analogna kontrola snage zamenjena digitalnom. Jačinu svetla je kod njih moguće postaviti čak na 1/10 vrednosti blende i kompletno upravljanje je moguće izvršiti daljinskim upravljačem. Kao i prethodni ovi modeli poseduju mogućnost bežičnog okidanja preko autoslave uređaja. Može da se uključi zvučni signal za lampu. Do preciznih cena još nismo uspeali da dodemo.

Profoto pribor

Ako koristite rasvetu ovog proizvođača na tržištu se pojavio novi pribor. Octa 3 je omekšivač svetla osmougaonog oblika prečnika 90 cm i košta 410 evra, a Octa 5 je prečnika 150 cm i košta 600 evra. Novi asortiman poznatih "softbokseva" raznih veličina je sa cenama od 270 do 520 evra. Zum reflektor je 150 evra.

Mamiya 645 AF D

Sa ovim modelom je Mamiya samo unapredila razvoj modela srednjeformatnih aparata baziranih na prethodnom modelu Mamiya 645 AF. Dodato slovo D ukazuje na to da je ovaj model digitalni. Tacnije, na njega se mogu staviti kako klasične kasete za rolfilm ili polaroid tako i digitalna ledja koja je ovaj proizvođač konstruisao sa poznatom firmom Leaf. Novost je specijalni port za povezivanje i prenos podataka bitnih za snimanje sa digitalnih ledja na displej aparata. Korisnici ovog aparata mogu da biraju između deset objektivna, među kojima je najnoviji superširokougaoni objektiv AF 3,5/35 sa uglom snimanja od 90 stepeni. Cena ovog aparata je oko 4300 evra.

Fuji NPZ 800 Professional

Novi film Fuji NPZ 800 Professional koji se pojavio u decembru prošle godine izvanredan je pre svega za portretnu fotografiju zbog veoma tople i verne reprodukcije tonova kože. Predviđen je za snimanje kako u prirodi tako i u studiju i kao što se iz imena vidi veoma je osetljiv, ISO 800/30, a u stvari to je naslednik NGH II profesionalnog filma uz primenu nove tehnologije četiri kolorna sloja. Isporučuje se u profesionalnom pakovanju od pet rolni za 31 evro.

Aparat za internet

Broj korisnika interneta je sve veći i samim tim pojavila se i potreba za pristupačnim fotoaparatom koji će biti u stanju da

snimi fotografije odgovarajućeg kvaliteta za slanje E-mailom. Od Nove godine se Fuji pobrinuo za to sa svojim Fujifilm iX-1 digitalnim aparatom koncipiranim upravo za primenu u "svetskoj mreži". Sa VGA rezolucijom snima slike veličine 640x480 piksela i u memoriju aparata koja je 8 Mb može da se smesti 26 slika. Moguće je i snimanje kratkih videoklipova, a može da se upotrebljava i kao vebkamera za videokonferencije preko kompjutera i to sve za samo 89 evra.

Contax NX

U prošlom broju smo pisali o digitalnom modelu refleksnog aparata ovog proizvođača koji još uvek radi i na razvoju analognih modela aparata. Contax NX je u stvari veoma sličan modelu N1, samo što je jeftiniji i manje profesionalan, ali je i osim toga veoma dobro opremljen svim onim što bi se moglo očekivati od jednog analognog refleksnog aparata. Isporučuje se sa zumom Vario-Sonnar 1:3,5-5,6 28-80 mm koji se odlikuje i mogućnošću makro snimanja već sa 25 cm. Cena mu još nije poznata.

Novi Voigtlander

Firma Voigtlander izbacila je na tržište novi 125 mm, f/2,5 makro objektiv koji daje 100% reprodukciju objekta snimanja. Trenutno je dostupan sa Nikon AI-S bajonetom ali vrlo brzo usledice serije sa Canon FD, Olympus OM, Minolta MD i Pentax PK-A/R bajonetima. Objektiv će takođe biti kompatibilan sa Canon EF i Minolta MA navojima čime će se zadovoljiti potrebe većine korisnika EOS i Dynax serija. Apohromatska sočiva objektivna daju visoku oštrinu i odličnu definiciju boja, a ovaj objektiv svojim dizajnom na vrlo elegantan način dopunjuje seriju Voigtlanderovih objektivna iz 70-tih godina. Cena mu je 550 funti.

Foto torba - ranac

Izuzetno kvalitetna torba koja štiti, od udara, vlage, niskih temperatura, a po potrebi je i ranac.

Uz osnovni deo ove torbe u kojoj se nalaze ojačane pregrade, torba ima dva bočna, dva prednja i jedan široki i uski i jedan sasvim uski džep na zadnjem delu torbe. Pregrade u osnovnom delu se mogu pomerati, fiksirati u položaj koji vam je potreban, u zavisnosti koje aparate i objektivne želite da smestite. Osnovni deo se pokriva prvim preklopom i zatvara sa dva rajfešlusa. Preko ovog ide drugi preklop koji se zatvara sa ježom. Torba ima rukohvt, klasični kaiš za rame i dodatni četvrtasti kaiš, pa se može nositi i kao ranac. Ukoliko torbu sa kaišem za ranac umesto na leđa stavite na prsa onda vam dupli preklop na na gornjem delu torbe omogućava da oslonite laktove radi stabilnosti koja je potrebna za rad sa većim zumovima i teleobjektivima. Dužina torbe je 200 mm, a visina 210 mm. U nju možete staviti dva tela fotoaparata, četiri objektivna, blic i druge

potrebne stvari. Cena torbe je 9.300 dinara, a možete je kutiti u prodavnici Nikon u ulici Vuka Karadžića 7a.

Pentax MZ-6 zamenjuje MZ-7

Početkom ove godine će novi Pentax MZ-6 krenuti stopama svog prethodnika, modela MZ-7. Novi aparat je veoma kompaktan i opremljen je novim funkcijama koje će početnicima veoma olakšati snimanje, a već angažovanim amaterima omogućiti veću kreativnost. Karakteristično je veliko dugme za podešavanje koje u mraku svetli, a sve postavljene vrednosti su vidljive i u viziru. Autofokus mu je veoma brz i upravlja se sa tri tačke što čini da su slike skoro u svim situacijama oštre. Najkraća ekspozicija je 1/4000, a blic je sinhronizovan na 1/125. Na njemu se koriste svi KAF2, KAF, KA i K objektivni s tim da za starije modele treba nabaviti i poseban adapter za autofokus. Pošto je i ovaj aparat tek u najavi ni za njega nismo saznali cenu.

URUČENJE NAGRADE POBEDNIKU KONKURSA "PORODIČNA FOTOGRAFIJA"

Minulih nekoliko meseci družili smo se sa mnogim našim čitaocima, koji su nam slali svoje fotografske radove za, sada već tradicionalni, REFOTO konkurs. Tema konkursa je bila porodična fotografija i u redakciju je stiglo 615 radova. Svaki od ovih radova je zasluživao pažnju jer su autori ljudi raznih zanimanja, različitih godina starosti, a rukovali su i različitim foto aparatima. Zajednička im je privrženost fotografiji i želja da se u ovom poslu što više usavršavaju, što im omogućuje i jedna takmičarska manifestacija, kakva je i ovaj REFOTO konkurs. Naravno, svaki od učesnika konkursa potajno priželjkuje da njegova fotografija bude posebno zapažena, a eventualno i nagrađena. Ovoga puta se ta nada ostvarila Aleksandru Mijatoviću iz Vrnjačke Banje, čija je fotografija "Sreća u očima" proglašena najboljom na ovogodišnjem konkursu. Autoru je pripala nagrada foto aparat Nikon F65. Nagradu mu je uručio glavni i odgovorni urednik časopisa REFOTO, Slobodan Vukadinović.

IVO ETEROVIĆ "BEOGRAD DANAS"

Splićanin Ivo Eterović, koji više od četiri decenije živi i radi u Beogradu, predstavio je 27. decembra prošle godine, u Skupštini Beograda, dopunjeno izdanje svoje fotomonografije "Beograd danas". Prvo izdanje ove jedinstvene knjige fotografija jugoslovenske prestonice pojavila se pre deset godina, kao autorov poklon gradu u kome je proveo najlepše godine svoga života. Ova fotomonografija je jedna od knjiga Ive Eterovića koje su objavljene u tiražu od preko 70.000 primeraka. Ceneći višegodišnji rad ovog umetnika fotografije i fotoreportera, Udruženje novinara Srbije dodelilo mu je krajem prošle godine nagradu za životno delo.

NAGRADA ZA ŽIVOTNO DELO

Doajenu Jugoslovenske sportske fotografije, Pavlu Đisalovu, danas je u prostorijama novosadskog dnevnog lista "Dnevnik" uručena nagrada za životno delo Udruženja sportskih novinara Srbije. Đisalov je rođen 1919. fotografijom se bavi od 1936. a sportska dešavnja u Novom Sadu i Vojvodini kontinuirano prati od 1949. godine, bez obzira na podmakle godine čini i danas. Gotovo da ne postoje nijedne novine bivše i sadašnje Jugoslavije koje na svojim naslovnim i sportskim stranama nisu objavljivale fudbalske, bokserske, rukometne, košarkaške, teniske i mnoge druge fotografije ovog istaknutog Novosadanina.

NOVINSKA FOTOGRAFIJA U VOJVODINI

U Novom Sadu, u galeriji "Prometej" održan je 17. januara razgovor na temu "Novinska fotografija u Vojvodini". Direktan povod je bila izložba Tomislava Peterneka u istoj galeriji (otvorena 21. decembra 2001), koja je zbog skupa novinskih fotografa i poštovalaca fotografije produžena još nekoliko dana. Peternek je u manjem obimu preneo izložbu iz Pariza predstavivši oko 50-ak crno-belih fotografija i film "Na kraju milenijuma" o ratnim zbivanjima u Jugoslaviji. Izložbu je pratio katalog vrhunske izvedbe sa 22 crno-bele reprodukcije. Veliko interesovanje za dokumentarnu fotografiju i trenutno stanje u novinskim kućama inspirisalo je Tomislava Peterneka da inicira ovaj razgovor. Uz Peterneka razgovoru su prisustvovali pored mnogobrojnih novosadskih fotoreportera, i gosti iz Beograda: G. Malić, I. Brezovac, Z. J. Mačak, Ž. Sinobad i drugi. Animator skupa bio je g. Zoran Kolundžija, glavni urednik izdavačke kuće "Prometej". Uvodnu reč dao je Goran Malić, i u kratkim istorijskim refleksijama osvetlio osnovne tačke razvoja novinske fotografije u nas. U

razgovoru su učestvovali Tomislav Peternek, Bora Miroslavljević, Dragutin Savić, Zoran Jovanović Mačak i druge kolege. Razgovor je evoluirao, započeo je kao pokušaj da se otkriju specifičnosti struke u Vojvodini, a nastavio u znaku lamentiranja zbog neregularnog statusa novinske fotografije - novinski fotoreporteri su nezaštićeni, neorganizovani i prava su im uveliko reducirana. Ispostavilo se da je ne samo teško naplatiti objavljene radove, već ih je katkada nemoguće sačuvati od rezanja, prekrajanja ili nepotpisivanja. Jednom rečju, nametnuo se zaključak da je novinska fotografija u vojvodanskoj verziji (a ništa nije bolje ni u široj, srpskoj) - oblast u kojoj je teško pohvatati pravila, ukoliko uopšte ima drugih pravila, osim uredničkih. Nakon simpozijuma o novinskoj fotografiji održanog u Beogradu, 2001, ovaj skup je još jedan doprinos nastojanju da se uspostave uzanse u ovoj oblasti fotografije - uzanse koje su nekada kod nas kako-tako ipak postojale. Zaista je zapanjujuće da smo u jednom vremenu, koje sa svih strana trpi kritiku, imali jasno profilisana udruženja ili sekcije fotoreportera pri novinskim udruženjima, a danas toga nema. Na kraju bi trebalo istaći da se izdavač "Prometej", to jest ljubazni gospodin Kolundžija, već okušao u izdavanju fotomonografske literature. Pre par godina izdata je monografija Dragutina Savića "Lica sto lica", a u pripremi je i druga knjiga istog autora. Takođe, su izdate i dve fotomonografije Ive Eterovića, a kako se neznanično "suškalalo" na pomenutom skupu, u planu je i reprezentativna monografija Tomislava Peterneka.

KALEIDOSKOP

Kaleidoskop-fotografska radionica osnovana je 1998. godine sa ciljem da promovira novi, savremeni edukativni model u fotografiji. Individualnim radom sa svakim polaznikom i mentorskim principom rada, Kaleidoskop je uspeo da razvije poseban senzibilitet kod više desetina mladih fotografa koji su prošli rad u radionici u protekle tri godine. Ostvarivanjem kontinuiteta u svom alternativnom fotografskom modelu, Kaleidoskop je kreirao oblast delovanja i mišljenja za mlade fotografe kao i mnoge druge zainteresovane za fotografiju.

Prema svojoj definiciji, kao instrument koji menja svoju formu, boju i oblik, Kaleidoskop je uspevao da iz godine u godinu uvodi novine u svoj rad, nastavljajući svoj edukativni model.

Rad u radionici ostvaruje se na dva nivoa, Kaleidoskop 1 i 2. Mladi polaznici radionice na drugom nivou imaju mogućnost da se

šest meseci bave jednom temom i izgrade svoje fotografske stavove, odnosno da se razvijaju u autorske ličnosti na svojim samostalnim projektima na nivou Kaleidoskop 3. U radionici su u protekle tri godine održana predavanja eminentnih domaćih fotografa i umetnika koji u svom radu koriste fotografiju sa ciljem uspostavljanja saradnje sa pojedincima i institucijama koje se bave sličnim delatnostima. Finalne prezentacije rada dešavaju se svakog decembra u različitim gradskim prostorima sa ciljem da se animira publika, a fotografiji da značaj koji kao umetnost zaslužuje.

Autorka projekta je Vesna Pavlović. Koordinator su Aleksandar Kelić i Andreja Leko. Projekat su u protekle tri godine pomogli Fond za otvoreno društvo, Centar za kulturnu dekontaminaciju i Kulturni centar Rex. Kaleidoscope će uskoro biti prezentovan na novoj internet adresi: www.kaleidoscope.org.yu.

Ana Mičić

Iva Glišić

FLASH FOR FANTASY

Od 10. 02. do 3. 03. u klubu Sova, Gračanička 18, Beograd, otvorena je izložba akt fotografije pod nazivom "Flash for Fantasy" Ivana Grlića. Rođen je 1977. godine u Beogradu i trenutno studira na Fakultetu primenjenih umetnosti u klasi Branimira Karanovića.

"On ne zagovara fantaziju. On upućuje na sklad, na oblik, na Newtonovo remek delo, na specifičan tip žene koji je jedini prihvatljiv za umetnikov izazov. Radi se o fotografu koji već sada uspeva da razume evolutivni proces nastanka tipskog motiva."

(M. Pješčić, preuzeto iz kataloga izložbe)

AJNFORT KAPIJE

Povodom dana grada Novog Sada, 31. januara u sportskom i poslovnom centru Vojvodina, otvorena je izložba fotografija "Ajnfort Kapije" Aleksandra Plačkova. Izloženo je preko 100 kolor-fotografija kapija i vitraža u Novom Sadu i Petrovaradinu. Ova izložba je samo više svedočanstvo o jednom vremenu koje nestaje i koje ponajviše mi sami uništavamo, nego autorski fotografski izraz. Autor je u prvi plan stavio faktografiju čime je dao prednost istorijskom značaju svoga rada a ne kreativnom. Aleksandar Plačkov je samostalni fotograf, radio je za "Dnevnik", "Glas Omladine", "Stav" i ostale. Redovno je fotografisao novosadski i beogradski Jazz festival. Fotografiše Novi Sad i novosadsku arhitektonsku zaostavštinu, a ajnfort kapije su samo jedan mali deo tog materijala.

FOTOGRAFIJA I SLIKA

Predstavljamo vam knjigu "Fotografija i slika", Milanke Todić (izdavač: Cicero, Beograd, 2001., 154 crno-bele ilustracije, 144 str.). U knjizi je dat dijalog između fotografije i slike u kontekstu srpske kulture vođen od otkrića fotografije do sedamdesetih godina XX veka, ili od romantizma do konceptualne umetnosti. U njoj su objavljene mnoge fotografije po prvi put, a neke poznate činjenice iz istorije slikarstva i istorije fotografije interpolirane su u novom svetlu, međusobnu komunikaciju između dva vizuelna medija. Najpre je fotografija bila u

službi lepih umetnosti, a zatim su, u prvim decenijama XX veka, fotografija i slika bile u istom ramu. U toku dugogodišnjeg istraživačkog rada autorka je koristila bogate kolekcije Narodnog muzeja u Beogradu, Muzeja grada Beograda, Muzeja primenjene umetnosti, Muzeja savremene umetnosti, Etnografskog muzeja i Vojnog muzeja u Beogradu, kao i zbirke u SANU i Univerzitetnoj biblioteci. Knjiga se može kupiti u knjižarama Zavoda za izdavanje udžbenika i u prodavnici Nikon, Vuka Karadžića 7a, Beograd. Cena je 300 dinara.

YOSHIO MACHIDA I KAFE GALERIJA IZBA

Yoshio Machida

Početkom februara u kafe-galeriji "Izba" u Novom Sadu otvorena je izložba fotografija japanskog umetnika Yoshio Machide (Jošio Mačide). Rođen je 1967. godine u pokrajini Saitama u Japanu. Diplomirao je na Tama akademiji umetnosti u Tokiju 1989. godine. Živi i radi u Tokiju, a u Novi Sad je došao zajedno sa svojom kolegicom Jasuko Tojoshima (Jasuko Tojošima, vizuelna konceptualna umetnica), na poziv Milete Poštića koji je magistrirao 1999. na odseku vizuelnih umetnosti u Engleskoj. Početkom ove godine proveo je mesec dana u Japanu (Tokiju) kada je posetio i Tama akademiju umetnosti.

Upoznavši tamošnje umetnike odlučio je da ih pozove i predstavi u Novom Sadu. Kafe-galerija "Izba" zauzima značajno mesto u kulturnom životu Novog Sada jer ima vrlo interesantan program i daje šansu mladim autorima. Yoshio Machida je izložio 10 fotografija, većina je metarskog formata, koje predstavljaju kako on kaže "greške na papiru". Fotografije izuzetno podsećaju na tradicionalne japanske slike rađene u tehnici tuša i četkice. U okviru njegovog gostovanja održani su i muzički performansi, radionice, predavanja i otvorena je izložba slika Jasuko Tojoshime.

Mileta Poštić na otvaranju svoje izložbe

Enterijer Izbe

VALJEVO

U galeriji Narodnog muzeja u Valjevu 9. 2. 2002. godine otvorena je zajednička izložba fotografija osmoro mladih ljudi (studenata i maturanata), koja prikazuje njihov rad u proteklih godinu dana pod mentorstvom fotografa Miroslava Jeremića. Izložba je predstavljena u osam različitih celina bez neke određene teme. Članovi ove foto grupe su: Bojana Andrić, Ana Stanković, Aleksandar Andrić, Slavša Jezdimirović, Danilo Tomić, Uroš Mitrović, Ivan Nastić i Ivan Marić. Grupa inače planira da nastavi zajednički rad tako što bi registrovala foto klub u Valjevu u kojem bi se realizovali brojni projekti.

FOTO-MONOGRAFIJA O SRBIJI

Od 11. do 25. januara u Etnografskom muzeju Beogradani su imali priliku da se upoznaju sa ambicioznim projektom fotografa Dragoljuba Zamurovića i publiciste i režisera etno-dokumentarnih filmova Ilje Slani. Izložbom fotografija promovisan je projekat foto-monografija o Srbiji čiji je radni naslov "Srbija - život i običaji". Projekat se realizuje u Udruženju likovnih umetnika primenjenih umetnosti i dizajnera Srbije (ULUPUDS) i u saradnji sa Etnografskim muzejom u Beogradu. Monografija će imati 280 stranica sa 250 fotografija u koloru, veličine 24x30 cm sa tvrdim koricama i omotom. Osim na srpskom štampala bi se na engleskom, francuskom i nemačkom jeziku. Autorima projekta je želja da prikažu Srbiju u svojoj lepoti, da fotografijama i tekstom predstave svakodnevni život, običaje, tradiciju, kulturu, prirodne lepote i potencijale budućeg razvoja. Nama samo ostaje da poželimo da se ovaj velelepni projekat ostvari.

IZLOŽBA BRANIMIRA KARANOVIĆA U PANČEVU

U galeriji centra za kulturu u Pančevu 12. februara otvorena je izložba fotografija Branimira Karanovića, profesora fotografije na Grafičkom odseku Fakulteta primenjenih umetnosti u Beogradu i gostujućeg profesora na Likovnoj akademiji na Cetinju. Ovo je proširena kolekcija već poznatih fotokolaža pod nazivom "Multiplikacije". Karanović je predstavio nove kolekcije znakova na ulici, pokrivke za automobile i koševa na igralištu. Likovnost ovih kolaža i monumentalnost njihovog predstavljanja došla je do punog izražaja u ovoj vrlo ineresantnoj i prostranoj galeriji. U svojim novim kolekcijama Karanović se više okreće ka socijalnom komentaru i angažovanosti samog projekta nego ka likovnosti i estetskom izražavanju. Naglašena dokumentarnost novijih radova donosi novi aspekt "vizuelnom meteu" Branimira Karanovića.

GRAND PRIX "ŽIVKO JANEVSKI"

"Makedonija 2001. godine na fotografijama fotoreportera" je reprezentativna izložba makedonske novinske fotografije čijem impresivnom izgledu je doprineo izvanredan muzejski prostor i postavka u kojoj je svaka fotografija bila u posebnom ramu i pod antirefleksnim staklom. Uz Almanah izložbe i govore ministarke za

kulturu Makedonije Ganke Samoilove Cvetanove i predsednika Udruženja fotoreportera, Roberta S Jakog na otvaranju su proglašene i nagrade, među kojima i Grand prix "Živko Janevski" ustanovljena kao izraz poštovanja i sećanja na preminulog doajena makedonske fotografije.

Bogatstvo i raznovrsnost informacija koje ova izložba pruža podsećaju nas da je još od pojave prve autentične fotografije u dnevnom listu "Tribune" u Njujorku 21. januara 1897. godine, postojala tendencija da fotograf ne prati novinara da bi ilustrovao tekst, već je i sam novinar koji samostalno i odgovorno daje vizuelno saopštenje o sadržaju koji tretira. I manifest časopisa "Life" 1936. godine se bavi funkcijom novinske fotografije i označava je kao mogućnost da se vidi život, da se vidi svet, da se bude svedok važnih događaja, ali i onih svakodnevnih, da se bude obavešten. Svemu tome je doprinela izložba makedonskih fotoreportera na čemu im valja čestitati i poželeti istrajnost u daljem radu na usavršavanju i afirmaciji struke.

Dragoljub Tošić

Grand prix "Živko Janevski": Andrea Genovski, foto reporter nedeljnika "Aktuel"

Georgiev Marko

Teofilovski Ognjen

"Događaji čine vesti to je stara reporterska istina. U 2001. godini bilo je mnoštvo burnih događanja u Makedoniji, bila je to jedna od najtežih godina u profesionalnom životu foto novinarstva.

Uvek i svuda su bili prisutni neumorni istraživači fotovesti, stvaraoci hronika i aktivni učesnici svih događanja te godine, kada nam se desio rat, koji je doneo ubistva, požare, plač. Mnogo toga se desilo u politici, kulturi. Desio nam se život, desio nam se čovek obični čovek, umetnik, političar i svi oni u vihoru vremena.

Snimili su hiljade fotografija, hiljade iskrenih ispovesti zabeleženih za večnost. Kada vreme izbrise sve, događaji koje su videli i zabeležili ostaju kao jedini relevantni. Nije se desilo to što se stvarno desilo, jedino ono što su videli i dokumentovali.

Obiman i sveobuhvatan materijal oplemenjen je umetničkim duhom, izveden je na visokom profesionalnom nivou i sa puno samopožrtvovanja. Ponosni smo na visok kvalitet mnogih fotografija predstavljenih na ovoj izložbi i u Almanahu i možemo slobodno konstatovati da među njima prepoznajemo fotografske radove najvišeg estetskog i profesionalnog kvaliteta koji nesumnjivo svrstavaju njihove autore u red majstora svoje profesije.

Fotoreporteri Makedonije postali su prava kreativna snaga sa njihovim profesionalizmom, sa svojom upornošću, istrajnošću i kvalitetom, što najbolje potvrđuju i njihovi radovi s ponosom prikazani na ovoj izložbi i u ovom Almanahu."

Robert S. Jaki

Maja Janevska

Moraitov Darko

Solev Goce

Grdanoski Boris

Anastasovski Robert

Svetislav V. Dragović

ČITAJUCI FOTO ČASOPISE, I OVAJ NAŠ A I SVE DRUGE, ČOVEK MOŽE LAKO DA STEKNE UTISAK DA SE BEZ NEKIH SKUPIH I KOMPLIKOVANIH APARATA I BROJNIH OBJEKTIVA I NE MOŽE NAPRAVITI DOBRA SLIKA. OVAJ ČLANAK JE NAPISAN ZA ONE KOJI POSEDUJU KOMPAKTNI FOTOAPARAT SA OBJEKTIVOM FIKSNE ŽIŽNE DALJINE, ZNAČI NE SA ZOOM OBJEKTIVOM I KOJI KOŠTA NEGDE OKO 100-150 EVRA (ODNOSNO OKO 200-300 DM AKO HOĆEMO DA OŠTANEMO U "STAROJ" VALUTI).

Tako opisanih aparata ima na tržištu puno - skoro svaka poznatija marka ima svoj model. Od prve pojave, od pre dvadesetak godina do danas, kompaktni aparati, su pretrpeli izmene i sadašnji kompaktni aparati, čak i na donjoj skali cena, imaju sasvim dobar objektiv, često sa asferičnim elementom, automatsko vođenje ekspozicije, ugrađen fleš (ili blic, već kako ko voli) i ne retko daljinski okidač, koji na žalost nije uključen u osnovnu isporuku nego se mora platiti posebno (15 do 20 evra, zavise od proizvođača).

Ako se za takav aparat dokupi još i mali stativ, čija cena nije veliko opterećenje za budžet ili pak napravi "torbica pasulja", o čemu ćemo reći nešto malo kasnije, dobija se sistem za snimanje o kakvom se do pre par decenija moglo samo sanjati. Kvalitet slika napravljenih takvim aparatom je vrlo visok. Naravno, ne postoji fotoaparat kojim neuki fotograf može da slika kako hoće a da slike budu dobre. Iako je kod nas odomaćen izraz "idiot" (moram da priznam da mi se taj izraz ne sviđa), trebalo bi biti baš mnogo glup da se napravi loša slika. Neka pravila ipak moraju da se poštuju.

Ovde ćemo se pozabaviti šta se može tako jednostavnim i jeftinim aparatom snimati. Kada kažemo "jeftin", sve je relativno. Fotografija je nekada bila profitabilan hobi, samo za posvećene i dobro stojeće. Sada je jako demokratizovana i velikom broju ljudi pristupačna. Ipak, onome čiji je mesečni prihod vrlo nizak i gore navedena cena može da bude suviše visoka. Mi nismo u stanju da takav problem zadovoljavajuće rešimo. Mi ovde ne razgovaramo o starim aparatima koje neko možda ima kod kuće, kao što su ruski aparati FED ili Zorki, ili o nekim starijim amaterskim aparatima koji odavno nisu ni u proizvodnji niti u prodaji.

Najvažniji preduslov za dobru sliku

Moje je duboko ubeđenje, kao rezultat duge fotografske prakse, da se za dobijanje dobre slike aparat mora držati potpuno mirno. Nekome ruke drhte, nekome ne drhte. Neko može da snimi 1/25", "iz ruke", neko ne može ni 1/100". Neko samo misli da može da drži aparat mirno, ali kada se slika poveća, vidi se da je pomeren. Za sebe samog mislim da je moja granica negde kod 1/250" za sve uslove a 1/100" za situaciju kada sam smiren, kada nisam imao opterećenje u rukama ili pak nisam brzo hodao.

Kako obezbediti jeftin a dobar oslonac ili stativ

Snimanje sa bilo kakvog oslonca je zametan posao. Ne bi me trebalo shvatiti kao zagovornika korišćenja stativa na svakom mestu. Prvo, ako se snima flešom, zbog kratke ekspozicije, upotreba bilo koje vrste oslonca je suvišna. Izuzetak je snimanje "noćnim flešom", kada je ekspozicija duga, određena prema udaljenim predmetima. Na aparatima postoji za takve uslove snimanja, poseban simbol - osoba sa zvezdicom iznad glave i tada treba koristiti oslonac da bi slika u daljini bila oštra.

U mnogim slučajevima se fleš ne koristi, isključuje se. Naravno, na suncu, aparat neće automatski uključivati fleš, ekspozicija će biti ionako kratka. Fleš se na suncu uključuje radi razbijanja senki. Nelogično je sportske susrete slikati sa osloncem. Profesionalni sportski fotografi koriste oslonac, najčešće monopod (jednonogi stativ) ako snimaju velikim teleobjektivima, koje je teško i držati u ruci. Za snimanje sportskih događaja kompaktnim aparatom jasno je da bi stativ bio nezgrapen oslonac. Međutim u pozorištu, na koncertima, u crkvama, za noćne snimke i slično, oslonac je neophodan. Kako može taj oslonac da izgleda?

Na prvom mestu to je tronožac popularno nazvan "stativ". Za kompaktne aparate odgovara mali stativ - kakav može da stane u džep košulje. Takvih stativa ima i prostijih i malo komplikovanijih (vidi sliku). Jednostavan i dobar oslonac predstavlja "torbica pasulja", kako bi se doslovno prevelo sa

engleskog "bean bag". Ja koristim plastičnu kesicu sa zatvaračem, kakvih ima svuda, i punim je žitom ili pirinčem. Ta kesica može da bude uvek pri ruci i ne košta mnogo. Jednom prilikom, trebalo je da snimim neki tepih, pa sam koristio dvostruko lepljivu traku i doslovce zalepio aparat na luster, jer se samo tako mogao snimiti tepih bez komplikacija. Monopod, odnosno jednonogi stativ, može da bude praktičan oslonac, ali je veći od malog tronošca. Alpinist Messner je išao na Himalaje sa svojom cepinom (alpinističkim pijukom), snabdevenom zavrtnjem za fotoaparat. Ako volite planinarenje ili šetnje sa planinarskim štapom, možete da ugradite na tom štapu zavrtnj od 1/4 inča i na njega pričvrstite aparat direktno ili preko malog kugličnog zgloba. Štap se lako zabode u zemlju ili zaglavi i oslonac je obezbeđen. Za slikanje samog sebe, solo ili u grupi, oslonac bilo koje vrste je neophodan. Povoljna vest je da je cena stativa oko jednocifrenog iznosa evra ili pak malo više od toga.

Razne vrste oslonaca. Levo "clanpod" sa malim kugličnim zglobom, u sredini mali, jeftin ali svrshodan stativ koji može da se razvuče, desno vrlo prost mali stativ bez zgloba i ispred njih plastična kesica puna žita.

Mirno okidanje aparata na osloncu

Kada je pričvršćen na stativ, aparat mora da se okine bez ikakvog potresa. Tome služi daljinska komanda. Međutim nisu svi aparati ni pravljene za nju. Kompaktni aparati na žalost nemaju otvor sa navojem za žičani okidač. Ako ne postoji daljinska komanda, zato što je niste nabavili ili što za vaš tip aparata takva komanda ne postoji, možete se snaći pravljnjem jednostavne trake, kao na slici.

Snimak u operi. Ovde fleš ne samo da nije neophodan, nego je i nemoćan. Uostalom, ravno svetlo fleša bi potpuno upropastilo pozorišnu sliku.

Kompaktni aparat na stativu sa daljinskom komandom i žičani okidač u samostalno napravljenom trakastom držaču. Traka se zatvara čičak zatvaračem.

Portreti

Često portreti snimljeni kompaktnim aparatom sa fiksnim objektivom ne uspeavaju zbog toga što je snimljena osoba sitna. Ako se portret ne komponuje tako da se snimi osoba u svom ambijentu (kako smo pisali u prošlom broju), rešenje je da se od laboratorije naruči slika većeg formata od potrebnog, pa da se isecanjem izabere pravi izgled portreta. Dovoljno je da se naruči na primer slika formata 13x18 cm pa da se iz nje izvadi isečak 10x15 cm. Efekat će biti kao da je korišćen kraći teleobjektiv. Naravno, za isečak je važno da je slika dovoljno jasna i oštra, pošto se svi nedostaci na snimku uvećavaju. To ne bi trebalo da bude problem ako se poštuju osnovna pravila.

Dopunski fleš

Sa malo para se može pribaviti mali "rob", (to je direktan prevod engleske reči "slave"). To je mali fleš koji se okida preko fleša ugrađenog u aparat. Prilikom korišćenja ovog dopunskog fleša, treba da se isključi pred-fleš, koji služi za ukljanjanje crvenih očiju. To se lako uradi, a postupak se može videti u uputstvu koji svako treba da ima za svoj fotoaparat. Na slici je prikazan fleš povoljne cene i ne bi trebalo da bude nedostupan većini fotoamatera.

Mali dopunski fleš koji košta malo a može da se kombinuje sa glavnim ugrađenim flešom na aparatu i tako stvori modularno osvetljenje.

Isečak iz klasičnog formata slike gde je veličina glave uglavnom vrlo mala, može da napravi efekat kao da smo snimali sa teleobjektivom.

Snimci sa širokim uglom

Nismo li rekli da aparat ima fiksni objektiv, obično normalne žižne daljine ili blago šireg ugla. Šta da se radi, ako prostor koji želimo da fotografiramo zahteva mnogo veći vidni ugao?

Rešenje ovog problema se zove "collage" odnosno kolaž" (to je francuska reč koja znači "nalepljivanje"). Napravi se više slika željenog prostora, pa se nalepe jedna pored druge, otprilike tako da pokriju snimljeni prostor. Nije bitno da li se linije zgrada ili prostora lepo poklapaju. Te slike mogu da deluju dekorativno. Video sam razne fotografske kolaže bilo sa jednom temom, bilo sa jednim prostorom i utisak je zaista dobar.

Po dobroj poslovi - ako ne možete da rešite problem, napravite od njega vrlinu sasvim lepo se može napraviti slika najjednostavnijim metodama. Višak troškova za brojne slike nije ni blizu cena komplikovanijeg aparata i dopunskih objektivu.

Panorame

Panorama se može napraviti od obične slike ako se gornji i donji deo odseku prilikom izrade ili od gotove povećane slike.

Odavno postoji kod kompaktnih aparata nekih proizvođača podešavanje za panoramske snimke. Ovo su lažne panorame, jer se od snimljene scene iseca gornji i donji deo a srednji deo se pravi u formatu sa odnosom strana 1:3. Mnoge laboratorije mogu da naprave takav isečak po želji. Ako to nije moguće, treba naručiti sliku formata 20x25 ili 20x30 cm i makazama iseći panoramu. Format APS je takav način pravljenja panorama usvojio kao jednu od opcija.

Zaključak

Za pravljenje dobrih snimaka ne mora se imati skup fotoaparat. I jeftiniji kompaktni aparati mogu da proizvedu efektne snimke ako se sa njima radi uz razmišljanje.

Dragoljub Tošić

Salon fotografije

POD TERMINOM SALON FOTOGRAFIJE NE PODRAZUMEVAMO SAMO PROSTOR U KOM SE PREZENTIRA FOTOGRAFIJA, NEGO I PROGRAM KOJI STVARA TIM STRUČNIJAKA I KOJI JE POSVEĆEN RAZNIM PITANJIMA FOTOGRAFSKE STRUKE, POSEBNO NJENE JAVNE PROMOCIJE. OVO PITANJE JE AKTUELNO I NIJE REŠENO NI U NAJVEĆIM CENTRIMA NAŠE ZEMLJE, A MI GA IZNOSIMO NA PRIMERU BEOGRADA

Beograd je još 1962. godine imao Salon fotografije Foto saveza Jugoslavije, na dobroj lokaciji, u Bulevaru Revolucije 44. Taj prostor, i ljudi koji su radili na realizaciji programa Salona, bili su u svemu u funkciji fotografije. Dakle, ne samo da su se u Salonu priređivale fotografske izložbe, nego se odmah po njegovom osnivanju pristupilo sakupljanju najuspešnijih aktuelnih fotografija i tako započelo sa formiranjem zbirke fotografskih dela savremenih autora. Obavljala se značajna izdavačka delatnost, razmena kolekcija fotografija sa autorima i savezima drugih zemalja, realizovali posebni projekti i obavljao niz drugih, za fotografiju i fotografe, korisnih delatnosti. A sada, 40 godina kasnije, Beograd nema specijalizovan prostor namenjen fotografiji. Istina, fotografija se izlaže u mnogim prostorima, različitim i raznovrsnim. Od kafića, raznih foajea i hodnika pa do galerija i muzeja. To uslovljava dinamika javnog života i podrazumevamo da to i dalje opstaje kao odraz pulsacije raznih inicijativa i različitih funkcija medija fotografije. Međutim, smatramo, da je potreban jedan prostor koji bi se bavio samim bićem fotografije i njenom prezentacijom u skladu sa maksimalnim zahtevima a koji bi vremenom postao primer i ugled.

Planiranje programskih sadržaja

Prva asocijacija koja se javlja pri pominjanju Salona je prostor gde će se prikazivati fotografije. Salon kao prostor jeste neophodan, međutim, najvažniji posao je planiranje programa Salona. To podrazumeva da se raspolaže, bar globalno, informacijama šta se sve planira za izlaganje u ostalim prostorima u gradu i da se u prostoru Salona

planira takav program koji bi bio indikativan za najvažnije tokove savremenih fotografskih zbivanja, povezivao ih i davao relevantnu informaciju o dostignućima u raznim fotografskim oblastima.

Stručni kolegijum Salona

Salon bi okupio takav tim stručnjaka, fotografa, istoričara umetnosti i drugih, koji bi raspolagao relevantnim informacijama o svemu što se u fotografiji događa i bio kompletan za izbor i realizaciju programa. Deo programa bi svake godine bio posvećen domaćoj fotografiji, onoj vrsti fotografskog stvaralaštva koje obeležava naš kulturni prostor. Samostalne, grupne, tematske izložbe i različiti fotografski projekti bi davali informaciju o našoj fotografiji i našim fotografima. Sigurno bi značajan deo ove aktivnosti bila "Izložba godine" i Godišnjak fotografije. Deo programa Salona bi bile i informacije o fotografima i fotografiji drugih zemalja što bi bilo od nesumnjive koristi za naš i fotografski i ukupni javni kulturni život. Koncentracija stručnjaka koje bi okupljao Salon bi se mogla iskoristiti za projekte koji bi se realizovali i koji bi mogli biti posvećeni određenim fotografskim pitanjima, ali i široj društvenoj problematici koja se fotografijom može prikazati. Sve ovo i još mnogo drugih vidova aktivnosti su opšte poznati i praktikuju se u svetu, pa možemo odabrati šta nama odgovara i prilagoditi mogućnostima i potrebama. Podrazumeva se da Salon ne mora sav program da realizuje u svom prostoru već se mogu angažovati i ostali prostori u gradu. Uostalom, za dobre programe bi, verovatno, bilo i zainteresovanih.

Prezentacija naše fotografije u svetu

Povremeno iz drugih zemalja stižu pozivi za izložbe naše fotografije i ti pozivi stižu na razne adrese, kako kad. Nekad su to odgovarajuća ministarstva ili institucije, nekad fotografski savezi i udruženja ili klubovi. Pri sastavljanju ovakvih kolekcija ima raznih problema i prikazi naše fotografije su nepotpuni i slabiji nego što bi morali biti. Postojanje Salona fotografije

podrazumeva skup stručnjaka koji imaju informacije o našoj aktuelnoj fotografskoj produkciji i mogućnost da se radovi sakupe i sačini odgovarajući izbor.

Fotografija kao informacija

Fotografija je uvek služila da se određeni sadržaji njome predstave. Tako je i sada, jer fotografija komunicira sa svima i ljudi svih socijalnih kategorija i govornih područja je prihvataju kao informaciju. Setimo se samo činjenice da je Italija svoje postojanje u prošlom veku prikazala izložbom fotografija i katalogom koji godinama kruže po svetu. Takođe je na Balkanskoj izložbi u Beogradu 1907. godine Srbija bila predstavljena fotografijama. Francuska fotografska ekspedicija Abrehta Kana 1912-1913 snimala je u boji (autochrome postupkom) južni deo Srbije, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju, Crnu Goru i Dalmaciju. Dakle, planski i smišljeno se koristila fotografija. Pa mogli bi i mi sada, posle 100 godina, da se koristimo istom praksom. I to bi mogao biti deo programa rada Salona.

Ne nameravam da navodim i obrazlažem sve što bi se moglo raditi u okviru Salona fotografije ali je sigurno da je u pitanju široka lepeza aktivnosti koje bi koristile i fotografima i fotografiji, zapravo razvoju naše vizuelne i opšte kulture. Ipak da naznačim da bi mogli biti u pitanju: izdavaštvo, edukacija, fotografska praksa i teorija itd.

Standardi i sadržaji

Postojanje mesta, galerije, gde se prikazuje samo fotografija, podrazumeva mogućnost opremanja svim potrebnim rekvizitima za valjano prikazivanje fotografije panoima, ramovima, osvetljenjem itd. Odavno je poznato da na utisak koji izložba ostavlja na posmatrača utiče način postavljanja fotografija kao i one same. Postojanje Salona fotografije bi omogućilo da se ova problematika reguliše u skladu sa potrebama savremenog i civilizovanog prikazivanja fotografije i njene društvene funkcije. Fotografski Salon, dakle, ne vidim samo kao potrebu fotografije i fotografa već i kao sadržaj korisan za podizanje nivoa opšte kulture.

Dok trepneš.

Kako da uživate u svakoj fotografiji? Kako da za samo nekoliko trenutaka vidite fotografiju koju ste napravili, a da istovremeno budete zadovoljni kvalitetom? Kako da izbegnete pronalaženje dodatnog prostora za smeštanje gigantske foto laboratorije, da preskočite računar i komplikovano povezivanje... Jednostavno! Zahvaljujući vrhunskoj EPSON PRINT Image Matching tehnologiji, direktno povezujući kameru i štampač dobijate maksimalan kvalitet fotografija.

Digitalni foto-aparat EPSON PhotoPC 3100Z ima CCD senzor od 3,34 miliona piksela čime daje fotografije koje se odlikuju savršenom oštrinom i kontrastom, vernom reprodukcijom na kojoj su svi detalji vidljivi. Ima ugrađen kvalitetan autofokusni optički zoom 7-21 mm, osetljivost zapisa može da se menja od 100 do 400 ASA u četiri različite rezolucije, ima blic i LCD kontrolni ekran. Postoji mogućnost video zapisa u trajanju

od 25 sekundi, sa snimanjem zvuka.

Štampač EPSON StylusPhoto 895DC ima ugrađeni čitač, kao i Compac Flash memorijsku karticu koja Vam omogućava da bez posredništva računara štampate fotografije snimljene digitalnim foto-aparatom. Daje rezoluciju od 2880dpi, štampa u šest boja (cyan, magenta, yellow, black, light cyan, light magenta) čak i na papiru iz rolne. Zbog svih navedenih kvaliteta na specijalnim EPSON papirima za fotografije ovaj štampač daje fotografije uverljivih i živih boja i kvalitet koji je jedina prava konkurencija dijapozitivu...

Potreban je samo jedan trenutak da neverovatna digitalna kamera EPSON PhotoPC 3100Z zabeleži momenat radosti, a za koji minut, izuzetni štampač EPSON StylusPhoto 895DC to odštampa i učini Vaš život lepšim i jednostavnijim.

EPSON PhotoPC 3100Z

EPSON StylusPhoto 895DC

BSProcessor

DISTRIBUTER I SERVISER ZA JUGOSLAVIJU
BS Processor, Beograd, Hadži Nikole Živkovića 2
tel: 328 44 88, fax: 328 18 70
www.bsprocessor.com

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU

BEOGRAD: ADA COMPUTERS, 145 192;
CORES 444 3331; CORTAL, 653 762; DESK, 329 21 40;
INFOTEH, 319 0000; MIKRO RAČUNARI, 30 30 296;
MONITOR, 303 07 20; STYLOS, 361 32 55;
TEHNICOM, 369 14 66; ZENIT, 322 58 22
ČAČAK: ALTI, 032 227 878
KRALJEVO: SOFT PROJEKT, 036 332 948
NIŠ: HELP COMPUTERS, 018 352 361;
PAKOM, 018 521 116
NOVI SAD: SOROBAN, 021 365 272
PARAĆIN: PARCOMP, 035 569 669
PODGORICA: MONTEX, 081 225 900; RASTER, 081 620 053

Zajedno možemo mnogo.

EPSON®

©Aleksandar Kelić, Ikar

u tranziciji ALEKSANDAR KELIĆ

"ČULO SE SRDAČNO KLICANJE I PEHARI SU BILI ISPRAŽNjeni DO DNA. DOK SU SPOLJA POSMATRALE OVAJ PRIZOR, ŽIVOTINJAMA SE ČINILO DA SE DOGAĐA NEŠTO NEOBIČNO. ŠTA LI SE TO PROMENILO U IZGLEDU SVINJA? KLOVERINE OSTARELE, MUTNE OČI PRELAZILE SU S JEDNE SVINJE NA DRUGU. NEKE OD NJIH SU IMALE PET PODVALJAKA, NEKE ČETIRI, A NEKE TRI. ALI, ŠTA JE TO ŠTO JE IZGLEDALO, KAO DA SE PREOBRAŽAVA I MENJA? PLJESAK SE UTIŠAO. DRUŠTVO JE UZELO KARTE I NASTAVILO PREKINUTU IGRU. ŽIVOTINJE SE TIHO ODŠUNJAŠE NATRAG.

ALI, POSLE DVADESETAK METARA, ZASTADOŠE. IZ KUĆE SE ZAČULO URLIKANJE. ŽIVOTINJE POTRČAŠE NAZAD I PONOVO PROVIRIŠE KROZ PROZOR. OŠTRA SVAĐA POSTAJALA JE SVE BUČNIJA. URLALO SE, LUPALO PO STOLU, GLEDALO OŠTRO I SUMNJIČAVO. SVAĐA JE POČELA U TRENUTKU, KADA SU NAPOLEON I GOSPODIN PILKINGTON, ISTOVREMENO ODIGRALI PIKOVOG ASA. DVANAEST GLASOVA, BESNO JE VIKALO, I SVI SU BILI ISTI. SADA JE BILO JASNO ŠTA SE PROMENILO U IZGLEDU SVINJA. POGLED, ŽIVOTINJA KOJE SU STAJALE NAPOLJU, KLIZIO JE OD SVINJE DO ČOVEKA, OD ČOVEKA DO SVINJE, I PONOVO OD SVINJE DO ČOVEKA; ALI VEĆ JE BILO NEMOGUĆE RASPOZNATI KO JE SVINJA, A KO ČOVEK?"

*Džordž Orvel "Životinjska farma"
s engleskog prevela Vera Lebović*

Aleksandar Kelić, profesionalni fotograf sa statusom slobodnog umetnika, za svoje predstavljanje odabrao je tematiku aranžirane dokumentarne fotografije koja je deo njegovih aktuelnih fotografskih preokupacija na kojima sada najviše radi. Dokument jeste samo polazište, no Kelić sa istim modelima radi još od 1985. godine, kada je nastala prva fotografija iz ove serije. Aranžiranje je način da se sprovede zamišljena ideja i postigne odgovarajuća simbolika, a tu je i direktna veza sa literaturom- roman Džordža Orvela, "Životinjska farma".

Prezentacija ovih fotografija je u štampanom obliku - na razglednicama, na izložbama, preko interneta, a konačni projekat će se naći na CD-u. Time Kelić "zatvara krug" i u formalno tehničkom smislu i u sadržajno metaforičkom značenju. Radi toga su fotografije digitalizovane, ali bez značajnijih intervencija.

Karakteristično za Kelića je da svojim fotografijama uvek reaguje na određene društvene pojave, stanja ili događaje i pri tome je njegova interpretacija stvarnosti subjektivna utoliko što podrazumeva ispoljavanje njegovog stava i određenja prema temi koju obrađuje. Pri tome svakoj od tema kojima se do sada bavio Kelić je posvetio nekoliko godina rada. Dakle, on za svoje teme odvaja vreme, dovoljno dugo da može da uspostavi svoj odnos prema problemu kojim se bavi i da ga, ako je potrebno, razvije i koriguje. Kelić, takođe, stalno ispituje izražajne mogućnosti medija fotografije, prati savremene tokove tehnološkog i ostalih fotografskih trendova i primenjuje ono što njemu odgovara, odnosno što se može interpolirati u problematiku kojom se bavi. Okolnosti u okviru kojih se Kelić razvijao su: estetika fotografskih izložbi klubova i Foto saveza, studije televizijske i filmske kamere na FDU, desetogodišnji profesionalni rad u novinskoj fotografiji,

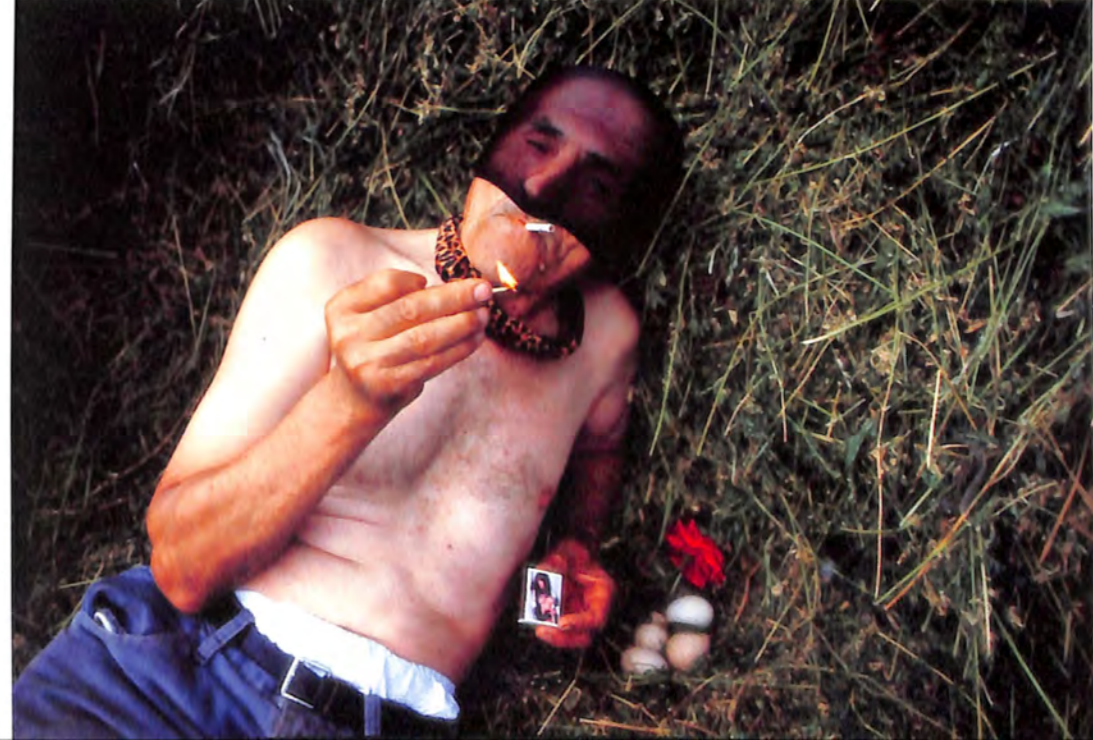

©Aleksandar Kelić, Idoli

©Aleksandar Kelić, Billbord

©Aleksandar Kelić, Brak proletera - triptih

©Aleksandar Kelić, Gnezdo - triptih

©Aleksandar Kelić, Šunka, šunka - triptih

stalno praćenje domaće i svetske fotografske produkcije preko fotografske literature i izložbi. Međutim, kao obrazovan fotograf sa širinom pogleda na društvenu i fotografsku problematiku, Kelić ne podpada ni pod jedan od uticaja direktno, već informacije kritički razmatra i formira svoj pogled i sam određuje šta će i kako raditi. Izgleda da su odnos filma i fotografije najviše u sferi Kelićevog interesovanja. Uostalom tema njegovog diplomskog rada na FDU je bila "Uticaj filma na fotografiju".

Kelić je vrlo produktivan autor. Podsetio bih na projekte koje je realizovao ili ih priprema: "Deca u kolicima", "Gerijatrija - Dom starih", "Gradski saobraćaj iznutra", "Groblje", "Navijači", "Mitinzi", kao i niz manjih serijala pripremanih za učešće na izložbama ili u okviru novinskog posla kojima je "Život" zajednička tematika. U svemu što je Kelić do sada radio akcenat je na dokumentarnosti, poštovanju značenja snimanja. U seriji koju objavljujemo po prvi put se u Kelićevoj fotografiji javlja aranžiranje, ali ne kao cilj već kao način kondezovanog iskaza kojim Kelić sažeto i duhovito reaguje na određene pojave, skreće na njih pažnju i postavlja pitanja. Ove Kelićeve fotografije su slojevite i mada su simboli konkretni, njihovo isčitavanje zavisi od posmatrača i zaključci mogu biti različiti, posebno u zavisnosti od toga kako se kombinuju.

Dragoljub Tošić

Aleksandar Kelić rođen je 1964. godine u Beogradu. Diplomirao je filmsku i TV kameru na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu. Od 1988 do 1997. godine radio je kao fotoreporter u "Ilustrovanoj Politici", "Frontu" i "Vojsci". 1997. godine počinje da radi kao predavač na višoj politehničkoj školi, smer za grafički dizajn - predmet fotografija a od 1998. godine radi i kao saradnik u fotografskoj radionici "Kaleidoskop". Priredio je desetak samostalnih izložbi i preko sto grupnih, ima zvanje Majstora fotografije i član je ULUPUDS-a.

©Aleksandar Kelić, Klip

Fotoagencije

U proteklih deset godina, pa ni danas, fotografija nije našla pravo mesto u našim dnevnim novinama i ilustrovanim časopisima, pa je stoga san novinskog fotoreportera da radi za neku od svetskih fotoagencija. Kako funkcionišu te agencije?

Odmah na početku trebalo bi napraviti razliku unutar fotoagencija. Postoje velike novinske agencije koje imaju tri zasebna odeljenja. U odeljku teksta spadaju vesti, reportaže i anize. Odeljenje TV možeda snima događaje sa tonom i montažom i da brzo šalje informacije putem satelita. To su kod nas: A.P. (Asosiated Press), Reuters (Rojters), dok su E.P.A. (Evropska Press Agencija) i Frans press, agencije za snabdevanje, samo Evrope, novinskom fotografijom i tekstem. Ove grupe agencija distribuiraju uglavnom foto vesti i međusobno se takmiče u brzini slanja slike u svet. Sve ovo pomalo liči na sportsku utakmicu jer skoro svakodnevno se zna koja agencija je imala više objavljenih naslovnih strana i uopšte koliko ima objavljenih fotografija događaja. Ove agencije takođe objavljuju foto zanimljivosti. Imaju jednog ili dva stalno zaposlena fotografa u svakoj kancelariji po raznim zemljama širom sveta. Oni imaju određenu platu, alat za rad (fotoopremu i filmove), socijalno i zdravstveno osiguranje. Te beneficije agencija uslovljavaju pohađanjem specijalne obuke na kojoj se fotografi uče kako da se vladaju na terenima gde im život može biti ugrožen (rat, zemljotres...). Ovakvih agencija je u svetu manje, u odnosu na čiste fotoagencije koje distribuiraju isključivo novinsku fotografiju. Nabrojaću samo neke: Sipa, Magnum, Gama, Rafo, Wostok, Vu i mnoge druge. Treba uzeti u obzir naše fotoagencije kao što su Tanjug, Beta i Fonet - to su agencije koje imaju odeljenje za tekst, ali rad u njima je još uvek kao i rad u novinskim kućama kod nas i nemaju za sada raširenu mrežu u inostranstvu, što je krajnji cilj i svrha fotoagencija.

O radu za Rojter, EPU i AP nema mnogo da se priča. Pravilo je: izuzetna i uz to po mogućnosti aktualna fotografija sa legendom

koja sve objašnjava: gde, ko, kada i zašto. Svaki fotograf, čiji rad ispunjava ove uslove, može da odnese film u jednu od tih agencija uredniku koji će proceniti da li je ta fotografija interesantna za tržište u svetu. Posle toga regionalni urednik odabira kvadrat (frame) i nakon skeniranja i pisanja legende s potpisom autora, fotografija se emituje u centralu agencije gde odlučuju da li će biti puštena u mrežu za prodaju. Uglavnom se zna da honorar novinskog fotografa varira od agencije i uglavnom kreće oko 50 USD. Isto je i u našim YU fotoagencijama - svaka ima svoj cenovnik ali nadoknada za fotografiju mnogo je manja. Kod stranih i naših agencija emitovana fotografija može biti i naslovna strana nekog velikog časopisa ili hiljadu puta objavljena, a da autor nema materijalnu nadoknadu od toga, samo potpis ispod fotografije. To je satisfakcija za uspešan autorski rad.

Mika Hakkinen, Hungaroring, Budimpešta, 18. 08. 2001.
foto: Darko Vojnović / AP

Pristupi fotoagencija

Sada bi trebalo reći malo više o načinu rada i neizgodama koje prate rad novinskih fotografa u fotoagencijama koje se bave isključivo distribucijom fotografija sa legendama.

Pokušaću da vam opišem moje iskustvo od deset godina rada za: Eastlight (Beč - Moskva agencija), Sygmu (Paris - New York), trenutno za Wostok (Paris) a povremeno sam radio i za Reuters agenciju. Oduvek sam bio zaljubljenik u fotografsko izražavanje fotografa Magnum agencije iz Pariza i kada sam uporedio način rada u ostalim agencijama ustanovio sam da su planovi na fotografijama različiti. Reutersovi fotografi snimaju krupno, što bi se reklo lice u lice, autori agencija kao što je Sygma, Sipa i ostale rade nešto širi plan dok Magnumovci još šire kako bi kompletna priča na fotografiji bila vidljiva.

Zanimljivo je napomenuti specifičnost rada i pristupa Magnum agencije. Na svojim periodičnim sastancima u jednoj od filijala Magnuma svi fotografi predstavljaju svoje projekte i dogovaraju se o njihovoj realizaciji. Uglavnom se radi o velikim reportažama koje obrađuju jednu temu za koju je potrebno duže vremena. Agencija daje avans fotografu za putne i materijalne troškove što je ustvari deo njegovog honorara. Još u toku rada na reportaži fotograf donosi snimljeni materijal koji se razvija u agenciji. Agencija iz tog materijala izabere određeni broj fotografija koje prodaje časopisima. Ovakvi projekti se uglavnom završavaju realizacijom knjige i izložbe kao što je na primer knjiga Josefa Koudelke "Cigani". Materijalna dobit od knjige i izložbe se takođe deli između fotografa i agencije. Reuters, EPA i AP su agencije koje su prve prešle na kolor negativ material i skeniranje zatim slanje digitalizovane slike. Magnumovci su se dugo odupirali kolor fotografiji i uporno snimali crno-belu fotografiju, no i oni su shvatili da moraju snimati u boji i zadovoljiti zahteve tržišta. Gama, Sigma i ostale snimaju u prethodnom periodu isključivo na kolor dijapozitivu računajući na ilustrovane časopise koji žele drugačije fotografije od onih koje su poslali satelitom fotografi dnevnih agencija. Konkurencija raste pa i te agencije prelaze na negativ kolor a sad i na digitalnu fotografiju.

Prodavac maski za Dan veštica, Novi Mexico,
foto: Tomislav Peternek / Eastlight

Digitalnim fotoaparatom danas rade sve agencije sem Magnuma koji je ostao veran 35-milimetarskoj filmskoj traci.

Potpisivanje ugovora

Eastlight je početak mog rada za stranu fotoagenciju. Tada je bilo aktuelno Kosovo i otopljenje Slovenije. Svet je tražio te fotografije i one su imale dobru prođu. Bilo je tu i naslovnih strana i duplerica. Ugovor je potpisan na 60 prema 40 odsto od prodate fotografije u korist fotografa. Putovao sam u agenciju i shvatio da nije moguće ući u trag svim objavljenim fotografijama. Autor dobije od agencije Sales Report (mesečni obračun) u kojem su navedene novine i časopisi širom zemaljske kugle koji su objavili fotografiju, njihov naziv, površina stranice (jer i taj podatak diktira cenu fotografije). Naveden je novac koji je pristigao u agenciju za određenu fotografiju i zatim razdvojene sume za fotografa i agenciju, no nikada nisam uspeo da proverim da li je stiglo u agenciju više novca ili koliko je fotografija zaista bilo prodato. Tu je potrebno naglasiti da prva tri meseca ne treba očekivati nikakav novac jer dok se fotografija objavi, pa agencija naplati i na kraju uradi mesečni obračun prođe ponekad i više od tri meseca, ali zato kada prestanete da šaljete fotografije u fotoagenciju i narednih meseci će vam stizati izveštaji i vaša zarada. Savetujem da je bolje za miran san dati nalog agenciji da odmah od vaše sume odbije porez koji je na primer u Francuskoj 33.3% - morate priznati da nije malo.

Situacija danas

Ono što se danas dešava sa fotoagencijama može se reći u nekoliko reči. Sve posluju sa gubicima pa su sada bogati navallili da ih otkupljuju. Svedok sam situacije Sygme koju je otkupio Corbis iz Amerike kada je osetio da Sygma ima finansijske probleme. Mnoge agencije su prošle isto. Jedino je Magnum, iako je takođe u gubicima, uspeo da se održi tako što su fotografi pristali da rade za 30% a da 70% zarade ide u korist agencije kako bi se izvukla iz finansijskih teškoća. Sada počinje priča kako američke firme žele da odnesu istoriju na fotografijama iz Evrope i da bi se to sprečilo pojavio se Aset iz Francuske koji takođe otkupljuje agencije. Zapamtite, ne potpisujte nikakve papire iz agencija a da ih prethodno dobro ne proučite. Mene je spaslo, zapravo, moj arhiv, koji sad povlačim iz Sygme (Corbisa), nepotpisivanje (ne davanje saglasnosti Sygmi prilikom prodaje Corbisu). Bio sam među prvima koji povlači arhiv, a sada nas ima preko 40 fotografa koji su definitivno raskinuli ugovor. Trenutno stanje najbolje ilustruje ovaj dopis iz Pariza od našeg kolege Vladimira Markovića koji je preuzeo informacije iz jednog fotografskog časopisa u formi Net-a čije strane možete pogledati na adresi www.photographie.com.

"Fotografi Sygme, Kipe i Tompsport-a počeli

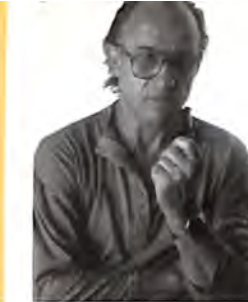
Žak Širak ne čuje prevod govora Vojislava Koštunice, foto: Tomislav Peternek / Wostock

su štrajk 28.januara 2002. godine zbog odbijanja Corbis-a da predstavi program otpuštanja zaposlenih. Po francuskom zakonu, jedno preduzeće mora dati na uvid "socijalni plan" u momentu kad je određeni procenat radnika otpušten. Otpuštajući kompletnu ekipu fotografa, jedan "socijalni plan" bi trebalo da bude predstavljen i prihvaćen od sindikata, administracije i osoblje. Štrajk pogađa celokupnu prodaju fotografija za štampu i arhiva koji je distribuiran iz Pariza. Fotografi su stalno odbijali propozicije Corbisa, smatrajući ih neprihvatljivim jer bi bili otuđeni od vlasništva svojih fotografija. Corbis je naglasio, ako fotografi zahtevaju originale svojih fotografija, dobiće ih u kesama bez ramica ali jedan dijapozitiv bez ramica je neupotrebljiv jer bez arhivskog broja legende fotografija je nedostupna.

Fotografi ne traže zadržavanje radnih mesta već korektnu kompenzaciju. Situacija je izuzetno ozbiljna. U znak protesta sedamnaest fotografa iz Sygme pozirali su nagi fotografkinji Marianne Rosentiehl. Jedna knjiga bi trebalo da bude odštampana sa tim fotografijama u februaru. Fotografije velikog broja fotografa iz Sygme momentalno su distribuirane kod konkurentne agencije Gamma/USA koja je sastavljena u osnovi od fotografa ex-Sygme."

Kvalifikacioni meč za svetsko prvenstvo između Turske i Švedske u Istanbulu 2001. godine, foto: Srđan Sulejmanović / EPA

Tomislav Peternek

Tehnika snimanja

Akt fotografija

mr Mitar Trninić

Ne treba se dvoumiti oko toga, da su prve akt fotografije imale izrazito erotsku notu i ne treba se čuditi što i danas u vreme sa rastućim tehničkim usavršavanjem i mogućnošću uprošćenog umnožavanja, one postaju artikl i nema skoro nijednog zabavnog časopisa koji ne sadrži mnoštvo ovakvih slika. Fotografija Robert Doisneau, "Bića iz snova", 1952 (preuzeto iz časopisa Photo broj 310 iz 1994.g.)

Dagerotipija, anonimni autor, 1845. godina

oda 1844-1849. godine i spadaju u savršenstvo dageritipskog prikaza, kao što možemo videti na primeru iz 1845. godine. Original je blago kolorisan pigmentnim bojama, bogato ukrašen, dobro je očuvan i deo je zbirke profesora Rudolfa Skopecca. Kada pogledamo radove iz tog perioda oseća se veoma bliski odnos između slikarstva i fotografije. Na fotografijama se prikazuju žanr scene koje su slikari koristili u kasnijem postupku za podlogu ili predložak buduće slike ili reklamnog plakata. Slikar Alfons Muha je fotografiju koristio kao predložak za stilizovane plakate, za pozorišne predstave Sare Bernar u Parizu. Profesionalnih fotografa nije bilo a dagerotipija je bila u rukama slikara, koji su sa puno truda i ukusa postavljali scene koje su isticalle individualne kvalitete i ličnost modela. Dok analiziramo radove iz druge polovine XIX veka, možemo da kažemo, da se već tada pokazuje da fotografija nije službenica umetnosti i nauke, već da je slobodna da samostalno ispunjava zadatke u oblastima u kojima egzistira. U isto vreme možemo reći da fotografija nije više pomoćno sredstvo slikara i drugih umetnika, već na osnovama prethodnog iskustva, pokušava da formira sopstveni jezik. Rekli smo na početku da je akt-fotografija rođena u Parizu i tamo se najpre proširila kao osveženova nova krv, koja je prostrujala tamošnjim

Lucien Clergue, "Radanje Venere"
"Lucien Clergue poseduje dar da se izdigne iznad svog modela. Svojim aktovima u moru on nam otkriva rođenje Venere; obična bara pretvara se u Ofeljinu smrt - mada njegov lirizam nikada ne prelazi u piktorijalizam ili u stihokleparenje. Golo telo ostaje golo telo, a bara - bara. Ali kad oni prođu kroz Clergueovu podsvest, izlaze odatle prečišćeni od banalnosti; bara tada izgleda onako kako bi je videle oči šetača na štulama, koji luta močvarnim predelima Kamaraga, a gola tela - oči jednog komarca".
Jean Cocteau, 1960. godina, predgovor za knjigu "Radanje Venere".

salonima, gde se dame ondašnjeg društva snimaju kao modeli i pokazuju i poklanjaju prijateljima. Razvojem masovnih komunikacija, prikazivanje nagog tela (muškog ili ženskog, odvojeno ili u grupi) koristi se i u propagiranju određenih ideja, što je kulminiralo nastupajućom nacističkom propagandom tridesetih godina prošlog veka. Telo se koristilo kao dokaz superiornosti rase, postavljanjem kanona za isto. U drugoj

polovini prošlog veka dolazi do masovne pojave revijalne štampe koja se specijalizuje za prikazivanje nagog tela. Pojavom časopisa kao što su Plaboy i slični, žensko telo u većini slučajeva tretira se kao simbol potrošačkog društva. Za tu svrhu koriste se specijalno dekorisane scene, sa posebno pripremljenim modelima koji su tu da ispune najjednostavniji zadatak - za male pare kupiti san o nedostižnom.

O telu

Pa šta je onda zadatak akt-fotografija? Da li je to samo prikazivanje lepote ljudskog tela, oba pola i na svim nivoima? Možda odgovor leži u činjenici, da telo mora biti prikazano, sa određenom i beskrajnom smelošću, bilo ono lepo ili ružno, snagom fotografskog doživljaja, tako da, kada pos-

matrač stoji pred njim bude obogaćen za saznanje o čoveku samom.

"Ono", bi trebalo biti prikazano tako da se radujemo posmatrajući ga ali takođe i da sa njim patimo i tako postanemo deo događaja.

Kada pogledamo kroz istoriju i određene kanone, slikarstvo, grafika i skulptura stvorili su određenu sliku o aktu, a fotografija je svojim medijem upotpunila vrednost dostojnu nagog tela.

Ako na pejzažnu fotografiju gledamo kao na zatečeno stanje, onda za predstavljanje nagog ljudskog tela, možemo reći, da se nalazimo u sferi aranžirane fotografije. Kada je u pitanju akt-fotografija autor koji koristi tehniku, kazali smo ranije, veoma je blizu slikarstvu. Sa druge strane možemo reći kada govorimo o akt-fotografiji, da

postoje oblasti, koje ćemo definisati kao zatečeno stanje, odnosno kada nago telo ilustruje ili je sadržaj drugih ponašanja. Glavni problem akta, skriva se u samom ljudskom telu.

Prema nagom telu imamo već određen emotivni odnos, pa stoga možemo reći, da problem počiva u potiskivanju erotike ali ne na bilo koji način, već isključivo kreativnom stilizacijom. Pri tome telo ne sme da izgubi svaku individualnost.

Prema telu modela, autor je u situaciji kao bilo koji slučajni posmatrač i stoga je veoma važno za dalji rad, da mladi autori prvo pripreme određene skice kao ispomoć rešenju, za odnos forme i postavljanje svetla, odnosno načina osvetljavanja modela i ugla pod kojim se snima.

U prošlom broju kada smo govorili o sni-

1. Edward Weston, "Neil", akt 1925.godina
Preuzeto iz knjige: "The Daybooks of Edward Weston", Aperture, 1961. godina

2. Anonimni autor, 1880. godina

3. David Hamilton, preuzeto iz časopisa Photo br. 81, 1974. godina

1. Ovaj primer nam govori upravo o tome i o lepoti rezultata i oslobodenju od straha. Mlado biće se otkrilo, dozvolilo je da ga svi gledaju, i ono će stoga iskusiti posledice. Cilj je bio da se općine svi oni kojima je stalo da posmatraju svet, kako razumom tako i osećanjima. Veston nam je ustvari pokazao telo, koje je u harmoniji sa samim sobom i sa čitavim svetom.
2. Sa druge strane imamo primer korišćenja veoma mladih modela, za potrebe, ranije spomenutih anizis karti, koje su kružile pariskim salonima. Cenovnik, odnosno mizerna naknada za poziranje govori o socijalnom statusu modela i nivou društva iz kojih su bili uzimani u najam. (slika 2 - Anonimni autor 1880 godina)
3. David Hamilton je svojim mladim modelima udahnuo atmosferu meke pornografije sfumato tehnikom i stvorio kult tih sedamdesetih godina XX veka. U isto vreme su se organizovala takmičenja za fotografe, ko će bolje oponašati maga.

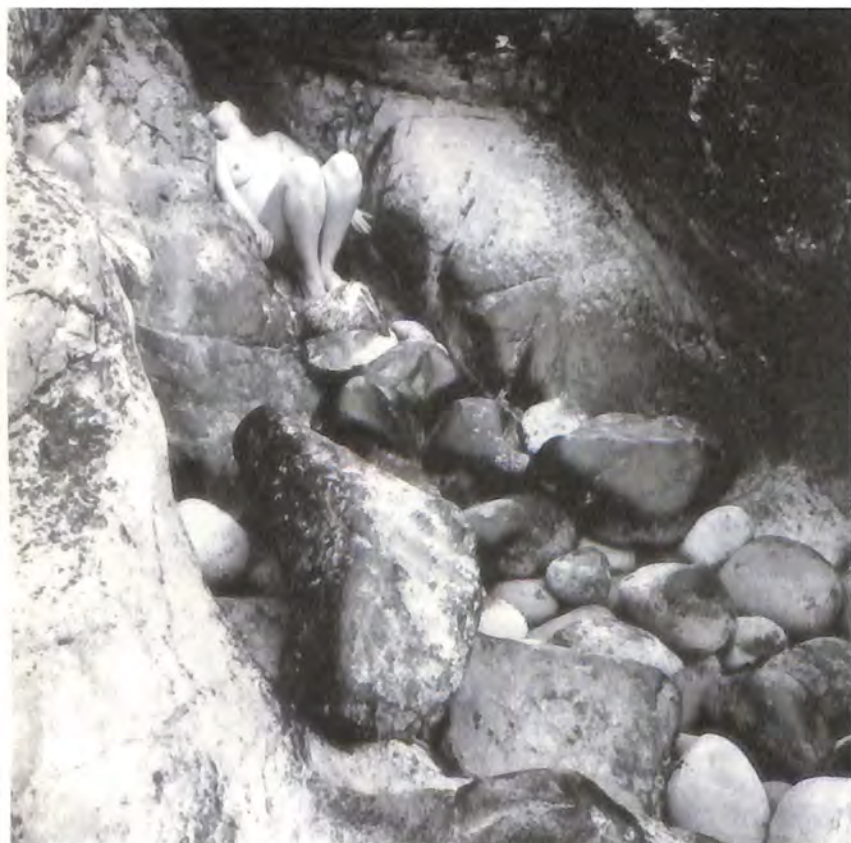
manju akta, naveli smo tri nivoa analizu fotografije koja prikazuje nago telo. Pokazali smo i način vežbanja za registrovanje oblika tela i strukture ljudske kože. Vežba je bila zamišljena kao specifičan način senzimetrijskih merenja parametara. Takođe smo imali priliku da se upoznamo sa bojom ljudske kože, njenom strukturom i sjajem. Vežba se pretežno odnosila na područje informativnog delovanja fotografije a delom je imala emotivni uticaj, što je u stvari, najveća zasluga samog autora tih fotografija.

O modelu

Ne postoji pravilo kako bi trebalo da izgleda dobar model, kao što ne postoji ni recept za dobru akt-fotografiju. Pomoću nekoliko odabranih radova, želimo da vam skrenemo pažnju na to kako su fotografi u određenim periodima predstavljali naga tela. Biti nag, znači da vas svet sagleda u pot-

punosti onakvim kakvim jeste, ni manje ni više, bez potrebe da se pretvarate i da lažete, da ste slobodni od straha, oslobođeni unutrašnje borbe. Kod Lucien Clergue-a imali smo telo koje svom silinom pruža vizuelni doživljaj, dotle Wynn Bullock svoja istraživanja usmeruje kao deo filozofije, imitirajući rad grupe F64 (tehnička perfekcija i kamera velikog formata omogućavaju da se na negativu registruju i najsitniji detalji iz prirode, odnosno scene, koja nam se nudi da je istražujemo kao neotkriveno kosmičko prostranstvo). Kada autori suprotstavljaju, odnosno, kada nago telo pripajaju prirodi, nalaze se u situaciji koja ponekad može izgledati nerešivi problem. U primeru koji smo odabrali, fotograf Heinz W. nam govori o izvanrednom prožimanju scene nagog tela u osušenoj reci. Način na koji je razmešteno oblo kamenje, govori o snazi vode koja je tuda prolazila i koja je oblikovala prirodu. Model je postavljen na samom "izvoru" i na

taj način nam sugerise priču o smislu života. I prvi i drugi primer smo odabrali kao ilustraciju ponašanja tela u prostoru. Skoro da ne postoji fotograf koji se nije upustio u avanturu snimanja akta u prirodi. Mnogi jesu probali, ali malo njih se zadržalo da u tom obliku saopštavaju svoje predstave o lepom. Pronaći odgovarajući prostor, izabrati najpodesnije doba za snimanje (kada su svetlosni uslovi najpogodniji) i izbor samog modela, koji će odgovarati datim uslovima predstavljaju prepreke gde samo uporni i oni koji imaju šta da saopšte, neće pokleknuti. To što je Weston bio zaljubljenik Novog Meksika ili Lucien Clergue močvara oko Kamaraga, govori nam da moramo razumeti i osećati prostor, isto kao što moramo poznavati i kvalitete modela, da bismo uspešno preneli poruke gledaocu.

Heinz Wedewart, preuzeto iz časopisa Camera, 1974. godina

Wynn Bullock, preuzeto iz časopisa Camera, 1971. godina
Sadržaj fotografije nam nudi jednu pozornicu, čije linije pogleda, prolaze kroz telo mlade žene položene na prostirku. Položaj tela žene, razbacana odeća po okolini, ugao snimanja, ostavljaju modelu i gledaocu prostor koji govori o nečemu što se prethodno dogodilo. Da li je u pitanju požuda ili je to realizacija snova autora, gledaoca postavlja u nezgodan položaj da donese sud o estetskim kvalitetima predstave. Dokaz za to je postavka (pas vezan za drvo) koja sugerise moguće rešenje ove zagonetke.

EPSON za fotografe: kvalitet, pre svega!

EPSON vam pruža sve što vam je potrebno za rad sa slikama u boji – od digitalnih fotoaparata i skenera, do štampača i projektora. Svaki od tih uređaja napravljen je sa posebnom pažnjom, i sa velikom željom da vam na jednostavan način obezbedi lepe, čiste i jasne boje, nezavisno od mesta na kome radite – kod kuće, u školi ili na poslu.

Maksimalan EPSON kvalitet, po pristupačnoj ceni.

Za više obaveštenja o EPSON proizvodima, posetite <http://www.comtrade.co.yu>

Naši partneri za EPSON program:

- Desk – 29. novembra 110, Beograd, 011/32-92-140
- Com-ing – Rodoljuba Čolakovića 14, Novi Sad, 021/401-544
- BelComputers – Požeška 67a, Beograd, 011/3-544-007
- VD Soft – Hajduk Veljkova 25, Kruševac, 037/420-990
- Start – Braće Glišić 7, Čačak, 032/320-510
- Screen – Obilićev venac 26, Beograd, 011/638-508
- SBC – Kosovska 32, Beograd, 011/32-32-607
- Coming – Toše Jovanovića 7, Beograd, 011/35-44-644
- Infoteam – bul. Kralja Aleksandra 193, Beograd, 011/414-239

EPSON PhotoPC 2100z

EPSON Stylus Photo 895

EPSON Stylus Photo 810

EPSON AcuLaser C8500

EPSON Stylus Pro 10000CF

Ovlašćeni distributer za SRJ:
CT Computers – member of ComTrade Group
tel: (011) 311 20 60
<http://www.comtrade.co.yu>

ImagEmocije

EPSON®

Korekcija svetlosti pomoću filtera

Filtere za fotografiju u boji koristimo za prilagođavanje temperature hromatičnosti svetlosnih izvora foto materijalima koji su izbalansirani za dnevno - 5500 °K ili veštačko - 3200 °K svetlo, odnosno za izjednačavanje spektralnog sastava izvora svetla sa spektralnom osetljivošću nosača svetlosnog zapisa. Ako hoćemo da postignemo vrhunske rezultate moramo uvek izabrati odgovarajuću optimalnu kombinaciju: svetlo - osetljivi materijal - filter, pogotovo kod snimanja dijapozitiva kod kojih, za razliku od negativa, ne postoji mogućnost naknadne ispravke grešaka u laboratoriji. Za korekciju svetla u kolor fotografiji koristimo *konverzne filtere* (plave i narandžaste) i *kolor balans filtere* (plavičaste i žučkaste). Ponosni vlasnici digitalnih i video kamera *obično* nemaju problema sa promenama temperature boja svetlosnih izvora, automatski ili manuelno mogu da izbalansiraju svetlosti sa opcijama za dnevno svetlo - sunčano ili oblačno, i veštačko svetlo - obične ili neonske sijalice i sl. Rekao sam *obično*, zbog toga što problemi nastaju - kako u klasičnoj tako i u digitalnoj fotografiji - pri svakoj svetlosnoj kombinaciji kod koje dolazi do *mešanja dnevnog i veštačkog svetla* ili *različitih tipova veštačkog svetla*, a u takvim situacijama i najsosticiranija savremena elektronika je nemoćna.

Korekcionni filteri za fotografiju u boji
Korekcionni filteri su označavani još kao: konverzni, konvertni, kompenzacioni, preobratni, kolor balans filteri, filteri za korekciju boja ili svetlosti i sl.

Konverzni filteri

Konverzni filteri se koriste za izjednačavanje velikih razlika u temperaturi hromatičnosti između svetlosnih izvora i foto materijala, odnosno kada snimamo sa filmom *tipa D* pri veštačkom svetlu ili sa film *tipom T* pri dnevnom svetlu.
Plavi konverzni filter povećava temperaturu boja za 2100 - 2300 °K, a koristimo ga u slučaju kada snimamo pri veštačkom svetlu - 3200 °K sa filmom za dnevno svetlo - 5100 do 5500 °K kako bismo povećali temperaturu hromatičnosti svetlosnog izvora i eliminisali crvenkasti štih. Pošto su fotografske emulzije izbalansirane većinom za dnevno svetlo, zato što se pretežno deo snimanja obavlja po danu ili uz upotrebu fleš rasvete, a upotrebljavamo ga često kada nam se ukaže potreba da snimimo nekoliko snimaka sa veštačkom rasvetom. U takvim situacijama je mnogo praktičnije upotrebiti filter nego menjati film, zato filter treba da bude sastavni deo opreme svakog ozbiljnijeg fotografa.
Narandžasti konverzni filter smanjuje temperaturu hromatičnosti i eliminiše plavičasti štih, a koristimo ga za snimanje sa materijali-

Konverzni filteri

Plava	80A	+2	3200 K	5500 K	-131
	80B	+1 ^{2/3}	3400 K		-121
Narandžasta	85C	+1 ^{1/2}		3800 K	+81
	85	+2 ^{2/3}	5500 K	3400 K	+112
	85B	+2 ^{1/3}		3200 K	+131

Evropske oznake Korekcionnih filtera za fotografiju u boji

Vrsta filtera	Plavi filteri			Žuti i narandžasti filteri			
	Oznaka	Faktor eksp.	mired	Vrsta filtera	Oznaka	Faktor eksp.	mired
Balans filter	B1,5	1,2	-15	Balans filteri	R1,5	1,2	+15
	B3	1,5	-30		R3	1,5	+30
	B6	3	-60		R6	2	+60
Konverzni	B12	6	-120	Konverzni	R12	4	+120

ma za veštačko svetlo - 3200 °K pri dnevnom svetlu - 5100 - 5500 °K. U fotografiji ga koristimo malo zbog toga što retko upotrebljavamo materijale za veštačko svetlo za snimanje na dnevnom svetlu, za razliku od filmskih snimatelja koji iz praktičnih razloga (ušteda

energije u enterijeru, veći otvor blende i duže ekspozicije u eksterijeru) koriste često traku za veštačko svetlo i pri snimanju dnevnih scena.

Kolor balans filteri

Kolor balans filteri se koriste ih za fino podešavanje manjih razlika, odnosno odstupanja temperature hromatičnosti pojedinih svetlosnih izvora u odnosu na spektralnu osetljivost foto materijala i kada želimo da postignemo topliji ili hladniji tonalitet na konačnoj fotografiji.
Plavičasti kolor balans filteri povećavaju temperaturu hromatičnosti, odnosno pomeraju tonalitet ka hladnijim nijansama. Koristimo ih za balansiranje temperature veštačkih svetlosnih izvora koji imaju temperaturu hromatičnosti manju od 3200 °K (sveća, obične sijalice i sl.) ili u prepodnevnom i popodnevnom satima kada preovlađuju toplije nijanse spektra u sastavu dnevnog svetla. U ovu grupu filtera spada čuveni filter komercijalnog naziva *Morning & Evening* čija se upotreba preporučuje za potiskivanje crvene nijanse dnevnog svetla u ranim jutarnjim ili kasnim popodnevnom satima. Ove filtere koristimo takode kada hoćemo da naglasimo hladnije nijanse tonova na fotografiji.

Žučkasti kolor balans filteri smanjuju temperaturu hromatičnosti i pomeraju tonalitet ka toplijim nijansama a delimično blokiraju i UV zračenje. Koristimo ih za balansiranje spektra veštačkih izvora svetla koji imaju temperaturu hromatičnosti veću od 3200 °K, ili u eksterijeru u podnevnim satima kada je temperatura hromatičnosti dnevnog svetla veća od 5500 °K. Upotrebljavamo ih kada želimo da naglasimo toplije nijanse tonova, a njihova upotreba se preporučuje kod snimanja u senci, parku ili šumi za eliminisanje plavog i plavo-zelenog štih. Na moru i na većim nadmorskim visinama potiskuju sa uspehom plavičastu mrenu, pogotovo u kombinaciji sa UV ili Skylight filterima. Za razliku od crno-bele fotografije, kolor filtere postavljamo ne samo na objektiv već i na veštačke

svetlosne izvore - reflektor, prozor i sl. Kolor balans filteri se proizvode u raznim optičkim gustinama bojnih nijansi - obično sa četiri do pet gradacija. Konačan efekat je u direktnoj zavisnosti od gustine filtera - što je veća efekat je jači. Možemo kombinovati po dva filtera iste boje kako bismo postigli jači efekat, takode je moguće kombinovati konverzne filtere sa kolor balans filterima. Za tu svrhu želatinski filteri su pogodniji od staklenih zbog toga što imaju manji indeks preloma svetla pri prelasku iz jedne optičke gustine u drugu (vazduh - staklo), a samim tim i manji faktor refleksa. Osim toga obruba prstenova dva staklena filtera, poređanih jedan za drugim, može da zakloni deo vidnog polja objektiva (senke u uglovima negativa), pogotovo kod širokougaoih objektiva. Odgovarajuću gustinu filtera u pojedinim svetlosnim situacijama najbolje je odrediti pomoću naprave za merenje temperature hromatičnosti - kelvinometar, color metar, ali pošto je kod nas nabavka istog finansijski problem čak i za profesionalce, moramo se zadovoljiti tabelama u uputstvima za upotrebu filtera i ličnim iskustvom. Zbog lakše orijentacije navodimo sledeće primere za upotrebu pojedinih filtera:

Materijal za dnevno svetlo - 5500 °K

Filter:	Koristimo:
B3	Rano ujutru i predveče - nagib sunca od 15°
B1,5	Ujutru i popodne - nagib sunca od 30°
R1,5	Preko leta - jako podnevno sunce; u senci kada je deo neba prekriven belim oblacima
R3	U senci po sunčanom danu, pri potpuno oblačnom vremenu
R6	U senci - jako plavo prazno nebo; pri potpuno oblačnom vremenu
B13	Za rad pri veštačkom svetlu

Materijal za veštačko svetlo - 3200 °K

Filter:	Koristimo:
B1,5	Za snimanje pri svetlu običnih sijalica
R1,5 i R3	Kada koristimo sijalice Nitraphot tip K i S i halogene sijalice
R3 i R6	Rano ujutro i predveče - nagib sunca od 15°
R12 i R16,5	Dnevno svetlo, Fleš rasveta

Ova uputstva treba prihvatiti sa rezervom, praktični rezultati mogu biti razočaravajući, zato je preporučljivo izvršiti predhod-

no testiranje materijala i filtera pri različitim svetlosnim uslovima. Sa plavim filterom pri dnevnom svetlu na filmu tipa D uz delimično skraćenu ekspoziciju možemo da simuliramo noćni snimak, a kolor filtere možemo da koristimo kao korekcionne filtere u crno beloj fotografiji uz prethodnu proveru njihovog učinka. Kod balansiranja bele u digitalnoj fotografiji blagi filteri - B 1,5 ili R 1,5 mogu da olakšaju kolor-balans u kritičnim situacijama - rano ujutro ili uveče i slično.

Za označavanje korekcionnih filtera razni proizvođači upotrebljavaju razne oznake. Zbog lakše orijentacije navodimo tabele oznaka firme Kodak i tzv. "evropskih" oznaka sa kojima se najčešće susrećemo. Na početku smo konstatovali da problemi sa pravilnom reprodukcijom boja nastaju pri kombinovanju svetla različite temperature hromatičnosti. U praksi najčešće se susrećemo sa sledećim situacijama:

1. Prostorija osvetljena veštačkim svetlom, dnevno svetlo dolazi kroz prozor koji je u vidnom polju i kroz koji vidimo deo eksterijera.
a) Ako snimamo na filmu *tipa T* dobićemo ispravnu reprodukciju boja enterijera dok ce površine osvetljene dnevnom svetlom, prozor i eksterijer biti obojeni intenzivno plavo. Ako na objektiv stavimo narandžasti konverzni filter dobićemo ispravne boje na dnevnom svetlu, ali delovi enterijera osvetljeni veštačkim svetlom će biti intenzivno crveni. Najbolje rešenje je da prozor sa spoljašnje strane prekrijemo narandžastom filter folijom (koju, ako nećemo da planiramo put u inostranstvo, moramo da ukrademo od filmadžija koji je često koriste) i na taj način spustimo temperaturu dnevnog svetla na 3200 °K i dobijemo ispravnu reprodukciju boja u enterijeru i eksterijeru.
b) Ako snimamo na filmu *tipa D* dobićemo ispravnu reprodukciju boja na dnevnom svetlu, a enterijer će biti obojen intenzivno crveno. Ako na objektiv stavimo plavi filter dobićemo istu situaciju kao u prethodnom slučaju. Problem možemo rešiti ako na reflektore stavimo plave konverzne filtere kako bi podigli temperaturu veštačkog svetla na 5500 °K i dobili ispravnu reprodukciju boja u enterijeru i eksterijeru.

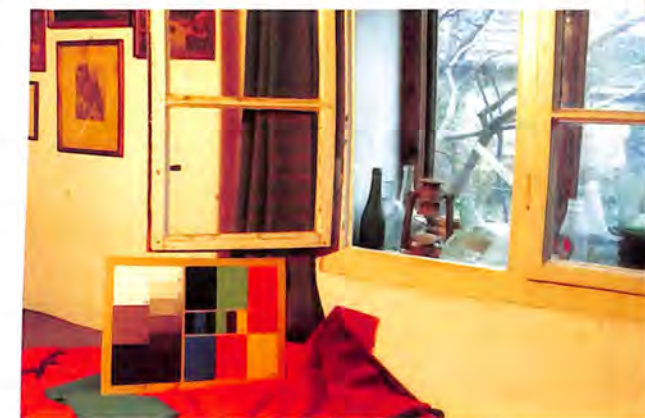
c) U zavisnosti od tipa materijala sa kojim snimamo, na objektiv možemo da stavimo balans-filter B ili R i na taj način delimično

Vlada Červenka

podignemo temperaturu veštačkog ili spustimo temperaturu dnevnog svetla. Konačan rezultat deluje prirodno, razlike u toplim i hladnim nijansama nisu drastične i prihvatljive su za naše oko.

Naravno, pre nego što intervenišemo na bilo koji način, bolje je proceniti da li je intervencija uopšte potrebna. Ako ovoj situaciji pristupimo sa likovnog i emotivnog aspekta, ispravna reprodukcija boja u enterijeru, koji je pretežno osvetljen veštačkim svetlom može da deluje sasvim logično, a odstupanja u tonalnosti na dnevnom svetlu mogu da imaju opravdanje. Ukoliko pristu-

Enterijer je osvetljen reflektorom od 500W - 3200K, prozor i eksterijer: dnevnom svetlom (kišovit dan, sivo nebo) - temperatura oko 7000K, film tip D: rekvizita osvetljena veštačkim svetlom reprodukovana je sa izrazitim crvenim štihom dok je prozor i eksterijer sa naglašenim plavičastim štihom zbog povećane temperature hromatičnosti dnevnog svetla. Ekspozicija 1/4 s, blenda 8.

Ista svetlosna kombinacija, na reflektor postavljen plavi konverzni filter B 12 tako da je njegova temperatura sada 5500K; rekvizita u enterijeru je reprodukovana bojeno ispravno, dok je eksterijer naglašen plavičast kao na predhodnoj fotografiji. Ekspozicija 1/4 s, blenda 8.

1 - Pomešana svetla različitog bojenog karaktera, temperatura hromatičnosti oko 4000K, film tip D - crvenkasti štih preko cele fotografije. Ekspozicija 1/4 s, blenda 8.

2 - Temperatura je korigovana sa kolor balans filterom B 6 postavljenim na objektiv - reprodukcija boja ispravna. Ekspozicija 1/2 s, blenda 8.

Svetlo desnog izvora je korigovano na 5500K sa konverznim filterom B 12 postavljenim na reflektor - ispravna reprodukcija boja na svim površinama rekvizite. Ekspozicija 1/4 s, blenda 8, desni reflektor pomeren bliže ka objektu kako bi svetlosni odnos i ekspozicija ostale iste.

Svetla različitog bojenog karaktera padaju na različite površine istog objekta, film tip D: leva strana je osvetljena sa 5500K i ima ispravnu reprodukciju boja, desna je osvetljena sa 3200K - naglašen crvenkasti štih. Ekspozicija 1/4 s, blenda 8.

pamo problemu sa informativnog aspekta korekcija svetla je neizbežna.

2. Svetla različito bojenog karaktera ravnomerno su pomešana, izvori svetla nisu u vidnom polju - temperatura hromatičnosti je negde između vrednosti obe komponente. Ispravnu reprodukciju boja možemo da postignemo ako na objektiv stavimo kolor balans filter koji odgovara tipu filmskog materijala: za film tip T - filter B, za film tip D - filter R.

3. Svetla različito bojenog karaktera padaju na različite površine istog objekta, neke površine vuku na plavo druge na crveno. Ako konverzni filter stavimo na objektiv dobićemo novu deformaciju, a sa kolor-balans filterom možemo ublažiti donekle razliku. Jedino rešenje je da izvršimo korekciju temperature hromatičnosti jednog od svetlosnih izvora sa odgovarajućim konverznim

filterom kako bi izjednačili učinak oba izvora.

4. Kod veštačkog osvetljenja javnih prostora, gde su pomešani svetlosni izvori sa kontinuiranim, zonskim i linearnim spektrom, može da dođe do pravog "bojenog haosa". Ovakve svetlosne konstrukcije su karakteristične za pozorišno i ulično osvetljenje, a najveći bojeni haos je u diskotekama ili na rok koncertima. U takvim situacijama filteri nam neće mnogo pomoći, najbolje rešenje je da snimamo na materijalu tipa T pošto se temperatura hromatičnosti u ovakvim situacijama kreće u okviru od 2000 do 4200 °K ili da, ako snimamo na filmu tipa D, pomoću žutog balans-filtera spustimo temperaturu na 4000 °K. Naravno, možemo upotrebiti fleš rasvetu, ali u tom slučaju gubimo svetlosnu atmosferu na fotografiji.

Korekcionni filteri za neonsko svetlo

Za korekciju svetla neonskih sijalica tipa D (dnevno svetlo) preporučuje se filter ljubičaste boje (faktor 2x) koji eliminiše zelenkasti štih ako koristimo materijal za dnevno svetlo. Vodeće firme (Kodak, Rosko) proizvode filtere i za ostale tipove neonskih sijalica koje se mogu staviti na objektiv ili kao folije direktno na neonsku cev.

Zaštitni filteri

U grupu zaštitnih filtera svrstavamo UV i Skylight filtere. Njihova glavna osobina je da štite osetljivi materijal od UV zračenja, odnosno blokiraju ultraljubičasto zračenje i sprečavaju nepoželjne efekte koje ono izaziva. Možemo ih prihvatiti kao zaštitne i u fizičkom smislu, zbog toga što štite objektiv od prašine i od mogućih drugih oštećenja. Preporučljivo je da svaki objektiv bude stalno opremljen sa jednim od ovih filtera. UV filter blokira UV zračenje do 398 nm koje prouzrokuje smanjenje kontrasta i naglašava izmaglicu na fotografiji, pogotovo na većim nadmorskim visinama ili kod

Izvinjavamo se čitaocima na grešci iz prethodnog broja u tabeli br. 2, stranu 33, i objavljujemo novu tabelu sa ispravljenim podacima:

Filter Kodak br.	br. 8 Srednje žuti		br. 11 Žuto zeleni		br. 15 Tamno žuti		br. 25 Tamno crveni		br. 47 Tamno plavi		br. 58 Tamno zeleni	
	D	V	D	V	D	V	D	V	D	V	D	V
Faktor produženja	2	1,5	4	4	2,5	1,5	8	5	6	12	6	6

KODAK Light Balancing Filter Kolor balans filtera					
Boja filtera	Oznaka	Korekcija ekspoz. otvoriti blendu za: (1)	Promena temperature hromatičnosti		Vrednost u MK ¹ (2)
			na:	na:	
Plavičasta	82 C + 82 C	+1 ^{1/2}	2490 K		-89
	82 C + 82 B	+1 ^{1/2}	2570 K		-77
	82 C + 82 A	+1	2650 K		-65
	82 C + 82	+1	2720 K		-55
	82 C	+2 ^{1/2}	2800 K	3200 K	-45
	82 B	+2 ^{1/2}	2900 K		-32
	82 A	+1 ^{1/2}	3000 K		-21
Žučkasta	82	+1 ^{1/2}	3100 K		-10
	81	+1 ^{1/2}	3300 K		+9
	81A	+1 ^{1/2}	3400 K		+18
	81B	+1 ^{1/2}	3500 K	3200 K	+27
	81C	+1 ^{1/2}	3600 K		+35
81EF	+2 ^{1/2}	3800 K		+52	

(1) Približne vrednosti koje se moraju overiti probnim snimcima, pogotovo ako se koristi kombinacija više filtera
(2) MK-1 = recipročni Megakelvin

Napomena: Jedinica mired (mikro reciprocal degree: 1 mired = 1.000 000 °K) je milion puta povećana obrnuta vrednost temperature hromatičnosti svetla. Uvedena je zbog lakšeg preračunavanja vrednosti temperature hromatičnosti: mired propušenog svetla - mired svetlosnog izvora = mired filtera, a pomoću nje lakše možemo da iskažemo učinak korekcionnih filtera. Ukoliko treba da povećamo temperaturu svetlosnog izvora koristimo plave filtere koji se obeležavaju sa predznakom - (mired), ako treba da smanjimo temperaturu koristimo narandžaste filtere koji se obeležavaju sa predznakom + (mired). Recipročni Megakelvin - MK-1 je jedinica iste vrednosti koja se koristi u engleskom govornom području.

mora gde je intenzitet UV zračenja povećan. Koristimo ga u crno beloj i kolor fotografiji, neutralan je na boje, potiskuje plavičasti štih, smanjuje izmaglicu i daje bolju oštrinu na konačnoj fotografiji. Faktor produženja eksp. -1x.

Skylight filter blokira UV zračenje do 365 nm ima veoma blagu purpurnu boju, namenjen je pre svega za kolor, ali se može koristiti i za crno belu fotografiju. Ima iste osobine kao UV filter sa pojačanim učinkom u kolor fotografiji - eliminiše plavi štih, potencira toplije nijanse a boje su kontrasnije. Ovi filteri se isporučuju u dve optičke gustine, faktor ekspozicije za manju gustinu je 1x, a za veću do 1,5x.

Mini DV XL 1S

4264.- €

Canon PROFI FOTO

official distributor

BEOGRAD, Tel: 011/655 100, 655 257, Fax: 011/655 658

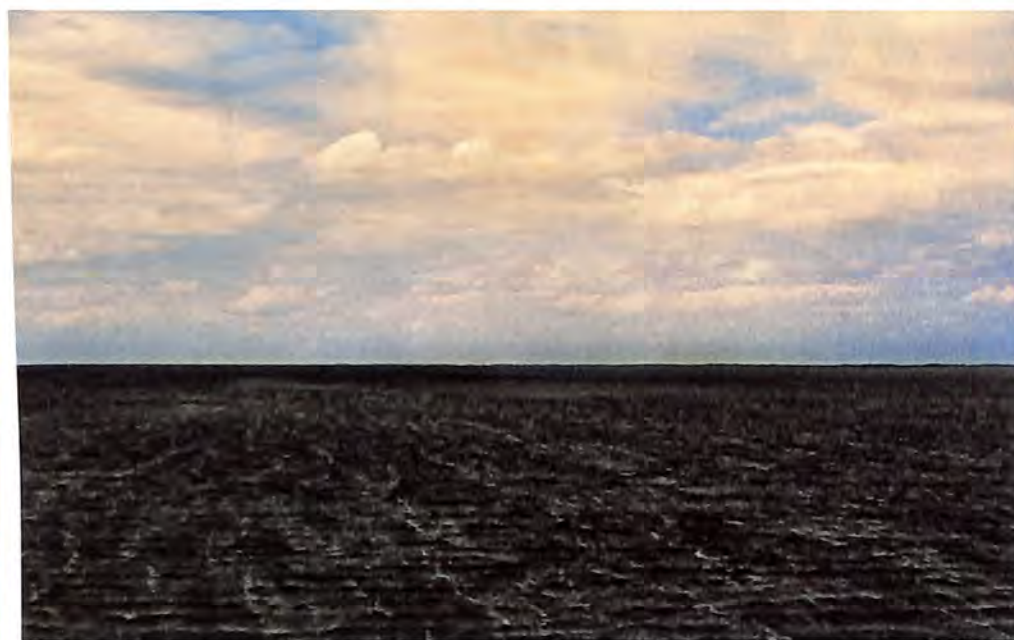

Fotografija kao vizuelna komunikacija

Vrste i uloge linije

U suštini, svi oblici oko nas izvedeni su iz tri geometrijska tela - kvadrata, trougla i kruga. Ali i ta geometrijska tela imaju svoju osnovu koja se sastoji od pravih i krivih linija i prostora koji nastaje iz relacije tih linija. Tako se kvadrat sastoji iz četiri prave linije, dve i dve naspramne, trougao iz tri linije koje naležu jedna na drugu pod određenim uglom (u zavisnosti od vrste trougla) i konačno krug koji se sastoji iz jedne "beskonačne" krive linije koja nema ni početak ni kraj (metafizički aspekt).

Ako to pojednostavimo dobijamo prave horizontalne, vertikalne dijagonalne linije i krivu liniju. Svaka od njih ima svoje odlike, odnosno na vrlo precizan način utiče na našu percepciju i zato je važno da naučimo kako da ih upotrebimo i organizujemo u našoj fotografiji. Zajedno sa oblikom i svetlom spadaju linije u jedan od najvažnijih i najuticajnijih vizuelnih elemenata. Ta tri elementa su uzajamno usko povezana; na primer izdužene oblike čitamo kao linije kada su prikazani kao siluete što znači da su "očišćeni" od bilo kakve druge informacije.

Primer morskog pejzaža sa centralnom linijom horizonta i podelom na polovine

Upotreba linije

Linija se koristi na mnogo načina, na primer za kreiranje uzorka koji u suštini predstavlja repetitivnu određenu liniju. Takođe je koristimo kod postavljanja kompozicije jer pomoću nje delimo ravan slike najčešće na trećine. Zašto baš trećine? Pokušajte da zamislite fotografiju kompozicijski podeljenu na polovine, tj. na dva jednaka dela. Uzmimo na primer dve figure, jedna je smeštena centralno na levoj polovini druga na desnu. Naše oko će "šetati" od jedne do druge figure (efekat ping pong loptice), nemajući na čemu da se zadrži. Fotografija ostavlja utisak preteranog balansa koji može da deluje dosadano. Klasičan primer je morski pejzaž gde nebo i more mogu biti predstavljeni dvema jednakim površinama. U slučaju položena linija horizonta ima ključnu ulogu jer predstavlja centar fotografije i usmerava našu percepciju ka horizontu, u literarnom smislu vodi nas iza granice dvodimenzionalnog prostora fotografije. Najlepši i najsnažniji primer je serija crno belih fotografija renomiranog japanskog fotografa Hiroshi Sugimota pod nazivom "Seascapes" (Morski pejzaži). Podela na trećine čini kompoziciju mnogo dinamičnijom i daje mogućnost za bolju organizaciju odnosa svih estetskih elemenata u našoj fotografiji čime se postiže harmonija.

Verovatno najvažnija uloga linije je njena moć *usmeravanja* gledaoca unutar fotografije. Uz pomoć linije možemo da vodimo, upućujemo pa čak vrlo često i da manipuliramo posmatračem. Putanjom linije određujemo mu sa koje tačke da krene i gde pogled da zaustavi. Ne samo što ga vodimo unutar dvodimenzionalnog prostora već pomoću linija možemo da kreiramo perspektivu po zakonima svih zapadno evropskih umetnosti, koje datiraju od Renesanse. Nasuprot tome, u azijskoj umetnosti (do prodora Zapadne kulture na azijsko tle u 19. veku), perspektiva je predstavljena kompozicijskim podelama, (ono šta je bliže nalazilo se u prvoj trećini slike, šta je dalje u drugoj itd.). Bez obzira na veličinu objekata elementi u prvom planu (odnosno bliže gledaocu) bili iste veličine kao i oni u zadnjem. Perspektiva je takođe bila građena po principu hijerarhije, uzvišene ličnosti i vladari su uvek bili prikazivani u prvom planu slike.

Karakteristike linije

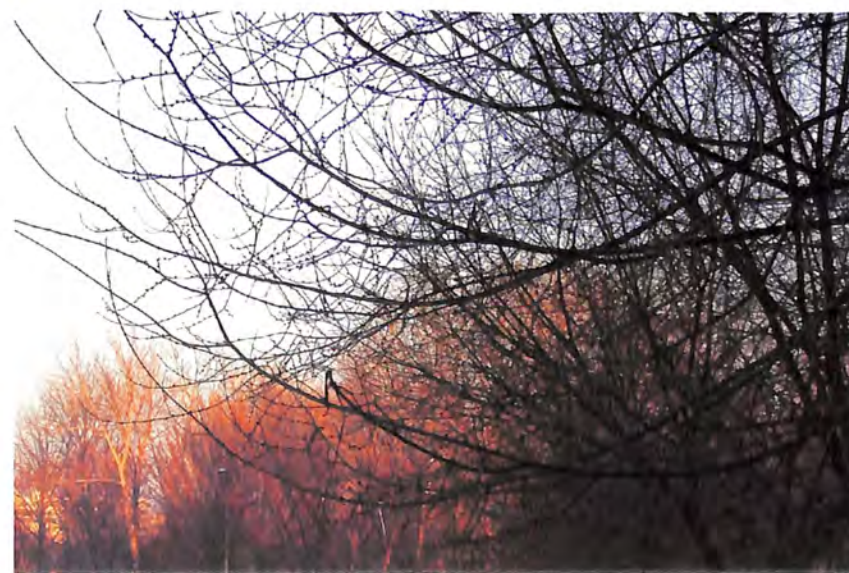
Linija može imati različite *tonove*, kao i oblik i forma, a isto tako može biti i različite *širine*. Takođe sadrži *teksturu*, zamislite takozvanu "riblju kost" na tvrd kaputima ili falte na draperijama. U relaciji sa teksturom linija može imati *ivice*, oštre ili meke. Na primer, oštre linije duge kose vašeg modela ili nejasno definisane linije nekog čupavog materijala.

mr Ivana Brezovac

U svojoj osnovi vrlo statična kompozicija bazirana je na četiri osnovne vertikale koje su narušene dijagonalama i isprekidanim linijama. Izbačena noga devojke sa desne strane i dinamika ruku svih modela još više su naglašene položajima glava i njihovim pogledima. To unosi veliku dinamiku u situaciju i kreira potpuno novu sliku o njihovoj međusobnoj relaciji. Isprekidane linije nam pomažu da prelazimo pogledom sa jedne figure na drugu, one se vizuelno nadovezuju i čine celinu.

Mnoštvo isprekidanih i haotičnih linija je smireno grupisanjem u tri celine, jedna je tamnija, druga je prozračna zbog svetle pozadine neba i treća je izdvojena crvenkastom bojom i stavljena u zadnji plan. Pravac kretanja i gledanja naglašen je dijagonalnim linijama koje se pružaju od desne ivice do gornjeg levog ugla i zbog toga "čitamo" s desna na levo.

Linije možemo podeliti na *tipove* kao što su prelomljena linija, zatim linija koja ima svoj tok ili mehanička (mehaničko ponavljanje). Takođe mogu biti uporedne kao na primer električni stubovi i žice gde su vertikalne linije stubova u kontrastu sa horizontalnim linijama žice, gde tanja linija žice ostavlja slabiji utisak od debelih vertikala.

Efekat linije - prave linije

Osnovna uloga pravih linija je da daju vizuelnu stabilnost što u nekim slučajevima dovodi do efekta statičnosti. To se dešava kada su linije približno istog karaktera (dužine, debljine.itd.), bilo da su vertikalne ili horizontalne. Tada se one pretvaraju u uzorak kao na primeru fotografije fasade zgrade od cigalja. One takođe služe za podelu fotografije na više celina.

Isprekidane linije

Isprekidane linije daju osećaj energije i kretanja pa samim tim imaju mnogo veći emotivni naboj. Upotrebom isprekidanih linija dajemo veću mogućnost interpretacije i pravca kretanja unutar fotografije jer naše oko mnogo lakše sledi tok isprekidane linije što nam omogućava da "putujemo" po slici. Zamislite ogolelu krošnju drveta sa bezbroj grana i grančica raspoređenih bez ikakvog

reda nasuprot regularnosti i statičnosti nekog drvo-reda. Uloga samog fotografa je značajna jer nam tačno određuje sa koje tačke da krenemo i gde da se zadržimo. Zamislite prvo morski pejzaž predstavljen horizontal-

lom u sredini fotografije sa dve jednake polovine neba i mora i zatim isti takav ali čija linija horizonta je prekinuta ostrvom ili brodom. Krajnja tačka naše percepcije će sasvim sigurno biti ostrvo ili brod iako su oni suprotstavljeni velikim površinama neba i

mora koji zauzimaju 90% plana naše fotografije, jer nas linija horizonta vodi pravo do te tačke.

Vertikalne linije

Kao i vertikalni oblici vertikalne linije imaju snažan vizuelni uticaj jer odvlače svu našu pažnju. Često kreiraju osećanje dominantnosti i dostojanstva samim tim što streme nagore. Takođe postižu jedinstvo kompozicije naročito kod snimanja arhitekture. Pošto su vertikalne (i horizontalne) linije paralelne sa ivicama naše fotografije one naglašavaju dvodimenzionalnost prostora unutar fotografije.

Ovaj klasičan primer sugestivnosti dijagonalnih linija blago remete tanke horizontalne linije električnih žica koje usporavaju naše kretanje kroz fotografiju. Ovo je isto tako primer za dijagonalu koja izlazi iz formata fotografije. Uz pomoć nje doživljavamo "virtuelno" putovanje ovom dugačkom kompozicijom voza

Fotografije: Ivana Brezovac

Fotografija može biti izgrađena samo na dva vizuelna elementa, na primer na svetlu i liniji. Iako je upotrebljena linija prevashodno dijagonalna ona je u isto vreme i zaobljena i samim tim na vrlo senzualan način predstavlja nago žensko telo. Prateći putanju linije pratimo i oblik tela.

Dijagonalne linije

Dijagonalne linije mogu da usmere ili podele ali one su mnogo dinamičnije i sugerišu kretanje kao i isprekidane linije. One skoro ultimativno određuju tok gledanja i vrlo često "izlaze" iz formata fotografije. To je povezano i sa njihovom osobinom da vrlo dobro sugerišu treću dimenziju, odnosno ključni su element za građenje perspektive. Zbog toga često imamo osećaj da se fotografija nastavlja van dvodimenzionalnog plana fotografskog papira. Klasičan primer je fotografija puta koji se dijagonalno pruža kroz sliku kada imamo osećaj da nas taj put potpuno uvlači u fotografiju.

Na ovom primeru je prikazana dominantnost dijagonalnih linija u odnosu na veliku površinu horizontalnih i vertikalnih linija koje zbog svog pravilnog međusobnog odnosa i repeticije kreiraju uzorak. Iako veličina uzorka daje primat dvodimenzionalnom prvom planu slike, dijagonalne linije šina potpuno uvlače naš pogled u centar slike, u drugi plan slike koji je trodimenzionalan.

Grupisane linije

grupisane linije takođe kreiraju osećaj trodimenzionalnosti više nego pojedinačne. Zamislite na primer planinski venac ili šumu. Naravno da bi se ispunio taj uslov linije moraju da podležu zakonima perspektive (razlike u veličini u zavisnosti od plana i promene tonskog valera). Međutim kada su te iste linije uniformisano grupisane ili vrlo blizu jedna drugoj one slepljuju planove i fotografiji opet daju dvodimenzionalni karakter. U zavisnosti koliko ih ima i koliko su blizu mogu da kreiraju i ton. Pogledajte kao primer panoramsku fotografiju breza Đorđa Čubrila na strani broj 50.

Primer kako grupisane linije kreiraju perspektivu

Zaobljene linije

Ove linije uglavnom povezujemo sa idejom o lepoti i asociraju nas na organske oblike. Takođe ujediniuju prave linije u kompozicijsku celinu ili umekšavaju odnosno umanjuju njihov efekat. Zaobljene linije deluju mnogo prirodnije i vrlo često imaju ulogu "mosta" između pravih linija, umanjuju njihovu statičnost i omogućavaju nam da ih lakše sledimo i povezujemo.

Zaobljene linije ruke, lakta i glave modela vizuelno kreiraju centralnu krivu koja omekšava statičnost horizontalne u sredini plana fotografije. Zaobljene linije takođe povezuju velike crne površine u harmoničnu celinu.

Nikon

Digital imaging

*sve cene su bez poreza na promet

REFOTB

VELEPRODAJA

Pčinska 17, 11000 Beograd, YUGOSLAVIA
tel: 011 456 151, fax: 011 446 0234, email: refotb@eunet.yu

MALOPRODAJA

Nikon

Vuka Karadžića 7a, 11000 Beograd, YUGOSLAVIA
tel: 011 630 153, fax: 011 446 0234, email: refotb@eunet.yu

PRIČE IZ ŽIVOTA

ŽELJKO SINOBAD

NOVINSKI FOTOREPORTER ŽELJKO SINOBAD JE PROPOZATLJIV PO SLIKAMA IZ SVAKODNEVNOG ŽIVOTA, KOJE NA AUTENTIČAN I UVERLJIV NAČIN KAZUJU O LJUDIMA I DOGAĐAJIMA.

© Željko Sinobad

Fotografski iskaz Željka Sinobada je u duhu najbolje tradicije novinske fotografije. Sinobad ne snima "u prolazu". On razmišlja o sadržaju koji obrađuje, učestvuje u njemu, formira svoj stav i percepirane scene prikazuje smišljeno i odgovorno. To jesu "odlučujući trenuci" ali su, najčešće, studije stanja sa obiljem podataka koji kod posmatrača aktiviraju i razmišljanje i emocije. Željko smišljeno organizuje kadar, raspored planova, postavljanje osnovne dubinske oštine kao i kompozicije sa očiglednim estetskim osećajem, sve u funkciji ambicioznog predstavljanja snimljenog sadržaja. Željko svaku fotografiju realizuje kao da mu je najvažnija. To može samo čovek koji ima dosta iskustva ali i ljubavi prema poslu koji obavlja a takav je Željko Sinobad.

Beograđanin neobičnog prezimena, došao je u "Politiku" kao dvadesetogodišnjak, tu je odbranio i svoj diplomski rad o fotografiji i to tako dobro da je, zbog njega, uvedena specijalna diploma za najbolje učenike na foto praksi. Najbolji učenik je postao jedan od najboljih fotoreportera u velikoj fotografskoj porodici "Politike". Prepoznatljive su njegove fotografije objavljivane u svim novinskim izdanjima ove kuće, ali i u mnogim časopisima širom Jugoslavije, kao što su "Mladost", "TV Revija", ljubljanska "Mladina", "Student", zagrebački "Start", "Nin". U periodu od 1986-1991. godine pratio je pozorišne predstave u Bitef teatru, Jugoslovenskom dramskom pozorištu i Ateljeu 212.

© Željko Sinobad

© Željko Sinobad

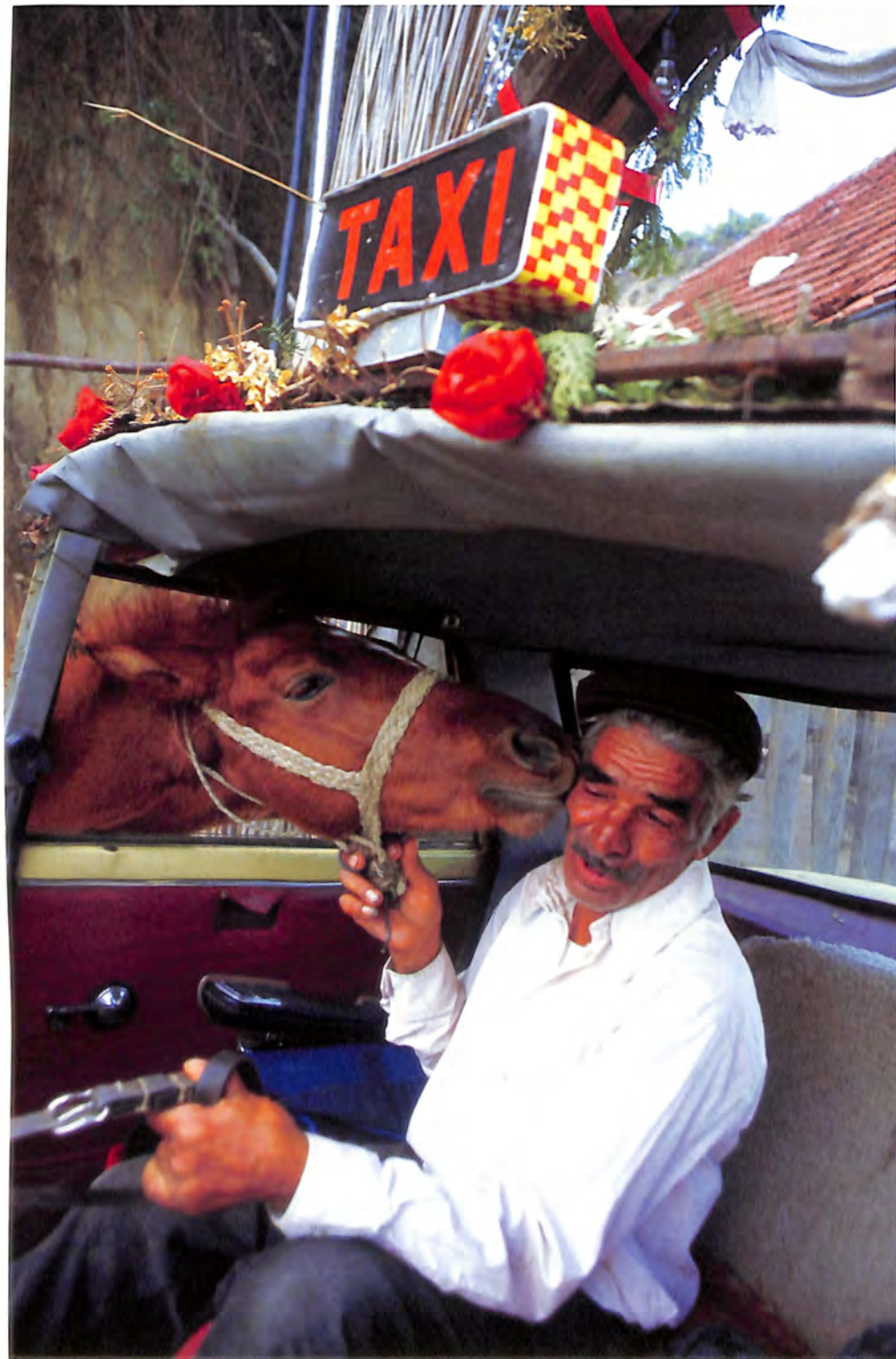

ДЕРВЕНА
КЛЕТКА
БОРИС МИХАЈ

© Željko Sinobad

Kao što je i druga priča o starcu izborna lica, koga je Sinobad snimio ispred njegovog kućnog praga u zabačenom selu Rastelica, na Šar planini. Fotograf prepoznaje i zapis bora na njegovom čelu, i zašto je takav štap i stegnuta ruka i zašto takav sjaj u očima, kao da kaže: ja jesam star, ali sam stamen i uporan!

Uporan je, naravno, i Željko kad u priči o gužvi u autobusu, kamerom traži detalj koji kazuje o ljudskoj toleranciji. Pa na fotografiji vidimo: ljude koji mirno gledaju kroz prozor, vidimo čak i osmehe, i mladičevu ruku naslonjenu na prozor, da ne bi nekog u gužvi pritisnuo...

Priča do priče. Devojčica sa kozama je Željkova ćerka Nina: bere u Ralji bagremov cvet i upoznaje životinje. Ko kaže da se dete iz grada boji životinja? Strah se na slici ne vidi - vidi se ljubav.

Priča o malom harmonikašu, koji pozira ispred bifea "Aleksinac" je samom autoru draga fotografija. Napravio ju je kad je u "Ninu" zamenjivao svog uvaženog učitelja Tomislava Peterneka "koji me je učio da budem temeljan". Ovog bifea danas nema, ali je ostala fotografija o njemu, koju je svojevremeno "Nin" objavio na vrlo zapaženom mestu.

Željko Sinobad i dalje putuje i priča. Fotografijom, naravno.

N. Selmanović

Željko Sinobad je poslednjih deset godina zaposlen kao fotoreporter u "Ilustrovanoj Politici", nekada najtiražnijem nedeljniku na ovim prostorima, koji je to bio upravo zahvaljujući fotografiji. Novinske reportaže iz tog časopisa o ljudima i događajima delovale su uverljivije od nekih današnjih televizijskih priča slične sadržine. Jedan od autora tih reportaža je i Željko Sinobad. Fotografije koje objavljujemo govore o tom duhu nekadašnje "Ilustrovane Politike", o slikama iz života, do kojih je Željko dolazio putujući do najzabitijih krajeva, beležeći kamerom i mesto događaja, i ljudske sudbine, i atmosferu...

Svaka od ovih fotografija je priča. Umesto reči su snimljeni detalji koji govore o događaju i atmosferi. Takva je fotografija berbernice u Bujanovcu na kojoj se vidi nakrivljena tabla sa firmom, nehajno naslonjeni bicikli, nalepljene smrtonvice, nepoverljivi pogledi ljudi... Slika deluje sumorno, a i kako bi drukčije bilo u gradu u kojem se ljudi godinama već popreko gledaju, a ne bi morali. Ali, to je druga priča...

© Željko Sinobad

© Željko Sinobad

© Željko Sinobad

FUJIFILM

New
DIGITAL MINILAB
Frontier 330

12., 13. i 14. april 2002.

FUJIFILM prezentacija

U HOTELU **HYATT REGENCY**

U BEOGRADU

DIGITAL MINILAB
Frontier 350

ekskluzivni zastupnik MEGAPHOTO sarajevska 86, beograd
tel: 011 36 17 562; 36 17 563

Optički izraz stvari

POZNATO JE DA SU SLOVENSKI NARODI U NAŠEM OKUŽENJU MEĐU PRVIMA U EVROPI UPOZNALI NAJRANIJU FOTOGRAFSKU TEHNIKU, DAGEROTIPIJU. ALI, ZAČUDO, NIGDE SE NE NAVODI KAKO SU SE ONI SNALAZILI U PRETEČI FOTOGRAFIJE, KAMERI OPSKURI. DA LI SU ZA NJU ZNALI, DA LI SU JE KORISTILI?

Predistorija fotografije jeste istovremeno i preteča onih nauka koje su, zajednički, iznedrile otkriće fotografije. Vreme koje prethodi javnom predstavljanju fotografije (19. avgust, 1839), smatra se njenim predistorijskim dobom. Znamo da je među Hrvatima dagerotipija stigla sa N. Novakovićem (podatak iz januara 1840), a iste godine, sa istom osobom, i među Srbe (vest iz maja iste godine), dok je Slovence prvi dagerotipisao Švajcarac Johan Isenring (novembra 1840). Ali šta je bilo pre? Poznato je da su već u 17. i 18. veku otkrićima u hemiji, fizici i naročito optici najviše doprineli utemeljenju fotografije Francuzi, Englezi i Nemci. A da li znamo koliko su sa predistorijom fotografije bili upoznati naši učenici sunarodnici toga vremena?

Vek kamere obskure

Od kada je slikarstva, otad postoje i dokumenti da su umetnici koristili različita pomagala. Najpre kvadriranje, pa Albertijevu i Direrovu mrežicu, zatim i optičke sprave, među njima najviše kameru obskuru. Iako je, isprva, kamera obskura upotrebljavana od astronoma njom se pratila ekliptika Sunca u periodu visoke Renesanse težnja za tačnošću i razumevanjem prirode učinila ju je neophodnim pomagalom i umetnika. U opisima s kraja 16. veka pojam kamere obskure podrazumevao je prostoriju, najčešće zamračenu sobu, na vrhu kakve građevine ili zamka. Na jednom zidu postojao je mali otvor kroz koji se projektovala slika okolnog prostora na suprotni zid. Prostorija je bila dovoljno velika da odrasla osoba uđe u nju i crta skicu prema projektovanoj slici. Takvim pomagalom su se služili Bruneleski, Dela Frančeska, Leonardo, Učelo, a svakako i drugi renesansni slikari, arhitekti i naučnici. Dela Porta je prvi (1558) savetovao umetnike kako da upotrebljavaju kameru obskuru, najpre da pomoću nje kopiraju linije i oblike, potom da dodaju boju. Izum iz 1769. opisan u knjizi Georga Fridriha Brandera iz Augsburga, omogućio je veću preciznost kamere obskure. Tamna komora u

obliku stola imala je naročite izvlake-fioke koje su ulazile jedna u drugu, čime je birana veličina projektovane slike i podešavana njena oštrina. Tu se govori i o oblicima korišćenja kamere obskure, tj. da se pomoću nje mogu uzeti slike predela u ispravnoj perspektivi, a tela ili likovi nacrtati u tačnim proporcijama. Prvi do sada poznat podatak da se među našim učenim sunarodnicima znalo o naučnim tajnama optike potiče iz istog vremena. Iz dokumenata i analize likovnih dela 18. veka može se zaključiti da je srpski graver i bakropisac Zaharije Orfelin bio obavešten o prednostima kamere obskure, a sudeći po primeni objektivnih likovnih argumenata u nekim njegovim delima (npr. botaničkim crtežima u "Iskusnom podrumaru", 1783) moglo bi se pretpostaviti da ju je, poput slikara svoga doba, i sam koristio.

Kopija ili autoportret

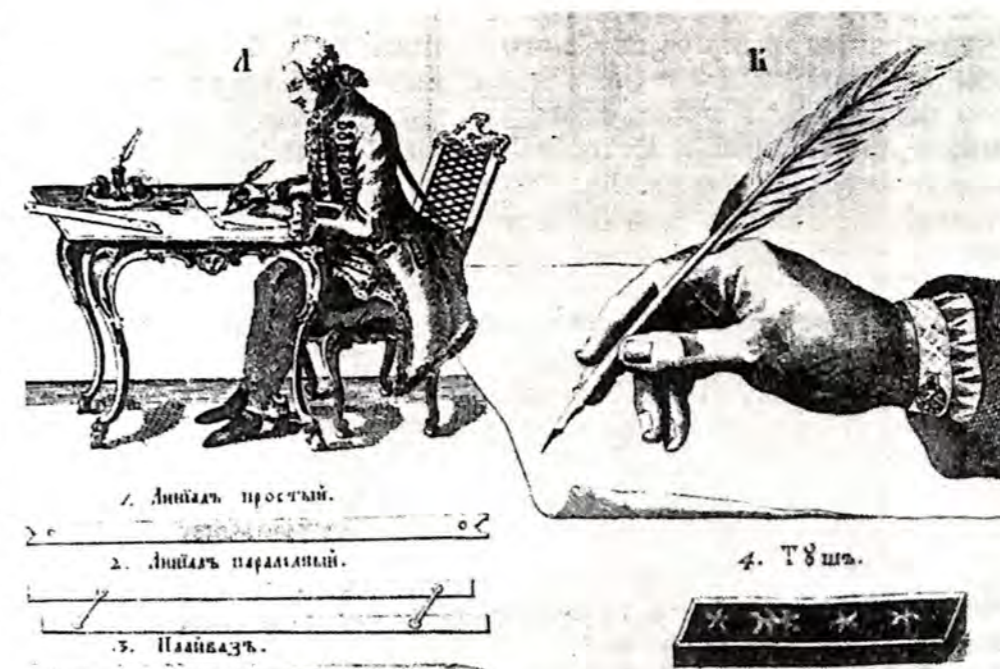
U poznatom Orfelinovom delu "Slavenska i Valahijska (tj. vlaška) kaligrafija" izdatom 1778. godine, nalaze se ilustracije (npr. pisar za stolom) koje očitno kopiraju starije uzore. Pišući o Orfelinovom pisaru, odlični poznavalac baroka i rokoka u slovenskim zemljama, dr Pavle Vasić u delu "Rokoko" (Beograd, 1991, 172), između ostalog navodi: "Ispružena ruka sa rukavom svedoči da je Orfelin umeo da crta i ekstremitete kada je to bilo potrebno, sa osećanjem za prikazivanje materijalnog izraza stvari".

Ali, pokazalo se, nasuprot ovoj tvrdnji, da je baš ruku sa rukavom Orfelin umeo da kopira i precrtao "kad je to bilo potrebno", ne libeći se ni drugih direktnih pozajmica. U delu drugog autora (M. Pavića), navodi se mogućnost da je pisar "možda Orfelinov idealizovani autoportret". Pažljiva analiza nas ne uverava da je to tako, poređenje baš tih iscrtanih površina kako se i vidi na ilustracijama pokazuje da je "ispruženu ruku sa rukavom", baš kao i celu strukturu stolice, kao i poziciju stola, Orfelin jednostavno prekopirao. Ilustrujući "Kaligrafiju", on je nacrtao (tačnije: precrtao) pisara za stolom tako što je gotovo doslovno kopirao crtača za stolom-kamerom obskurom iz navedenog Branderovog, jednu deceniju ranije izdatog, dela o kameri obskuri. Time i ideja o idealizovanom autoportretu Orfelina ostaje samo na nivou metafore.

Ovim otkrićem se ne dovodi u pitanje zaista izuzetan značaj univerzalnog Orfelina, možda najistaknutije ličnosti srpske kulture u 18. veku, niti vrednost njegovog dela. Iako je u našoj istoriografiji uočeno da je Orfelin zdušno koristio zapadne uzore, prateći ne samo umetničku već i naučnu evropsku tradiciju, i ta njegova sklonost je više puta isticana, prisustvo kamere obskure u njegovom radu izmaklo je istraživačima srpske istorije umetnosti. Nije uočena činjenica da je među vođanskim Srbima još u 18. veku ispoljen istraživački duh i korišćene one iste prednosti optike koje će nepun vek docnije dovesti do otkrića dagerotipije. Budući da je sasvim očito da je Orfelin imao Branderovu knjigu u rukama, to je i prvi podatak u našoj kulturnoj istoriji o (posredovanom) korišćenju kamere obskure kao jedne od preteča fotografije, mada ovde u kontekstu primenjene grafike.

Činjenica je da se u našoj istoriji umetnosti, naročito onoj koja izučava 19. i prvu pol. 20. veka, još veruje da će umetniku spasti kruna s glave ukoliko se utvrdi i obelodani da je koristio optička pomagala, ili je slikao ne "po prirodi" već, ne daj Bože, prema fotografskom predlošku. Tako se jedan segment znanja neprestano guši i minimizuje, baš kao da tehnički aspekt umetnosti nije deo kulturne tradicije jednako koliko i estetski. Pitamo se da li bi, npr. ispitivanje hilendarskih, ili možda dubrovačkih, starostavnih rukopisnih knjiga moglo otkriti neka čudesna monaška iskustva o fizici, optici, upotrebi srebro-nitrata, ili, što da ne, o fenomenima svetlosti, baš kao što su u tim izvorima otkrivena mnogobrojna iskustva srednjovekovne medicine. Možda će specijalizovana istraživanja, uz primenu komparativnih metoda ne samo iz istorije umetnosti (jer se ta nauka sve očitije pokazuje nedovoljnom u proučavanju istorije fotografije) već i istorije nauke, naročito orto-grafskog i perspektivnog predstavljanja, moći da argumentovano ukažu na moguće korišćenje optičkih pomagala, i postojanje primera sličnih Orfelinovom, u delima i drugih slikara, vajara, graditelja ili naučnika sa naših prostora. Možda i srednjovekovnih ikonopisaca i zografa? Eh, šta sve ne znamo a da se pri tom i nismo potrudili da takve eventualne izvore ispita-

mo. To bi svakako bilo još jedno svedočanstvo o sprezi našeg prostora sa dostignućima evropske nauke srednjovekovnog ili

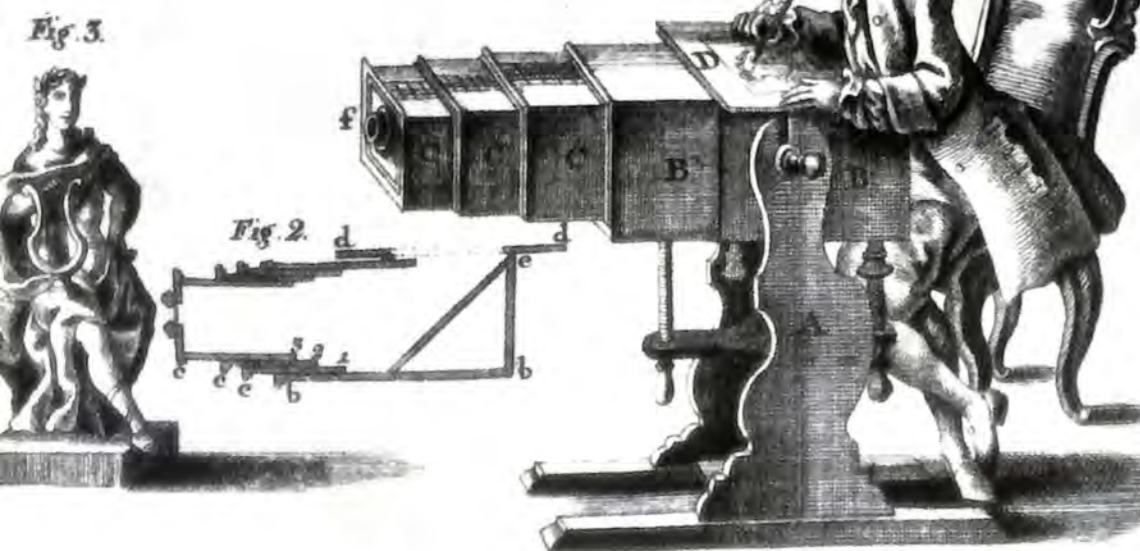

Zaharije Orfelin, Pisar iz "Kaligrafije". Knjiga je izdata 1778. godine.

novovekovnog doba. Bilo kako bilo, kada je reč o kameri obskuri, reklo bi se da se naš Orfelin zadržao samo na precrtavanju, a i njegovi savremenici, po svemu sudeći, nisu dalje istraživali prednosti koje je nudilo to pomagalo. Iako su bili gotovo na izvoru događaja, krajem 18. veka, oni su tako ispuštali šansu da u ovoj oblasti uhvate korak s Evropom. U narednih pola veka, dok su na Zapadu uveliko trajali eksperimenti sa asfaltnim prahom, docnije i sa srebro-nitratom

kao osetljivim slojem za preteču fotografije, na našem tlu je buktao Drugi ustanak (1815). Dok je Nisefor Nieps dobijao prvu fotografiju na metalnoj ploči (1826), kod nas su ustanikim glavama kičeni kočevi na tvrđavama. Zaista, zemlja opterećena teškom čizmom nije imala kad da misli na mehanički uzete slike "po prirodi", već je ostavljala to zadovoljstvo naslednicima, generaciji nastupajućeg slobodnog građanskog društva.

Goran Malić

1/ Georg Fridrih Brander, Kamera obskura u obliku stola. Knjiga je izdata 1769. godine.

BTI company
Distributer za Jugoslaviju

- digitalni i klasični fotoaparati
- štampači
- diktafoni
- dvogledi
- multimedijске naočare

Požeška 83a / III
11030 Beograd 8
P. Fah 2043
Veleprodaja:
Tel./Fax: (011)
3540-940; 559-723
Maloprodaja:
Tel: (011) 3672-888
e-mail: bti@EUnet.yu

Kao na dlanu

Foto torba

Đorđe Čubrilo

Đorđe Čubrilo je postao majstor panoramske fotografije zahvaljujući i unikatnoj panoramskoj kameri, koju je konstruisao pre 14 godina, zajedno sa svojim prijateljem Rajom Velimirovićem.

Nema fotografa koji nije zažalio što svojom kamerom ne može da snimi ono što okom vidi. Taj žal najviše nose ljubitelji pejzaža i panoramskih motiva, jer im "uski vidici" kamere kvare lepotu fotografskog doživljaja. Zemunac Đorđe Čubrilo nije se mirio s tim, jer je svoju fotografsku inspiraciju najviše tražio u oblasti arhitekture i pejzaža, gde upravo dominiraju široki prostori. Zato se, sa svojim prijateljem Rajom Velimirovićem, upustio u nesvakidašnju avanturu: da naprave takvu kameru koja će u širini moći da "vidi" prostor koliko vidi i ljudsko oko.

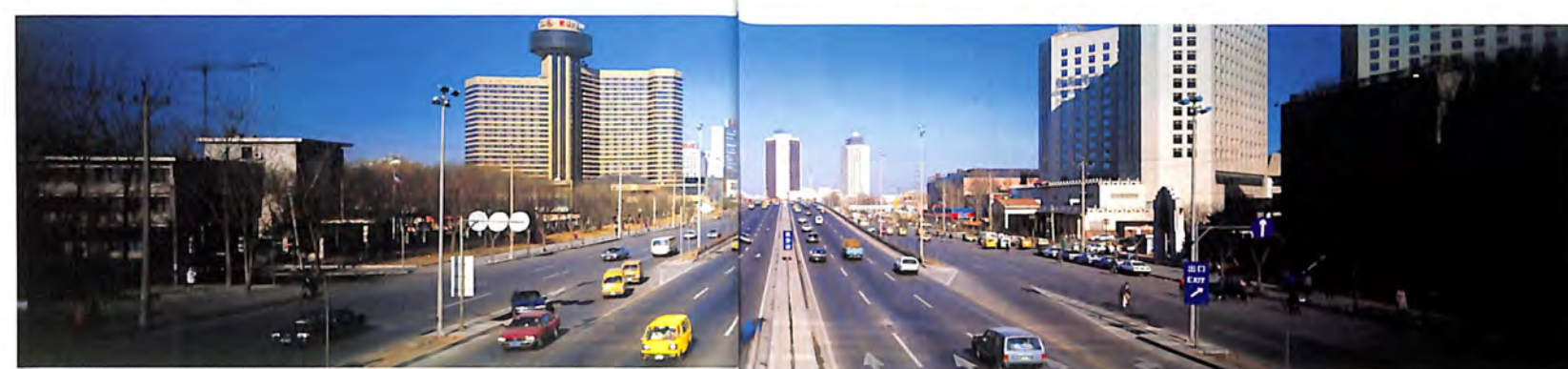
Trebalo im je nekoliko godina upornog rada da konstruišu jednostavnu panoramsku kameru, formata 6 x 24cm, koju su nazvali Panoramika. Čubrilo kaže da u svetu postoje slične kamere, ali ova je unikatna i može da se vidi jedino u foto torbi ovog 48-godišnjeg Zemunca.

Ova kamera širih vidika prošla je sve testove i pokazala izvanredne rezultate. Sa njom je Đorđe Čubrilo snimao na minus 55 stepeni u Sibiru i plus 55 stepeni na Mauricijusu. Putovao je po raznim kontinentima, slikao predele pustinje Gobi, monumentalni Kineski zid, Crveni trg u Moskvi i Tjenanmen u Pekingu. Na svim ovim panoramama uočljiva je širina slike, oštrina, ali i detalji. A to je "rukopis" Panoramike, koja je doprinela da njen vlasnik, i jedan od konstruktora, dobije priznanje i sertifikat majstora panoramske fotografije na svetskom kongresu profesionalnih fotografa u austrijskom gradu Gmundenu.

Sa svojom Panoramikom Đorđe Čubrilo namerava da ostvari jedan veoma ambiciozan projekat koji dugo priprema i na kojem će raditi najmanje tri godine. Reč je o turističkoj publikaciji pod nazivom "Auto putovanje kroz Srbiju i Crnu Goru", u kojoj će, do najsitnijih detalja, biti predstavljene sve

1

2

3

lokalitete sa ovih prostora, koje mogu da interesuju strane i domaće turiste.

Ideja je da ljudi koji ne poznaju ove krajeve dobiju vrlo precizne informacije o istorijskim spomenicima, manastirima i drugim ovdašnjim znamenitostima. Sve to, naravno, uz široke panoramske fotografije i upustva kako, kojim pravcima, i za koje vreme se može doći do svih tih lokaliteta.

Đorđe Čubrilo sa uzbuđenjem govori o tom projektu, čije je dimenzije do sad najbolje razumela izdavačka kuća "Bonart" i njen prvi čovek Božidar Popović, koji želi da pomogne u realizaciji projekta. Slično razumevanje je, pre više godina, pokazala i firma "Velefarm", kada se radilo o konstrukciji kamere Panoramika. Fotograf iz Zemuna je ovih dana uzbuđen i zbog mogućnosti da uskoro, pod povoljnim uslovima, nabavi specijalizovano mercedesovo kamper vozilo, svojevrsni pokretni studio za snimanje na terenu. Generalni direktor "Mercedes benza" u Jugoslaviji, Hermut Majer se lično založio da mu u tome pomogne, očigledno ceneći avanturistički duh ovog majstora panoramske fotografije.

A sto se Čubrilove foto torbe tiče, prvi aparat u njoj je Panoramika, kojoj je, kao dopuna pridodat Hasselbladov SVC 903 formata 6 x 6 cm, za uske enterijere u arhitekturi, sa neizmenjivim objektivom Biogon 38. Tu su još Nikon F4s sa svim objektivima i Nikon D1x.

N. S.

4

5

6

Fotografije: Đorđe Čubrilo

1. Okolina Omska, Rusija
2. Dalien, Kina
3. Mauricijus
4. Brisel noću
5. Sibir, Bajhalsko jezero
6. Beograd, železnička stanica

Lepote zavičaja

Raša Milojević

ZAJEČARCI S RAZLOGOM POKLANJAJU PAŽNJU IZLOŽBAMA FOTOGRAFIJA SVOG SUGRAĐANINA, FOTOGRAFA RADOJICE RAŠE MILOJEVIĆA, JER NA NJIMA PREPOZNAJU PRIRODNE LEPOTE SVOG KRAJA.

Fotografska radnja "Color 202" u centru Zaječara podseća na galeriju umetničkih fotografija, jer je njen vlasnik Radojica Raša Milojević jednostavno zaljubljen u prirodu. Iz te ljubavi "rođene" su fotografije koje otkrivaju prirodne lepote tog podneblja, bilo da ih je pokrila snežna belina ili su se uskovitlale zavodljive bistre vode. Ti prizori lepote zavičaja mame poglede svih onih koji zakorače u ovu zaječarsku fotografsku radnju.

Nije, međutim, umetnička fotografija bila ono što je četrdesetogodišnjeg Rašu Milojevića privlačilo u fotografskoj profesiji. Kad je odlučio da joj se posveti, već je bio zaposlen kao knjigovođa, jer je imao završenu ekonomsku školu i upisao se na fakultet. Fotografijom se tada bavio iz hobija, ali ga je interesovao fotografski zanat. Izučio ga je kod zaječarskog fotografa Dragiše Đorđevića, kome danas najviše zahvaljuje, što je u ovom poslu uspeo. A uspeh je išao ovakvim redom: najpre je 1990. godine otvorio ortačku fotografsku radnju, a četiri godine kasnije je nastala njegova današnja fotografska radnja "Color 202". Tada je, kupio mašinu Site 1500 i počeo da prati razvoj fotografske tehnologije. Nabavio je i mini laboratoriju Agfa MSC 101, koja je u to vreme imala najbolji softverski deo i skener, a razlikovala se od drugih što je kod filma "čitala" emulziju, a ne DX kod. Raša je, dakle, brzo ušao u tajne fotografskog zanata, mnogo polažući na razvijanje filma i izbor

hemije. Posao je išao dobro i u međuvremenu je otvorio još dve radnje: "Foto zum" u Knjaževcu, sa ortacima Sašom i Mišom, i "Color 202" sa Sašom Tobošarevićem. Za umetničku fotografiju nije imao vremena, iako su ga prijatelji uveravali da bliskost s prirodom treba da pretvori u umetnost.

Danonoćni posao, što u radnji, što na terenu, na svadbama i drugim svetkovinama, na koje je pozivan, bio je prenaporan pa je zaječarski fotograf shvatio da trku s vremenom treba usporiti.

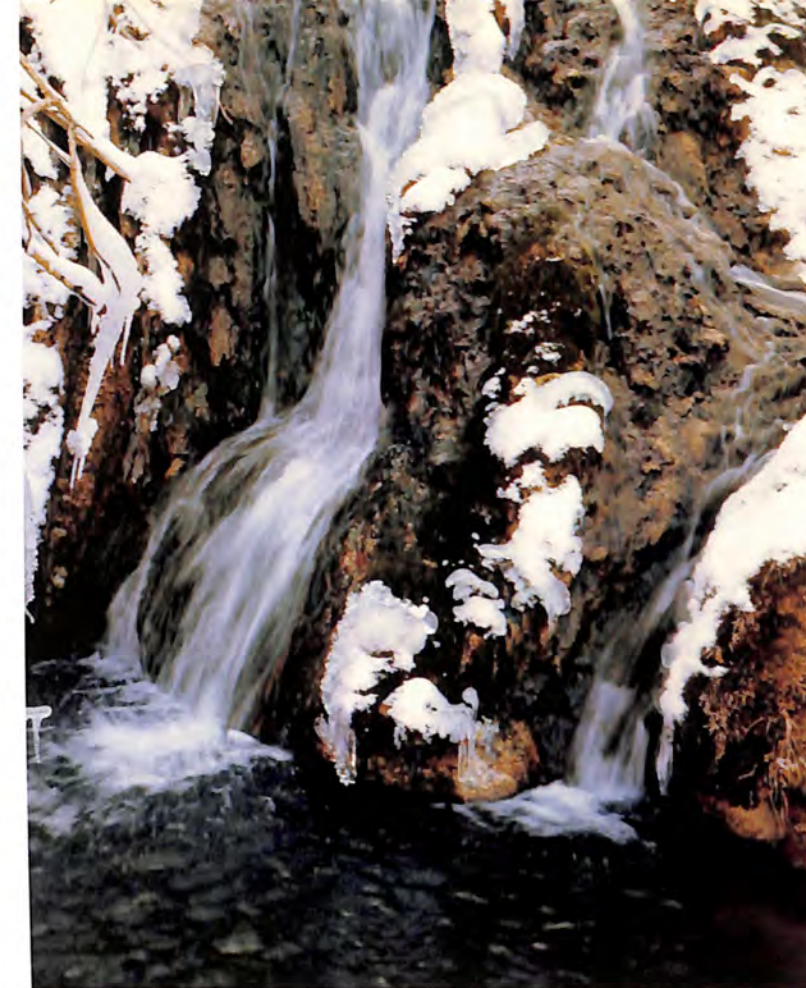
Raša Milojević sebe je ipak našao u umetničkoj fotografiji. Zaječarce je prijatno iznenadio sa četiri samostalne izložbe fotografija, na kojima su prepoznali prirodne lepote svog kraja. Mnogi su zidove svojih kuća i stanova ulepšali tim fotografijama, koje je Raša predstavio i publici van Zaječara, u Nišu, Jagodini, Kragujevcu, Boru, Donjem Milanovcu i Beogradu.

Ove fotografije meni lično čine dvostruko zadovoljstvo: što se dopadaju mojim sugrađanima i što me relaksiraju dok snimam po brdima i planinama, kaže Raša. Trenutno sam zaokupljen dvema planinama: Starom planinom i Babinim zubom, o kojima ću napraviti izložbu, jer je inače ova godina u svetu proglašena za godinu planina. Dolazeći do tih planina prolazim kroz stara napuštena sela, pa se, kao izuzetna tema za izložbu, nameće etnografija...

Raša Milojević je član likovnog udruženja "ZAAPT" u Zaječaru, gde se okupljaju vrsni slikari, od kojih je, dosta naučio o teoriji slikarstva i sa kojima učestvuje u raznim likovnim kolonijama. Kaže da ne bi uspeo u svemu ovom što radi da nema veliku podršku porodice, a posebno je zadovoljan što njegov dvanaestogodišnji sin Miloš pokazuje i talenat i volju za fotografiju.

Nijaz Selmanović.

Umetnička komisija pri Foto kino savezu Srbije, na osnovu pregledanih radova dolelila je početkom godine Raši Milojeviću zvanje Foto amatera I klase.

Fotografije: Raša Milojević

Nikon Međunarodni foto Konkurs 2000-2001

Predstavljamo vam pobjednike i nagrađene fotografe tradicionalnog Nikonovog godišnjeg foto konkursa (NPCI), jednog od najvećih i najpoznatijih u svetu.

Za ovo prestižno 28. takmičenje, u kategoriji "C" sa temom "Seduction" (Zavođenje) Nikon je sarađivao i sa ELLE, najtiražnijim ženskim modnim časopisom. Kao rezultat te saradnje, na konkurs su stigli radovi izuzetnog kvaliteta i visokog standarda. Za kategoriju B, Nikon je odredio temu "Family" (Porodica), pored već postojeće kategorije A - "Slobodna tema". Ove godine učestvovalo je 6.361 autora iz 73 zemlje, što znači da je pristiglo 34.187 radova, što je mnogo više nego na prethodnim takmičenjima, i sa приметnim povećanjem broja ženskih autora.

Ovogodišnja Grand Prix nagrada dodeljena je Yao Fang Cai-u iz Kine za fotografiju "Wedding at Nursing Home" (Venčanje u staračkom domu), izabran iz kategorije B.

Prva nagrada u kategoriji A pripala je Chung Ho Chang-u iz SAD-a, za fotografiju "Dream Cruise, Year 2000" (Krstarenje kroz snove, 2000. godine); prva nagrada u kategoriji B je dodeljena Lin Amoore iz Australije, za fotografiju "Family focus" (Porodični fokus), a u kategoriji C gospodinu Wilhelm Leisten-u iz Nemačke, za fotografiju "Verführung III" (Zavođenje III), koju objavljujemo na naslovnoj strani našeg časopisa.

Pobednike je izabrao žiri sastavljen od međunarodno priznatih fotografa Hiromi Tsuchida, Lyu Hanabusa, Mitsugu Ohnishi, Ikko Narahara i Tako Kajiwara, kao i Alain Deroche, direktor međunarodnog izdanja časopisa "Elle" i "Hachette Filipacchi Media".

Pobednici su osim glavnih nagrada dobili i medalje izrađene od optičkog stakla na kojima su ugravirana njihova imena, a fotografije će im biti objavljene u NPCI godišnjem katalogu.

Detalji o narednom Nikonovom foto takmičenju još nisu utvrđeni. Informacije o rasporedu, prijavama i kategorijama za naredno takmičenje biće naknadno objavljene, a do tada sve informacije možete dobiti na web adresi :

<http://www.nikon-image.com/eng/npci/>.

Grand Prix " Venčanje u staračkom domu", Yao Fang Cai, Kina

II nagrada - Slobodna tema - Ronald N. Wilson, USA

Prva Nagrada - Slobodna tema
"Putovanje kroz snove 2000", Chung Ho Chang, SAD

Prva Nagrada - Porodica,
"Porodični fokus",
Lin Amoore, Australija

II nagrada - Slobodna tema - Lambros Kiriakoy, Grčka

III nagrada - Slobodna tema - Lin Jin, Kina

III nagrada - Slobodna tema - Vlaho Brangolica, Makedonija

III nagrada - Porodica - Virgilio Bardossi, Italija

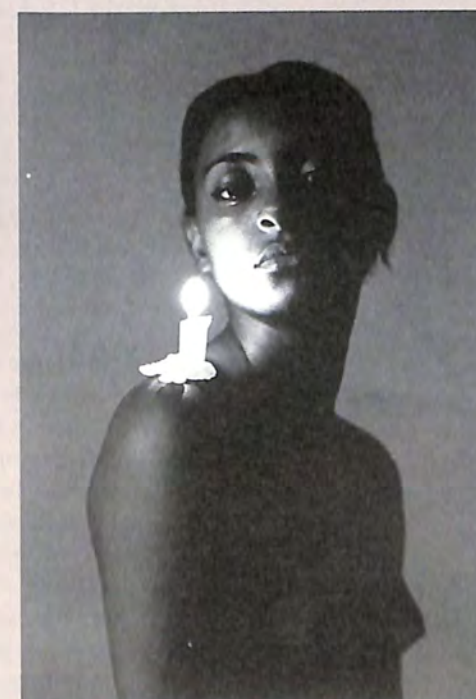
Pohvala - Porodica - Waranun Chutchawantipakorn, Tajland

II nagrada - Porodica - Ricardo Funari, Brazil

II nagrada - Slobodna tema - Silvestre Machado, Brazil

II nagrada - Zavođenje - Luiz Braga, Brazil

II nagrada - Zavođenje - Norbert Maes, Belgija

III nagrada - Porodica - Venkata Sunder Rao Pampana, Indija

II nagrada - Porodica - Thomas E. Rollins, SAD

II nagrada - Zavođenje - Daniel Cara, Češka Republika

Pohvala - Zavođenje - Offer Goldfarb, Izrael

Priča o Minoxu

Veličine kutije šibica, vrhunskog kvaliteta optike i izrade, Minox se u svojoj dugoj istoriji prevashodno proslavio kao špijunski fotoapararat

Litvanija, mala zemlja na severu Evrope, smeštena u gotovo zatvorenom zalivu Baltičkog mora, poznata je prosečnom Jugoslovenu uglavnom po duelima njihovih odličnih sa našim, još boljim košarkašima.

Ali, posmatrano sa fotografskog stanovišta, Litvanija je u velikoj prednosti. Ona je domovina Minox-a. Nažalost, bivša domovina, jer je Minox nekoliko puta, silom prilika, morao da menja domovinu.

Kako je nastao Minox

Minox (originalni) je mala kamera za film širine 9.5 mm, koja daje veličinu snimka 8x11 mm. Zatvarač ima ekspozicije od 1/1000 do 1/2 sec, T i B. Objektiv je Minostigmat 3,5/15 mm, a najmanja udaljenost snimanja je 0.2 m. Kako je izuzetno malih dimenzija, obilato je korišćen za snimanja pri kojima nije bilo poželjno biti mnogo vidljiv. No, ovo je samo kratak uvod. Minox se proizvodi preko 60 godina, napravljeno je pedesetak modela, kako za film širine 9.5 tako i za film širine 35mm i jedan model za format 110. Osnovne karakteristike svih Minox-ovih modela su minijaturne dimenzije i vrhunski kvaletet izrade.

Malo istorije

Po završetku Prvog svetskog rata, vlada Litvanije osnovala je u prestonici Rigi državnu fabriku "Valsts Electro-Techniske Fabrika", V. E. F. sa osnovnim zadatkom da radi na razvoju telefonskih sistema, radio aparata, audiovizuelnih uređaja i delova za njih, i ukratko, osnovnih tehničkih uređaja, koje bi ovu zemlju brže uveli u savremeni 20 vek.

Iako prestonica agronomski usmerene zemlje, Riga je imala dobar tehnički koledž sa tradicijom još iz 19. veka. Sasvim je logično da je ovaj koledž bio baza iz koje su u V. E. F. dolazili mladi, briljantni stručnjaci. Bivši profesor Dr Witolz, čovek izuzetnih futurističkih shvatanja, dobio je određene ruke da formira više istraživačkih odeljenja u fabrici. Uspeh je brzo postignut i V. E. F. proizvodi su postali konkurentni proizvodima poznatih nemačkih fabrika iz domena radija i elektrotehnike.

Alfred Zapp, na kraju svog životnog veka, posmatra novi tip Minox-a

Dolazak Alfreda Zape

Jednog dana u firmi V. E. F. pojavio se Alfred Zapp, izbeglica iz Rusije, tehnički vrlo obrazovan i, što je za ovu priču još važnije, noseći u rukama prototip fotografskog aparata veličine kutije šibica. To je bilo u toku 1935. godine. Iako je Dr Witolz bio raspoložen da se angažuje oko Zappove ideje, dosta ljudi je to sumnjičavo posmatralo. Bilo je mnogo razgovora, pro i kontra, oko rada na razvoju prototipa male kamere. Ali, kako je V. E. F. ostvarivao državi oko 20% ukupnih deviznih prihoda završnu reč o ovom projektu ipak je imao Dr Witolz, tako je konačno određena sudbina Minox-a.

Napravljeno je više prototipova različitog formata, između ostalog i 18 x 24 mm, a odluka da to bude format 8 x 11 mm doneta je u čast Freiherr von Steinheil-a, poznatog nemačkog konstruktora optike, prilikom obeležavanja 100-godišnjice njegove smrti.

Naime, ovaj optičar je svojevremeno opisao malu kameru za snimanje na poliranoj ploči veličine novčića, a format snimka je bio 8 x 11 mm.

Tako je, u praksi, rođen ovaj format a činjenica da Litvanija nije potpisala Ženevsku konvenciju o patentima 1924., obezbedila je da sposobni tehnički visoko obrazovani ljudi iz V. E. F.-a i konačno naprave definitivni prototip Minox-a. Ovde treba pomenuti i majstore iz poznatih nemačkih fabrika fotografskih aparata i pribora, Jevreje koji su "na vreme" napustili Treći Rajh i priključili se V. E. F.-u.

Dr Witolz, Alfred Zapp neimenovani ali tehnički osposobljeni Jevreji i čovek iz V. E. F.-a, poznat pod imenom Irbitis, genijalni dizajner Minox-a, pribora, dva aparata za povećanje čak i V. E. F. kamiona za isporuku

"Noseći" modeli Minox-a

robe. Tako je konačno 1938. godine ugledao svetlost dana originalni Minox sa mesinganom konstrukcijom i spoljašnošću od nerđajućeg čelika.

Izlazak u svet

Dr Witolz, je, osim toga što je bio izvanredan tehnički vizionar, bio i sposoban poslovnik čovek. Poslao je i svog nećaka Johna Witloza u Ameriku, i ovaj je u Njujorku otvorio prvo zastupništvo i prodavnicu Minox-a. Imao je više saradnika, među kojima je bio i Don O. Thyer, koji će kasnije igrati značajnu ulogu u posleratnom razvoju Minox-a.

U proleće 1940. SSSR je nakratko okupirao Litvaniju i na Minox-u se pojavila oznaka "Made in USSR". Krajem te godine Rusi su proterani i Minox je postao nemački. Tokom Drugog svetskog rata svi špijuni i sa jedne i sa druge strane obilato su snimali Minox-ima. Nemci su, imajući fabriku, bili u prednosti, ali kako "para vrti gde

Minox LX

burgija neće" ni druga strana nije bila zapostavljena. Time je Minox definitivno osvojio svet.

Tokom 1944. bilo je jasno da je ratna sreća okrenula leđa Nemačkoj i da će pobedička, komunistička Crvena armija ubrzo stići u malu kapitalističku Litvaniju. Nervoza se uvukla među zaposlene V. E. F.-a i oni su polako krenuli prema poljskoj

sa lokalnim mehaničkim i optičkim firmama kako bi se što više ovih aparata kompletiralo. Svi ovi Minox-i imali su oznaku "Made in Latvia", tako da je teško identifikovati kada je i gde koji aparat napravljen.

Prva proizvodnja opet kreće

Tokom 1947. godine donesena je odluka da se krene sa prizvodnjom nemačkog Minox-a, poboljšanog i upola lakšeg, zahvaljujući korišćenju aluminijuma i drugih lakih metala. Švajcarski industrijalac Otto Rusche uložio je pola miliona švajcarskih franaka što je činilo 30% kapitala Minox-a. Dr Witolz koji je pored Zappa najviše učinio za Minox, polako je gurnut u stranu, Zapp je postao "tehnički konsultant" dok je Don Thayer postao šef firme, a kasnije i šef Minox-ove laboratorije u Americi. Ubrzo su razvojni i proizvodni kapaciteti Minox-a smešteni u Heuchelmu, pored Wetzlara, sve dok se fabrika nije preselila na sadašnju lokaciju u Giessenu.

Uz priču o istoriji Minox-a trebalo bi dodati podatke iz prošle godine kada je Leitz kupio Minox-a. Odmah je "veliki gazda" realizovao neobičnu ideju - napravljene su Minox koji predstavlja umanjenu kopiju Leice IIIf. Snima se na Minox-ovom filmu od 9.5 mm objektiv je Minotar 5.6/15 mm, postoji samo jedna brzina ekspozicije (1/250 sec), lepo izgleda ali je sve to i suviše malo, za oko 600 DEM koliko model ceni fabrika. Dodatni blic je još skuplji.

Dodajmo još da je Alfred Zapp pre nekoliko godina proslavio svoj 93-ći rođendan u Švajcarskoj gde živi, izdajući pri tome video kasetu od 90 min. pod naslovom: "Minox je moj život".

Hronologija Minox-a

1905. Rođen u Rigi Alfred Zapp, izumitelj i konstruktor Minox-a.
- 1922-24. U vreme učenja fotografije A. Zapp razvija prve ideje o mini kameri
1938. Pojavio se VEF Minox Riga, "Made in Latvia". Objektiv Minstigmat 3.5/15 mm, zatvarač tipa giljotine, ekspozicije (2-1000 sec.), najmanja udaljenost snimanja 0.2 m. Prvi modeli imaju u unutrašnjosti oznaku Pat. app, kolekcionarska cena im je oko 2.500 DEM, ako su sa oznakom Patented - 1.500 DEM. Ukupno 17.000 komada.
1940. Minox izrađen za vreme kratke ruske okupacije, ima oznaku Made in USSR, sa cenom oko 2.600 DEM.
1948. Minox A II, Wetzalar, objektiv Complan, zadnji elementat je konstruisan tako da praktično dodiruje površinu filma. Kolekcionarska cena ovog modela je 1.500 DEM.
1950. Minox A III, cena je već 700 DEM.
1952. Minox A III Gold (pozlaćen) do 7.000 DEM.
1954. Minox A III S sa sinhronizacijom za blic, hromirani 500, crni 1.500 DEM.
1954. Minox B, ugrađen selenski svetlomer, hromirani 300, crni 750, a zlatni 7.000 DEM.
1969. Minox BL, crni, 1.000 DEM
1969. Minox C, elektronski zatvarač 10-1/1000 sec. CdS svetlomer, automatska ekspozicija, hromirani 400 DEM, a crni 600 DEM.
1978. Minox LX, objektiv Minox 3.5/15 mm, elektronski zatvarač 16/2000 sec., hromirani 800, crni 900 DEM.
1981. Minox EC, objektiv Minox 5.4/15 mm, fiksni fokus, automatska ekspozicija 8-500 sec, izrađen od plastike.
1987. Minox LX Gold ima oznaku "50 th. Anniversary" u mahagoni kutiju, 2.800 sa oznakom "Selection", 2.500 DEM.
1990. Minox LC Platin, izrađeno svega 1.000 komada - 2.700 DEM.
1991. Minox LX Sterling, srebrni, 7.500 DEM
1996. Minox TLX, izrađen od titanijuma, 1.600 DEM.
2000. Minox Classic Camera Leica III f (opisan u prethodnom tekstu).

Ovim je završen pregled modela Minox koji su snimali na filmu širine 9.5 mm. Pre prelaska na podatke o Minox-ima za film širine 35 mm napomenimo da je fabrika napravila i jedan model sa oznakom Minox 110S, koji je koristio film 110 snimajući na njemu format 13 x 17 mm. Objektiv je bio 2.8/25, sa elektronskim zatvaračem do 1.000 sec, a prodavao se pod imenom BALDA. Ako je Minox bio ekstravagantni fotografski aparat, zbog svega što je njime bilo moguće uraditi, u formatu 8 x 11 mm (ne zanemarimo ni izvanredne fotografije 30 x 40, pa i veće uz jedva vidljivu originalnu kontakt kopiju 8 x 11 mm, zalepljenu uz neki čošak izložene velike fotografije), dodatnu reputaciju firma Minox je doživela svojim izvanrednim fotografskim aparatima, koji su, za razliku od prethodnih snimali na filmu širine 35 mm. I ovi

novi modeli aparata počevši od 1975. bili su kombinacija već poznatog Minox-ovog gesla: malo i savršeno. Tako je Minox probio "zvučni zid" između subminijaturnog i savremenog minijaturnog 35 mm formata, gde se, i osim mogućih zamerki eventualnih perfekcionista, dobro prizemljio.

Pogledajmo sada hronologiju Minox-ovih proizvoda u velikom formatu (čitaj na filmu širine 35 mm).

1975. Minox 35 EL. Minotar 2.8/35 mm, automatska ekspozicija 150 DEM.
1979. Minox 35 GL, Minotar 2.8/35 mm, elektronski zatvarač sa ekspozicijama (30-500), 180 DEM.
1981. Minox GT, jedan od najboljih i najpouzdanijih Minox-a, prioritet blende, kompozicija ekspozicije, autoknips, 250 DEM.
1984. Minox MB, Minotar 2.8/35mm, prioritet blende, crni, 300 DEM.
1986. Minox MB, minotar 2.8/35 mm, prioritet blende, crni, 300 DEM
1987. Minox 35 AL. Minotar 4/35 mm fiks fokus, crni 180, beli 200 DEM.
1988. Minox GT-E, kao GT, ali sa ugrađenim UC filterom, 450 DEM.
1988. Minox 35 AF, prvi autofokusni Minox, 180 DEM.
1990. Minox AF 90, prvi autofokusni aparat pod imenom Minox, objektiv 3.8/35mm (tri elementa), Cds svetlomer, programirani zatvarač 30-250 sec. Aparat je rađen verovatno negde na Dalekom Istoku.
1991. Minox 35 GT Decade Edition, u znak proslave 10 god. proizvodnje Minox-a GT, 1.500 komada, 600 DEM.
1991. Minox ML Goldknopf, Minotar 2.8/35mm, programirani zatvarač, zlatno dugme okidača, 500 DEM.
1991. Minox 35 GSE, Monotar 2.8/35mm, 400 DEM.
1993. Minox 35 M.D.C., kao ML, metalno telo, 600 DEM.
1995. Minox GT-X, kao GT, ali u sivoj boji metalnog izgleda, 470 DEM.
1997. Minox CD 25, AF kamera, Minotar 4/25mm, za APS film.
1997. Minox CD 29, AF kamera, Minotar 2/29mm, za film širine 35mm.
1997. Minox CD 90, AF kamera, Minotar 35/70 mm, za film širine 35 mm.
1997. Minox CD 112, AF kamera, Minotar 38-112 mm, za film širine 35 mm.
1997. Minox CD 120 AF kamera, Minotar 31-120 mm, za film širine 35 mm.

Osim svojih poznatih i vrlo kvalitetnih fotografskih aparata, Minox proizvodi i bogat pribor za njih. Spomenimo samo filtere, predleće, stative, bliceve, tašne, doze za razvijanje 9.5 mm filmova, aparate za povećavanje i drugi sitan pribor. Dvogleđi sa oznakom Minox, takođe su u svetu vrlo cenjeni.

Miroslav Nikoljačić

CANON PROFIFOTO

Official distributor
BEOGRAD, Tel: 011/655 100, 655 257

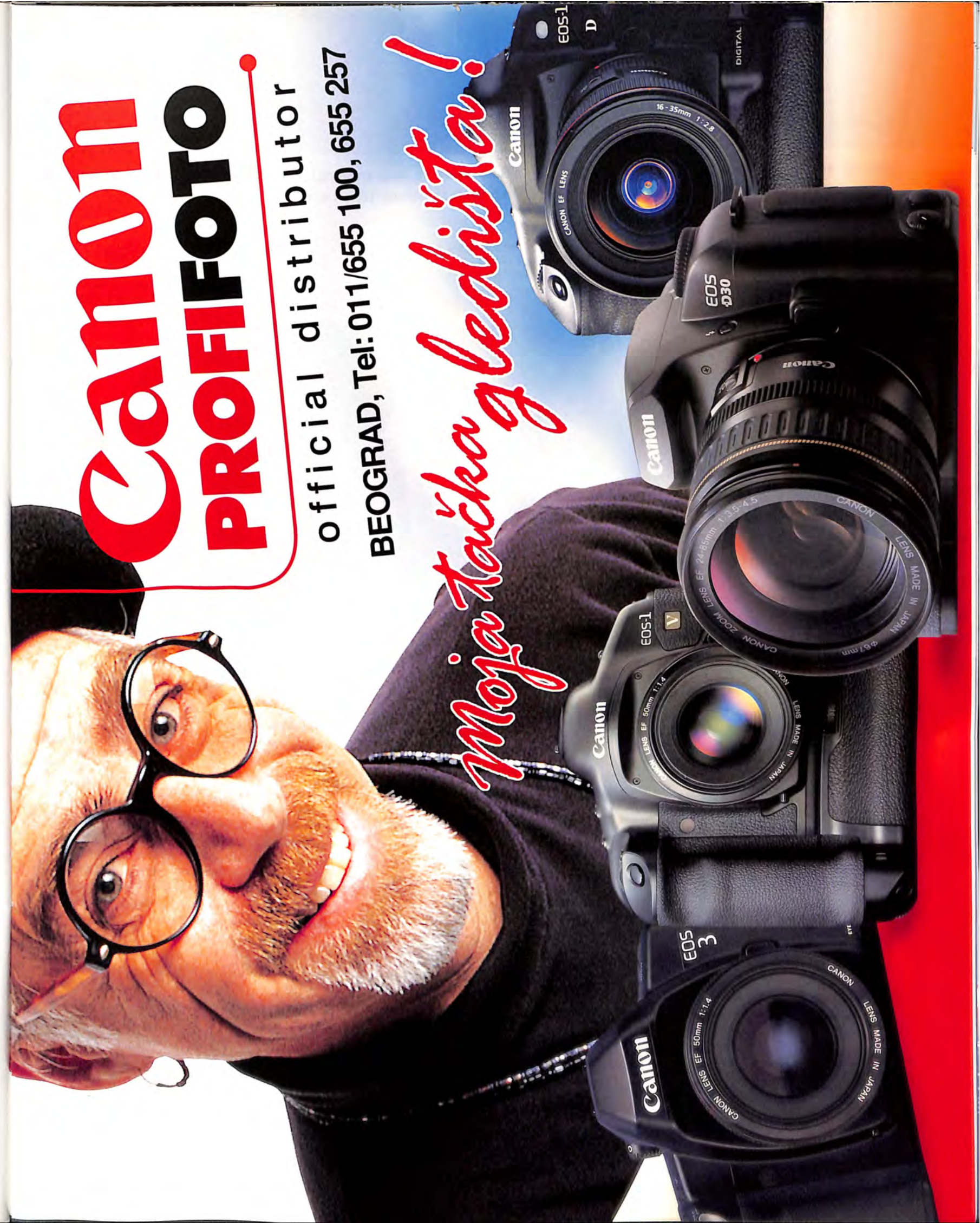
Moja tačka gledišta!

Autofokusni Minox i lepo dizajnirani dvogleđi

Minox / Leica III f

Blicevi

Blic je svetlosni izvor koji nam pruža mogućnost široke primene kod snimanja različitih objekata i u različitim situacijama, što danas koristi veliki broj fotografa, kako profesionalaca tako i amatera

Osnovni konstrukcioni elementi savremenog blica

Osvetljenje elektronskog blica dolazi iz male staklene cevi koja sadrži inertni gas niskog pritiska i elektroda, smeštenih na krajevima ove hermetički zatvorene cevi. Kada se visoki električni napon propusti kroz elektrode pojavice se svetla varnica u gasu unutar cevi. Ta varnica, ustvari, predstavlja bljesak koji vidimo. Moderni blicevi dobijaju snagu od baterija, ali napon od 3V ili 6V nije dovoljan da bi se stvorila varnica. Pomoću električnog kola u kondenzatoru dobijamo napon od 250 do 300V za izazivanje varnice između elektroda koja ustvari predstavlja bljesak blica. Blic kao svetlosni izvor sa temperaturom svetlosti od oko 5000K identičan je sa dnevnim svetlom, a koristi se pri snimanju različitih objekata. Osim snimanja pri slabom svetlu bez dugih ekspozicija može

nam poslužiti za dosvetljavanje i nadopunjavanje postojećeg dnevnog svetla kao i za postizanje različitih efekata. Danas su blicevi moderni uređaji koji se ugrađuju i u same fotoaparate (uglavnom amaterske), a spoljni blicevi postaju sve kompaktniji, snažniji i predstavljaju pravi mali kompjuterizovani svetlosni izvor sa raznim mogućnostima. Korišćenje je sve jednostavnije i nije potrebno koristiti posebne formule i tablice kao što je bio slučaj ranije.

Konstrukcija današnjih bliceva

- Spoljni blicevi

Moderni blicevi zahtevaju potpunu kompatibilnost sa fotoaparatom i mogu se koristiti samo na onim fotoaparatom za koje su predviđeni. Na slici su dati osnovni elementi koje sadrži savremeni blic.

Blic ugrađen u foto aparat

- Blicevi ugrađeni u fotoaparate
Većina današnjih fotoaparata ima ugrađen mali blic koji je veoma pogodan kada fotografišemo prijatelje i familiju u lošim svetlosnim uslovima, a takođe može da posluži i za dosvetljavanje na dnevnom svetlu. Blic se sam aktivira (u automatskim režimima rada) kada je svetlo slabo, a TTL

blic merenje jednostavno određuje tačnu ekspoziciju.

- Kružni (eng. ring) blicevi ili makro blicevi
Kada se previše približimo objektu, konvencionalni blicevi neće moći da osvetle objekat. Da bi ispravno osvetlili objekat koji fotografišemo možemo upotrebiti blic diza-

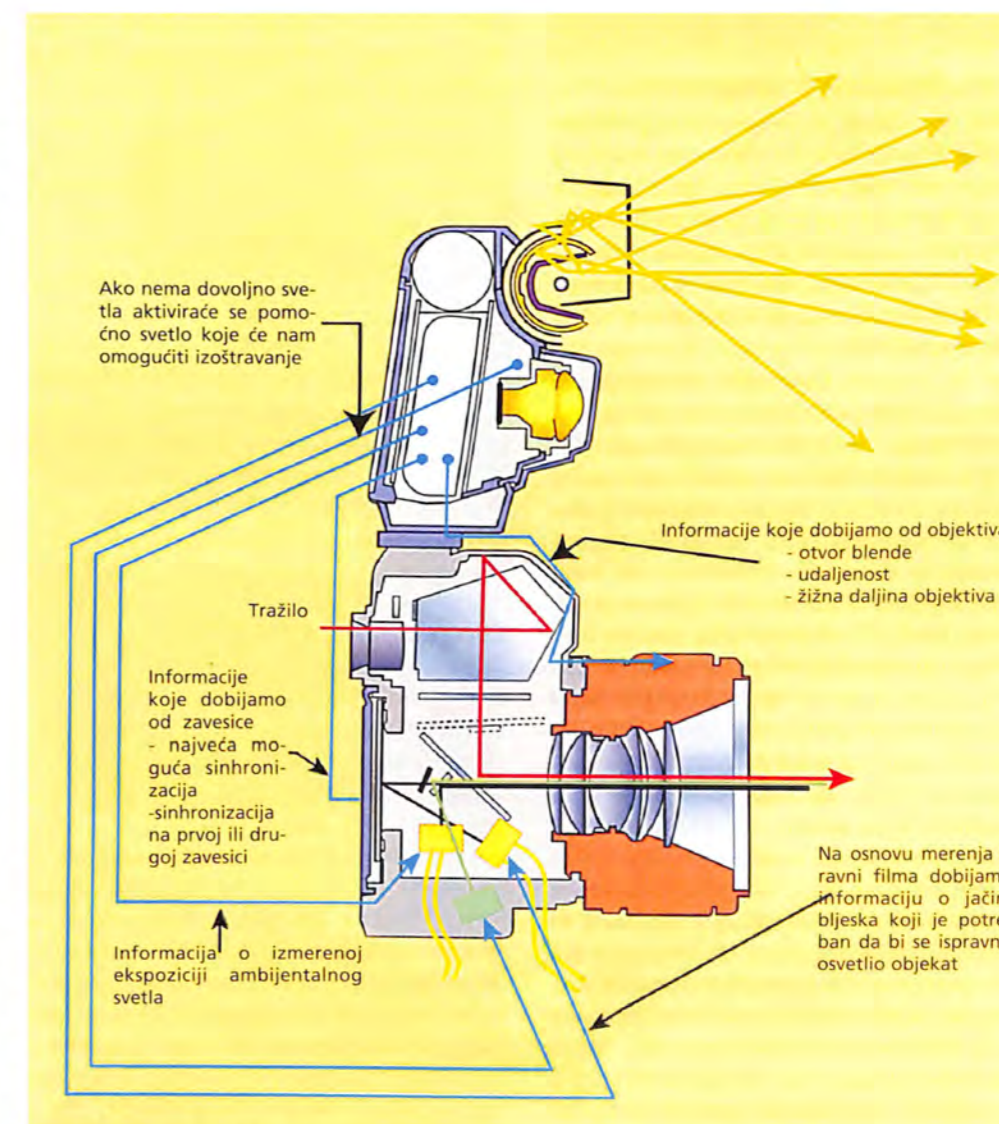

Makro blic (kružni)

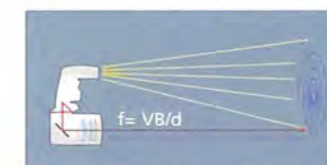
gniran za snimanje u makro području. Kružni blic (makro blic) postavlja se na kraj objektivu pomoću specijalnog adaptera koji se dobija uz sam blic, osvetljavajući na taj način ravnomerno objekat koji se nalazi na maloj udaljenosti od samog fotoaparata, dok se komandni deo postavlja na predviđenu šinu za blic kako bi blic bio povezan sa fotoaparatom. Ovaj tip blica pogodan je za snimanje cveća, insekata i drugih predmeta u makro području.

Vodeći broj

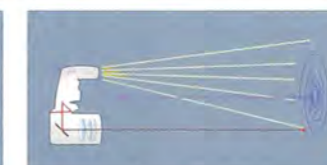
Vodeći broj označava snagu blica. Što je vodeći broj blica veći to je snaga blica veća. Mnogi proizvođači bliceva koriste vodeći broj u samom imenu blica (npr. Canonov blic 550EX ima vodeći broj 55). Ponekad proizvođači bliceva prikazuju ovaj broj većim nego što jeste jer npr. vodeći broj je veći ako je uzet u odnosu na stope (feet) nego na metre; takođe, položaj reflektora u glavi blica postavljen na većoj žižnoj daljini daje veći vodeći broj (npr. u položaju 85 mm nego u položaju 35 mm). Zato kada upoređujete karakter-

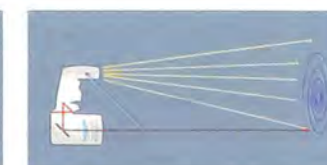
Prenos informacija kod TTL blic merenja

Manuelna kontrola (slika 1)

Blic automatika (slika 2)

TTL blic merenje (slika 3)

istike blica uvek proverite da li je dati vodeći broj naveden za metre, za osetljivost filma od ISO 100 (filmovi veće osetljivosti takođe povećavaju vrednost vodećeg broja) i da li je reflektor u glavi blica postavljen u položaju od 50 mm. Budući da blic nije stalni izvor svetlosti ekspozicija se ne može odrediti na

uobičajen način, ali se može izračunati na osnovu vodećeg broja. Jednostavno podelimo vodeći broj sa udaljenošću na kojoj se nalazi objekat koji fotografišemo i dobićemo vrednost potrebne blende $f=VB/d$. Na primer ako imamo blic sa vodećim brojem 40 i objekat se nalazi na udaljenosti od 5 m na osnovu formule

$f=40/5$ dobićemo da za ispravnu ekspoziciju vrednost blende mora $f/8$. Možemo ovu formulu iskoristiti i na drugi način - na osnovu vodećeg broja i vrednosti otvora blende dobićemo potrebnu udaljenost između blica i objekta koji snimamo ($d = VB/f$) (slika 1). Ovakav način izračunavanja ekspozicije važi samo kada koristimo blic sa manuelnom kontrolom snage.

Određivanje blic ekspozicije

Osim određivanja ekspozicije prilikom fotografisanja sa blicem pomoću vodećeg broja i navedene formule u prethodnom poglavlju (slika 1) i specijalnih tablica koje se nalaze na samom blicu, danas se uglavnom blic ekspozicija kontroliše automatski. Postoje dva načina automatske kontrole ekspozicije:

Prvi je poznat kao blic automatika i određuje blic ekspoziciju za neku već postavljenu vrednost otvora blende pomoću senzora koji se nalazi na samom blicu i meri jačinu svetla u momentu ekspozicije; na osnovu toga se određuje i jačina bljeska (slika 2). Rezultati koje dobijamo na ovaj način su dobri, ali ne obuhvataju postojeće ambijentalno svetlo.

Drugi, savršeni način određivanja blic ekspozicije u samoj ravni površine filma koji zahteva potpunu kompatibilnost između foto aparata i blica je TTL blic merenje (eng. Through-the-lens = kroz objektiv). Ovaj sistem merenja se primenjuje kod svih modernih fotoaparata i bliceva, a postaje svakog dana sve savršeni. Različiti proizvođači foto aparata razvili su sisteme manje više slične, za dobijanje što tačnije ekspozicije i izbalansiranost sa postojećim svetlom koliko je to moguće, kako bi se dobila kvalitetnija fotografija.

Nikonov sistem za merenje TTL blic ekspozicije kod novije generacije fotoaparata i bliceva nazvan je 3D Multi-Sensor Balanced Fill-Flash (3D višestruki senzor za balansiranje kod dosvetljavanja sa blicem). Ovaj način određivanja blic ekspozicije zasniva se na TTL senzoru sa pet segmenata, predbljesku i informaciji o udaljenosti koju dobija od objektiva D-serije. Blic odašilje neprimetnu seriju predbljeskova neposredno pošto se ogledalo podiglo, a pre nego što se zavesica otvorila koji se reflektuju od objekta nazad na TTL senzor sa pet segmenata. Procesor u fotoaparatu koristi podatke dobijene od TTL senzora sa pet segmenata u kojem je objekat koji fotografisemo registrovan, a informacije o udaljenosti i vrednost postavljene blende dobija od objektiva.

Način funkcionisanja Nikonovog sistema za određivanje blic ekspozicije pomoću predbljeska

Kompjuter u foto aparatu trenutno određuje koji segment TTL senzora će biti korišćen i na osnovu svih tih informacija kao i informacije dobijene od Matrix merenja ili centralnog merenja ambijentalnog svetla, određuje optimalnu ekspoziciju i odašilje bljesak one jačine koji je dovoljan da osvetli ispravno fotografisani objekat. Ovaj sistem funkcioniše u svim ekspozicijskim režimima rada i moguća je korekcija kako ekspozicije tako i snage jačine bljeska što pruža mogućnost za veću kreativnost.

Minolta je odnedavno sa svojim poslednjim modelom foto aparata Dynax 7 poboljšala sistem za određivanje TTL blic ekspozicije u kombinaciji sa novo razvijenim blicevima - Program Flash 5600HS (D) i Program Flash 3600HS (D) kao i sa blicem koji se ugrađuje u fotoaparate nazivajući ga ADI sistem (eng. Advanced Distance Integration). Način rada ovog sistema merenja blic ekspozicije sličan je Nikonovom sistemu jedino što je kod Minolte TTL senzor podeljen na četiri segmenta.

Canonova poslednja generacija fotoaparata u kombinaciji sa EX serijom bliceva poseduje sistem za merenje TTL blic ekspozicije nazvan E-TTL (eng. Evaluative Through-the-Lens flash exposure control = procenjeno merenje blic ekspozicije kroz objektiv). E-TTL sistem za određivanje optimalne ekspozicije sa blicem koristi rezultate merenja izmerenog postojećeg (ambijentalnog) svetla, rezultate merenja

dobijenih u TTL senzoru od predbljeska koji se reflektovao od objekta i izmerene udaljenosti za odabrano autofokusno polje. Na osnovu svih tih merenja fotoaparat izračunava ispravnu jačinu glavnog bljeska. Takođe kod E-TTL merenja moguće je i memorisati pomoću dugmeta FEL blic ekspoziciju za željeni objekat u kadru.

Sinhronizacija

Bljesak svetlosti koji daje blic je vrlo kratak i kreće se od oko 1/750 sekundi do 1/20000 sekundi. Za ispravnu ekspoziciju fotografije napravljene sa blicem, zavesice na zatvaraču moraju biti potpuno otvorene u momentu bljeska blica, da bi se eksponirao ceo kadar filma. Kada zavesica nije u potpunosti otvorena, samo deo filma biće eksponiran sa blicem. Većina refleksnih fotoaparata ima fokalni tip zatvarača od čije konstrukcije zavisi maksimalna brzina: kada je kadar filma u potpunosti otvo-

Blic sinhronizacija kod fokalnog tipa zatvarača

ren tj. kada je prva lamela zavesice završila kretanje, a druga tek kreće, blic će se aktivirati u ovom trenutku da bi fotografija imala ispravnu ekspoziciju.

Pritiskom na okidač prva zavesica otkriće kadar filma koji je spreman za eksponiranje, a zavisno od postavljene brzine zatvarača druga zavesica krenuće da prekriva kadar filma čime će eksponiranje biti završeno. Razlika u vremenu kretanja prve i druge zavesice određivaće i brzinu zatvarača. Za velike brzine zatvarača vreme

kašnjenja između dve zavesice je veoma kratko i posledica je prorez koji se kreće preko ravni filma eksponirajući film. Ako tada bude aktiviran blic samo mali izrez filma biće eksponiran, dok će ostali deo snimka biti u potpunosti crn.

Neki 35 mm refleksni fotoaparati sa određenim blicevima imaju blic sinhronizaciju na svim brzinama zatvarača. Mnogi se čitaoci možda sećaju Olympusovog modela fotoaparata OM 4 koji je imao visoku sinhronizaciju sa blicem F280. Danas imamo modele kao što su Nikon F5, F100, D1 koji sa blicem SB-28, SB-26 mogu imati visoku sinhronizaciju od 1/250 s do 1/4000 s, Minolta Dynax 7 sa blicem omogućava sinhronizaciju do 1/8000 s i Canon sa serijom EX bliceva ima visoku sinhronizaciju gotovo na svim novijim modelima fotoaparata. To je moguće zato što blic ne daje jedan bljesak već nekoliko kontinualnih bljesaka dok se zavesica kreće, mada mi golim okom vidimo samo jedan.

Pored fokalnog zatvarača mnogi fotoaparati imaju centralni tip zatvarača koji se otvara i eksponira odjednom, dozvoljavajući sinhronizaciju na svim brzinama zatvarača. Takav tip zatvarača najčešće susrećemo kod fotoaparata srednjeg formata kao što su Hasselblad, Bronica, Rollei itd.

Fotoaparati koji poseduju opciju nazvanu "Slow Sync", što bi se moglo prevesti kao spora sinhronizacija, omogućavaju korišćenje malih brzina zatvarača kod fotografisanja sa blicem. U normalnoj situaciji, kada nije aktivirana ova opcija, fotoaparat će automatski kontrolisati brzinu zatvarača između 1/60 s i maksimalne brzine na kojoj je moguća normalna sinhronizacija (npr. kod fotoaparata Nikon F-100 ona je 1/250 s) da ne bi dobili neoštru sliku zbog potrešenosti fotoaparata. Kada aktiviramo opciju "Slow Sync" na raspolaganju će nam biti sve brzine zatvarača manje od maksimalne brzine na kojoj je moguća sinhronizacija. Ova opcija omogućava nam fotografisanje npr. osvetljene zgrade u noći sa neosvetljenim objektom u prednjem planu koji ćemo osvetliti blicem; u tom slučaju moramo koristiti stativ ili fotoaparat osloniti na čvrstu podlogu.

Efekat "crvenih očiju"

"Crvene oči" su neželjeni efekat koji se javlja pri fotografisanju sa blicem pretvarajući osobe koje fotografisemo u "monstrume" sa crvenim očima. U svakodnevnom prilikama zenica oka izgleda crna. Ovo je normalno kod crno pigmentiranog sloja mrežnjače koji elimi-

Sinhronizacija blica na prvoj ili drugoj zavesici

Većina današnjih bliceva i fotoaparata ima mogućnost izbora kada će bljesak biti aktiviran: u momentu kada se zavesica na zatvaraču u potpunosti otvori (sinhronizacija na prvoj zavesici) ili kada je zavesica počela da se zatvara (sinhronizacija na drugoj zavesici). Naravno, mi ne možemo videti golim okom razliku između ova dva slučaja jer je vreme u kojem je zavesica na zatvaraču otvorena veoma kratko. Kada koristimo duže brzine zatvarača i kod objekata u pokretu možemo videti razliku i dobiti veoma zanimljive efekte.

-Sinhronizacija na prvoj zavesici

Blic će biti aktiviran kada se zavesica na zatvaraču u potpunosti otvori i dobiće zamrznutu izoštrenu sliku objekta koji se kreće. Pošto ekspozicija još traje objekat koji se kreće stvorice razmazanu sliku ispred slike koja je dobijena sa blicem, čime se stvara utisak da se objekat kreće unazad.

-Sinhronizacija na drugoj zavesici

Kada se zavesica na zatvaraču potpuno otvori, objekat koji se kraće stvara razmazanu sliku na filmu, a na kraju ekspozicije u momentu kada se zavesica zatvara, blic se aktivira. Na taj način dobijamo oštru sliku kod koje zadnji deo je razmazan što stvara utisak kretanja.

niše bilo koji unutrašnji refleks. Međutim krvni sudovi na površini pigmentiranog sloja mrežnjače koji u normalnoj situaciji ne bi trebalo da budu vidljivi postaju vidljivi pri fotografisanju sa blicem. Znači "crvene oči" su posledica reflektovanja svetlosti (koju daje blic) od krvnih sudova na mrežnjači jer oko nije sposobno da spreči

unutrašnji refleks. "Crvene oči" se uglavnom javljaju kada je položaj blica preblizu osi objektiva tako da se svetlost reflektuje od oka pod identičnim uglom pod kojim je i stigla. Tako blizina blica sa objektivom i oštar ugao refleksije povećavaju verovatnoću pojave "crvenih očiju", što je slučaj kod kompaktnih fotoaparata i kod refleksnih fotoaparata sa ugrađenim blicem. Važan faktor koji utiče na pojavu "crvenih očiju" je veličina zenice; veći otvor zenice je veći rizik. Opšte je poznato da se zenica oka širi pri slabom svetlu, pri konzumaciji kafe itd.

Kod fotografisanja životinja sa blicem takođe dolazi do iste pojave samo što oči nisu crvene, već su zelene ili žute. Postoji nekoliko načina kako da izbegnete pojavu "crvenih očiju":

- U današnjim fotoaparatom sa ugrađenim blicem postoje sistemi koji bi trebalo da smanje ili otklone ovu neželjenu pojavu, a zasnovani su na tome da pre glavnog bljeska dodatna lampa osvetljava subjekat koji fotografisemo ili blic nekoliko sekundi pre glavnog bljeska ima predbljesak. Takođe se može velikom serijom bljesaka nekoliko sekundi pre glavnog bljeska otkloniti pojava crvenih očiju. Sva tri sistema dosta efikasno otklanjaju efekat crvenih očiju, međutim sistemi sa predbljeskom ponekad zbunjuje osobe koje fotografisemo jer misle da su tada fotografisane, a ne posle nekoliko sekundi.

- Pre fotografisanja reći osobi koju snimate da pogleda u neki svetlosni izvor.

- Usmeriti glavu blica, ako je moguće, u tavanicu kako bi subjekat koji snimamo bio indirektno osvetljen.

- Spoljni blic skinuti sa držača na fotoaparatu i uz pomoć produžnog kabla pomeriti ga malo sa strane.

- Reći osobi koju snimate da ne gleda pravo u objektiv foto aparata.

- Postoje i specijalni flomasteri (različiti za ljude i životinje) koji nisu baš jeftini (oko 600 din), ali mogu veoma efikasno da otklone crvene oči na već gotovim fotografijama.

Stroboskop (Višestruki bljesak)

Mogućnost višestrukog bljeska (stroboskop) poseduju moderni blicevi koji za vreme trajanja jedne ekspozicije naprave više bljesaka. Na taj način možemo dobiti veoma zanimljiv efekat kod fotografisanja objekata u pokretu. Broj bljeskova i razmak između njih možemo podešavati zavisan kakav efekat želimo da dobijemo. Brzina zatvarača pri snimanju sa višestrukim bljeskom mora biti duža, a pozadina bi trebalo da bude tamna ili da se nalazi daleko od objekta kojeg snimamo jer u protivnom biće preeksponirana.

Kako sa blicem dobiti bolje slike

Direktno osvetljavanje sa blicem ne daje nam uvek rezultate kakve bi mi želeli iako

je ekspozicija ispravna. Objekti osvetljeni direktno sa blicem postavljenim na foto aparatu daće oštre senke iza objekta i nećemo imati utisak trodimenzionalnosti, dok će se kod grupe objekata stepenasto poređanih po dubini javiti nejednako osvetljavanje. Postoji više načina kako da dobijemo sa blicem bolje fotografije, a to su indirektno osvetljavanje, korišćenje difuzora i reflektujućih površina, pomeranje blica pomoću produžnog kabla sa strane i korišćenje više bliceva.

- Indirektno osvetljavanje

Blicevi sa pokretnom glavom mogu da se usmere u tavanicu ili neku drugu reflektujuću površinu i tako se dobija mekše svetlo i bolje osvetljen objekat. Trebalo bi voditi računa da reflektujuća površina bude bela kako bi objekat zadržao prirodne boje, osim ako ne želimo da postignemo neki specijalni efekat. U slučajevima kada nemamo blic sa pokretnom glavom možemo ga pomoću produžnog kabla usmeriti u željenom pravcu.

Neki proizvođači bliceva pored glavnog blica sa kojim možemo indirektno osvetliti objekat, ugrađuju na istom telu blica i jedan sa manjom snagom kako bi se dobio kvalitetnije osvetljenje. Takav način

osvetljavanja može se videti kod Metz bliceva. Takođe Nikonov najnoviji blic SB-50DX u kombinaciji sa fotoaparatom F80 (prikazan na slici) osim mogućnosti direktnog i indirektnog osvetljavanja koristi ugrađeni blic na fotoaparatu, preko koga se postavlja difuzor, i u kombinaciji sa spoljnim blicem, postavljenim da indirektno osvetljava objekat, daje kvalitetnije osvetljen objekat. I u ovom slučaju blic koristi TTL merenje.

Difuzori i reflektujuće površine

Sto - fen difuzor, koji nam pomaže u dobijanju kvalitetnijeg svetla sa blicem

Danas na tržištu postoji veliki broj pomagala u vidu difuzora i reflektujućih površina koje nam pomažu da dobijemo što kvalitetnije osvetljen objekat sa blicem, a jednostavno se koriste. Dovoljno je postaviti difuzor ili reflektujuću površinu na glavu blica i imaćemo difuzno svetlo. Na našem tržištu na žalost teže ih je nabaviti, ali nabrojaću vam nekoliko proizvođača ovih korisnih pomagala među kojima su najpoznatiji Lastolite, Lumiquest i Sto-fen.

Korišćenje više bliceva za osvetljavanje

Pomoću specijalnih TTL kablova i različitih adaptera može se povezati nekoliko bliceva i kvalitetno osvetliti objekat bez fleš-metra, pošto se ekspozicija automatski određuje. Tako možemo imati mali pokretni studio koji možemo nositi sa sobom. Osim povezivanja pomoću specijalnih TTL kablova većina današnjih bliceva može da se aktivira pomoću senzora koji se nalazi na samom blicu ili se kupuje kao dodatak.

Korišćenje bliceva za dosvetljavanje

Kada fotografišemo scene na jakom dnevnom svetlu, oko podneva, nećemo dobiti zadovoljavajući kvalitet snimljene fotografije. Jako

Bez blica

Sa blicom

1:2
(-1 stepen smanjena snaga blica)1:4
(-2 stepena smanjena snaga blica)2:1
(-1 stepen smanjena ekspozicija)

Primeri korišćenja blica za dosvetljavanje na dnevnom svetlu i korekcija ekspozicije za dobijanje boljih rezultata

sunce stvara će grube senke preko lica modela koji snimamo. Jedan od načina kako da napravimo bolju fotografiju je korišćenje blica za dosvetljavanje. Dosvetljavanje sa blicem otkloniće neželjene senke sa lica čime ćemo istaći crte i oči koje su bile u senci. Dosvetljavanje sa blicem pomoći će nam i kod objekata postavljenih ispred sunca tj. kada fotografišemo u kontra svetlu.

Kod dosvetljavanja na dnevnom svetlu blic će u većini slučajeva davati nešto više svetla tako da će objekat koji fotografišemo izgledati svetlije u odnosu na pozadinu. Zato se preporučuje podeeksponiranje blica za jedan do dva stepena. Podeeksponiranjem blica za jedan stepen dobićemo odnos 1:2 između blica i dnevnog osvetljenja, znači da će blic davati polovinu nor-

malne ekspozicije. Podeeksponiranjem blica za dva stepena dobićemo odnos 1:4 između blica i dnevnog svetla odnosno blic će davati četvrtinu normalne ekspozicije. U tabeli je dat pregled sa tehničkim karakteristikama dela bliceva koji se danas mogu naći na tržištu.

Boris Bjelica

Direktno osvetljeno

Indirektno osvetljeno

Direktno i indirektno osvetljeno

Mogućnosti rada najnovijeg Nikonovog blica SB-50DX u kombinaciji sa foto aparatom F80

PREGLED BLICEVA

Blic	Canon Speedlight 550 EX	Canon Speedlight 420 EX	Canon Speedlight 220 EX	Canon Speedlight MR-14 EX
Kompatibilnost	Canon	Canon	Canon	Canon
Vodeći broj (ISO 100 u m)	42 (50 mm)	34 (50 mm)	22 (max.)	14 (max.)
Režimi rada	TTL, M	TTL	TTL	TTL
Položaji zuma	24 - 105 mm i 17 mm sa difuz.	24 - 105 mm	28 mm	x
Automatski zum	o	o	x	x
Pomeranje glave blica	H i V	V	X	x
Broj bljesaka (alkalne baterije u M)	150	200	350	300
Vreme punjenja (alkalne baterije u M)	8 s	7,5 s	3 s	4 s
AF osetljivač	o	o	o	x (lampa za izoštravanje)
Visoka sinhronizacija	o	o	o	o
Sinhronizacija na drugoj zavesici	o	o	x	o
Stroboskop	o	x	x	x
Ugrađeni senzor za daljinsko aktiviranje	o	o	x	x
Redukcija "crvenih očiju"	x	x	x	x
Korekcija blic ekspozicije	o	o	x	o
Napajanje	4x AA	4x AA	4x AA	4x AA
Dimenzije (mm) / težina (g) bez baterija	80 x 138 x 112 / 405	71,5 x 123 x 99,4 / 300	65 x 92 x 61,3 / 158	112,8 x 126 x 25,6 / 430
Cena (evro)	440	260	180	650
Indeks	o - moguća opcija, x - nemoguća opcija, - nepoznat podatak, C - Canon, M - Minolta, N - Nikon			

Blic	Mecablitz 28 AF-4	Mecablitz 34 AF-3	Mecablitz 40 AF-4	Mecablitz 32 MZ-3
Kompatibilnost	C, N, M	C, N, M	C, N, M	C, N, M
Vodeći broj (ISO 100 u m)	28 (max)	28 (max)	34 (50 mm)	32 (50 mm)
Režimi rada	TTL, A	TTL	TTL, M	TTL, A, M
Položaji zuma	28 mm i 35 mm	24 mm i 85 mm	28 - 80 mm	28 - 85 mm
Automatski zum	x	x	o	o
Pomeranje glave blica	V	x	H	H i V
Broj bljesaka (alkalne baterije u M)	-	-	160	-
Vreme punjenja (alkalne baterije u M)	11 s	-	10 s	-
AF osetljivač	o	o	o	o
Visoka sinhronizacija	x	x	x	x
Sinhronizacija na drugoj zavesici	o	o	o	o
Stroboskop	x	x	x	x
Ugrađeni senzor za daljinsko aktiviranje	x	x	x	x
Redukcija "crvenih očiju"	x	x	x	x
Korekcija blic ekspozicije	o	o	o	o
Napajanje	4x AA	2x 123 A	4x AA	4x AA ili 2CR5
Dimenzije (mm) / težina (g)	105 x 80 x 85,5 / 300	100 x 58 x 25 / 160	115 x 68 x 99 / 265	76,5 x 89 x 116,5 / 298
Cena (evra)	100	120	150	200
Indeks	o - moguća opcija, x - nemoguća opcija, - nepoznat podatak, C - Canon, M - Minolta, N - Nikon			

Mecablitz 54 MZ-3	Mecablitz 40 MZ-3	Mecablitz 70 MZ-4/5	Minolta Program 5600HS (D)	Minolta Program 3600HS (D)
C, N, M	C, N, M	C, N, M	Minolta	Minolta
40 (50 mm)	40 (50 mm)	50 (50 mm)	44 (50 mm)	29 (50 mm)
TTL, A, M	TTL, A, M, W	TTL, A, M	TTL, M	TTL
24 - 105 mm i 20 sa difuzorom	24 - 105 mm i 20 sa difuzorom	24 - 105 mm i 20 sa difuzorom	24 - 85 mm i 17 sa difuzorom	24 - 85 mm i 17 mm sa difuzorom
o	o	o	o	o
H i V	H i V	H i V	H i V	V
180	-	-	150	200
6 s	-	-	9 s	6 s
o	o	o	o	o
o	x	x	o	o
o	o	o	o	o
o	o	o (samo verzija 5)	o	x
x	x	x	o	o
o	o	o	x	x
o	o	o	o	o
4x AA	4x AA ili 2CR5	Punjiva NiMH baterija	4x AA	4x AA
75 x 125 x 108 / 480	81,5 x 93,5 x 112,5 / 397	103 x 244 x 118 / 880	77 x 132 x 95,5 / 370	68 x 122 x 89 / 260
300	300	450 / 550	450	250
o - moguća opcija, x - nemoguća opcija, - nepoznat podatak, C - Canon, M - Minolta, N - Nikon				

Blic	1200 AF	Nikon SB 28 / SB 28DX	Nikon SB 27	Nikon SB 50DX
Kompakibilnost	Minolta	Nikon	Nikon	Nikon
Vodeći broj (ISO 100 u m)	12 (max.)	42 (50 mm)	34 (50 mm)	26 (50 mm)
Režimi rada	M	TTL, A, M	TTL, A, M	TTL, M
Položaji zuma	x	24 - 85 mm i 20 - 18 mm (sa dif.)	24-50 (horiz.) i 35-70 (vertik.)	24 - 50 mm i 14 sa difuzorom
Automatski zum	x	o	o	o
Pomeranje glave blica	x	H i V	H	V
Broj bljesaka (alkalne baterije u M)	130	150	140	260
Vreme punjenja (alkalne baterije u M)	8 s	6,5 s	5 s	6 s
AF osetljivač	x	o	o	o
Visoka sinhronizacija	x	o	x	x
Sinhronizacija na drugoj zavesici	x	o	o	o
Stroboskop	x	o	x	x
Ugrađeni senzor za daljinsko aktiviranje	x	x	x	o
Redukcija "crvenih očiju"	x	o	o	x
Korekcija blic ekspozicije	x	o	o	o
Napajanje	4x AA	4x AA	4x AA	2x 123 A
Dimenzije (mm) / težina (g, bez baterija)	/ 340	69 x 128 x 90 / 320	107 x 70 x 97 / 340	63 x 107 x 105 / 256
Cena (sa porezom za Nikon)	430 evra	24.876 din. / 32.880 din.	16.140 din.	14.430 din.
Indeks	o - moguća opcija, x - nemoguća opcija, - nepoznat podatak, C - Canon, M - Minolta, N - Nikon			

Nikon SB 22s	Nikon SB 23	Nikon SB 29	Sigma EF 500 Super	Unomat 36 AF Zoom
Nikon	Nikon	Nikon	Canon, Minolta, Nikon, Sigma, Pentax	C, N, M
28 (max)	20 (max.)	11 (max.)	40 (50 mm)	32 (50 mm)
TTL, A, M	TTL, M	TTL, M	TTL, M	TTL, M
35 mm i 28 mm sa difuzorom	35 mm	x	28 - 105 mm i 17 sa difuzorom	28 - 85
x	x	x	o	o
V	x	x	H i V	H i V
230	400	300	220	-
5 s	2 s	3 s	6 s	9 s
o	o	x (lampa za izostravanje)	o	o
x	x	x	o (osim za Pentax)	x
x	x	x	o	x
x	x	x	x	x
x	x	x	o	x
o	o	o	x	x
4x AA	4x AA	4x AA	4x AA	4x AA
68 x 105 x 80 / 210	64 x 67 x 84 / 140	199x 33x28,5 69x106,5x88,5/ 410	76 x 138 x 116 / 320	185 x 75 x 50 / 630
9.630	8.370	31.860	oko 260 evra	oko 250 evra
o - moguća opcija, x - nemoguća opcija, - nepoznat podatak, C - Canon, M - Minolta, N - Nikon				

Fuji Sensia

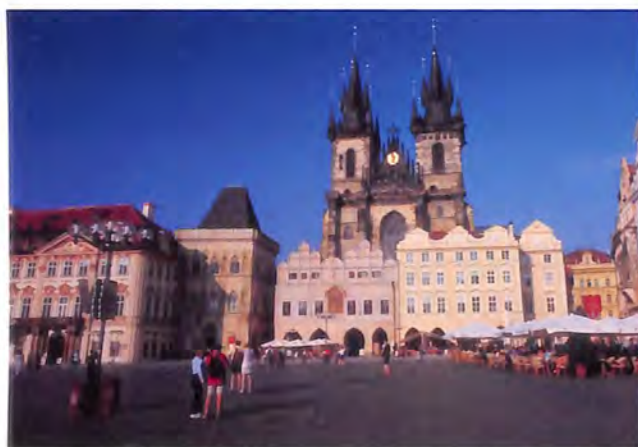
Nova poboljšana verzija jednog od najpopularnijih slajd filmova, sa novom Super Fine Crystal tehnologijom

Fuji slajd filmovi su veoma popularni kod fotografa, što se odnosi na Sensia ISO 100, a nešto manje na filmove sa osetljivošću ISO 200 i ISO 400 koji su već godinama prisutni na tržištu. Naravno, Sensia je pretrpela niz poboljšanja uključujući i najnoviju verziju filma sa novom Super-Fine Sigma Crystal tehnologijom. Nova Sensia ISO 100 daje odlične rezultate kada snimamo pri adekvatnom dnevnom svetlu sa ravnomernim i neutralnim prikazom boja i veoma visokom oštrinom. Verni prikaz tena lica daje ovom filmu univerzalnost primene u mnogim oblastima. Na tržištu negativ filmova osetljivost od ISO 200 veoma je popularna što nije čest slučaj kod slajd filmova jer su korisnici mnogo zahtevniji. Nova Sensia 200 sigurno bi treba-

lo da promeni opšti stav o slajd filmovima ove osetljivosti u šta sam se i sam uverio probajući film letos u poseti Pragu. Nadao sam se da ću imati dobro svetlo i uglavnom sam poneo više filmova Sensie od ISO 100. Ali za svaki slučaj poneo sam i nekoliko rolni filma Sensia 200 što se pokazalo opravdano jer se vreme, posle prvog dana, pokvarilo i naoblačilo, tako da mi je dodatna osetljivost veoma koristila. Rezultati dobijeni ovim filmom su odlični, boje su u odnosu na Sensia 100 neznatno prigušenije, ali su prijatne i bogate, oštrina je dobra. Jedino je zrno nešto veće ali znatno manje nego kod prethodnih verzija ovog filma što mu daje šansu da postane popularniji kod korisnika slajd filmova. Sensia ISO 400 je verzija dobro poznatog filma

Provia 400F. Kao i kod prethodna dva filma kvalitet reprodukcije boja i kontrast su odlični, oštrina je dobra, dok je veličina zrna identična sa onom koju imaju filmovi osetljivosti od ISO 200, što daje ovom filmu prednost. Sensia ISO 400 je pogodna za snimanje sporta i u lošim svetlosnim uslovima. Tolerancija ekspozicije je kod sve tri vrste filma, kao i kod većine ostalih slajd filmova veoma mala i omogućava preeksponiranje za jedan stepen, ali gubi zasićenost boja. Mnogo bolje podnosi podeksponiranje od -2 stepena sa manjim gubitkom kvaliteta slajda. Odlična nova paleta Fuji Sensia slajd filmova sa odličnim kvalitetom i prihvatljivom cenom sigurno će privući veliki broj novih korisnika slajd filmova.

B. B.

Fotografije: Boris Bjelica

Fotografije s leva na desno:

Fuji 100 ASA
Fuji 200 ASA
Fuji 400 ASA

Fujichrome Sensia 100 (RA)

Fujichrome Sensia 200 (RM)

Fujichrome Sensia 400 (RH)

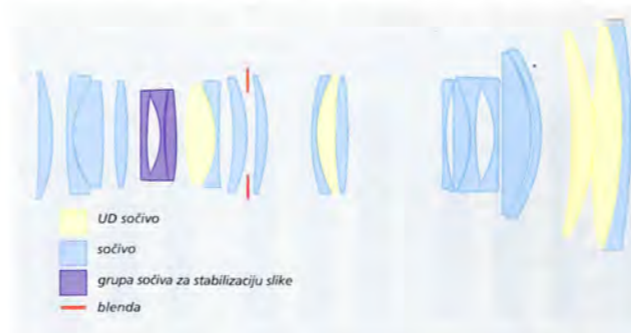
Osetljivost ISO/DIN	100/21	200/24	400/27
Tip filma	Slajd film u boji za dnevno svetlo	Slajd film u boji za dnevno svetlo	Slajd film u boji za dnevno svetlo
Format	135/36, 135/24	135/36, 135/24	135/36, 135/24
Spektralna osetljivost	5500 K	5500 K	5500 K
Proces razvijanja	CR - 56 / E6	CR - 56 / E6	CR - 56 / E6
Rezolucija	135/55 1pm	140/60 1pm	135/55 1pm
Prikaz boja	Neutralan	Neutralan	Neutralan
Oštrina	Visoka	Normalna	Normalna
Korisnici	Amaterski i poluprofesionalni	Amaterski i poluprofesionalni	Amaterski i poluprofesionalni
Veličina zrna	RMS 10	RMS 13	RMS 13
Preporuka za upotrebu	Univerzalna	Sport, reportaža, enterijer	Sport, noćni snimci
Cena	217,00 din. (bez poreza)	248,00 din. (bez poreza)	280,00 din. (bez poreza)
Informacije u prodaji:	MEGAPHOTO, Sarajevska 86, Beograd, tel. 011/3617-562 i 011/3617-563		

Canon EF 70-200 IS L

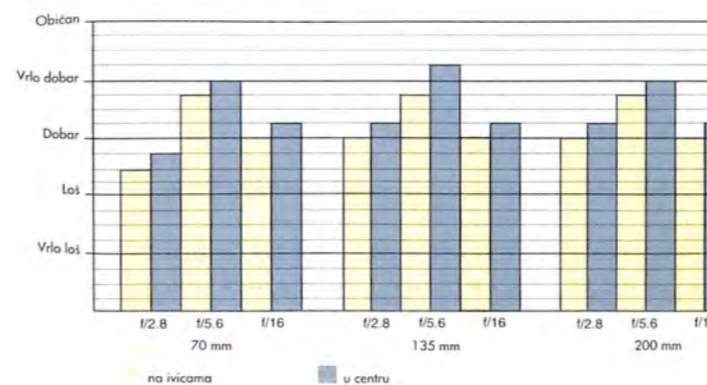
Novi Canonov objektiv visoke klase sa stabilizatorom slike

Canon sa svojim novim objektivom EF 70-200mm f/2.8L IS USM i ugrađenom drugom generacijom mehanizma za stabilizaciju slike upotpunjava svoju seriju objektivsa sa stabilizatorom slike. Novougrađeni sistem za stabilizaciju slike omogućava da ovaj tele-zum objektiv brže reaguje na pomeranja manja od 0.5° i u lošim svetlosnim uslovima sa brzinama zatvarača koje su za tri stepena duže (detajnije objašnjenje kako funkcionišu objektivu sa stabilizatorom slike je dato u REFOTO-u br.

Prikaz konstrukcije sočiva

Šematski prikaz rezolucije objektivu u zavisnosti od žižne daljine otvora blende

5). Canon EF 70-200 mm f/2.8L USM objektiv, kao i njegov prethodnik bez stabilizatora slike, izgleda elegantno i sive je boje. Prstenovi za izoštravanje i

zumiranje dovoljno su široki i lagani za korišćenje. Manuelno izoštravanje je moguće i kada je prekidač na objektivu postavljen u AF položaj. Pored prekidača za izbor da li izoštravamo manuelno ili sa AF, tu su i prekidači za uključivanje stabilizatora slike, izbor načina rada stabilizatora slike i prekidač za ograničavanje raspona izoštravanja. Skala udaljenosti i oznake na prekidačima su obojene infracrvenom bojom što omogućava njihovu vidljivost i u lošim svetlosnim uslovima. Objektiv je takođe dodatno zaštićen od prašine i vlage.

Ovaj objektiv je dobro zaštićen od vlage i prašine

Komandni deo objektivu

Mehanizam blende takođe je poboljšan sa novom blendom od osam lamelica čime je otvor blende približniji idealnom krugu što daje prijatniji i lepši izgled onim delovima na slici koji nisu u fokusu. Konstrukcija objektivu je standardna i sa pomeranjem unutrašnje grupe sočiva prilikom izoštravanja i sa ugrađenim USM motorom postiže se neverovatna brzina i miran rad prilikom izoštravanja, a to sve sa visokom tačnošću.

Optičke karakteristike ovog objektivu koji sadrži četiri UD sočiva sa niskom disperzijom pri svim žižnim daljinama su dobre, jedino je slabiji kvalitet pri žižnoj daljini od 70 mm i pri punom otvoru blende od f/2.8. Distorzija je uobičajna za ovu klasu objektivu i kreće se od +0.4% za 70 mm do +0.5% za 200 mm. Na ovom objektivu predviđeno je korišćenje sa potpunom kompaktilnošću međuprstenova čime se dobija uvećanje od 0.22 x do 0.06 x sa EF12 i 0.41x do 0.14 x sa međuprstenom EF25 i telekonverterom EF 1.4x i EF 2x tipa I i II. Telekonverterom EF1.4 x postiže se povećanje žižne daljine od 98 mm do 280 mm i maksimalni otvor blende se smanjuje na f/4, a sa EF2 x postiže se povećanje žižne daljine od 140 mm do 400 mm i maksimalni otvor blende f/5.6. Uz objektiv se isporučuje držač za stativ koji se može skinuti, torba i senilo ET-86. Na žalost cena ovog objektivu od oko 3000 evra učiniće ga nedostupnim većini potencijalnih korisnika.

B. B.

TEHNIČKI PODACI

Bajonet: Canon EF
Žižna daljina: 70-200 mm
Vidni ugao: 34°-12° (dijagonalni)
Maksimalni otvor blende: f/2.8
Minimalni otvor blende: f/32
Konstrukcija
 (br. sočiva / br. grupa sočiva): 23/18
Sistem za izoštravanje:
 unutrašnji sistem sa USM motorom
Sistem za zumiranje: rotacioni
Minimalna daljina izoštravanja: 1.40 m
Prečnik filtera: 77 mm
Dimenzije: 86.2 x 197 mm
Težina: 1470 g
Cena: oko 3000 Evra

Nikon AF 24-85 mm f/2.8-4D IF

Kvalitetan standardni zum objektiv

Nikon AF 24-85 mm f/2.8-4D IF spada u grupu standardnih zum objektiv koji pokriva žižnu daljinu od 24 mm sa velikim maksimalnim otvorom blende od f/2.8. Kompaktne je konstrukcije, prilično je lagan, prsten za zumiranje je dovoljno širok i bez velikog trenja omogućava nam lagano zumiranje. Stavljeni filter se ne okreće prilikom zumiranja i izoštravanja što je zgodno pri korišćenju nekih filtera, na pr. polarizacionog, i senila.

Unutrašnji sistem za izoštravanje (eng. IF-Internal Focusing) i mali hod prstena za izoštravanje omogućavaju brzo autofokusno izoštravanje; pri manuelnom izoštravanju upravo mali hod prstena stvara poteškoće, jer je raspon na skali između udaljenosti veoma mali. Sa strane objektiv nalazi se prekiđač sa kojim možemo izabrati izoštravanje u makro području do 0.21 m ali samo za žižne daljine od 35 mm do 85 mm čime postižemo odnos reprodukcije 1:2 za najveću žižnu daljinu od 85 mm. U makro području takođe možemo koristiti autofokusno izoštravanje.

Optička konstrukcija od petnaest sočiva raspoređenih u jedanaest grupa sadrži i dva asferična sočiva dajući ovom objektivu visoke optičke performanse. Kao što se vidi iz priloženog dijagrama najbolja rezolucija, a time i najbolji kvalitet postiže se na srednjim otvorima blende gotovo ujednačeno za sve žižne daljine. Distorzija je povećana za

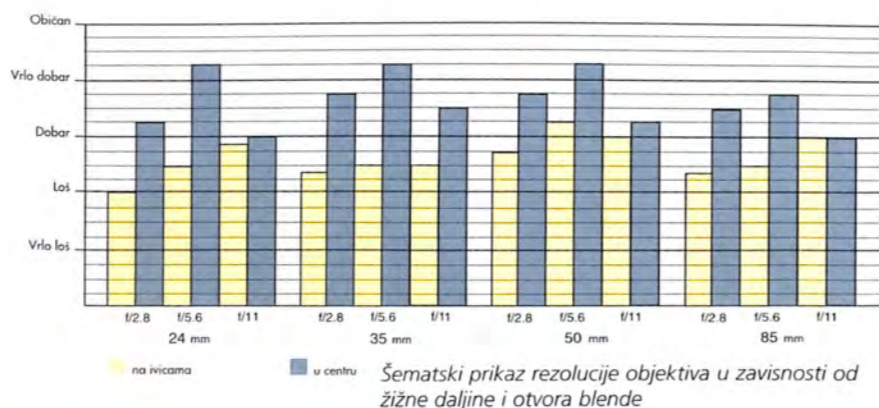

Fotografija snimljena sa žižnom daljinom od 85 mm u makro području Fotografija: Boris Bjelica

žižnu daljinu od 24 mm, naročito na ivicama, a kod žižnih daljina od 35 mm postaje neprimetna.

Zanimljiv raspon žižne daljine, svetlosna jačina, makro područje, brzo autofokusno izoštravanje i to sve sa visokim optičkim performansama pruža mogućnost univerzalne primene Nikon AF 24-85 mm f/2.8-4D IF objektivu, posebno u našim uslovima kada nismo u stanju da kupimo skupe objektivne sa fiksnom blendom od f/2.8.

Boris Bjelica

24 mm

35 mm

50 mm

85 mm

Sony DSC - F707

Poboljšana verzija ranijih Sony modela DSC-F505 i DSC-F505V sa maksimalnom stvarnom rezolucijom od 4,92 miliona piksela

Sony je ovom kamerom ponovo napravio "prodor" pošto je DSC-F707 visoko kvalitetna digitalna kamera sa cenom ispod 1600 evra. Još kada se zna da ova kamera koristi kvalitetnu Karl Cajs (Vario So-nar) optiku u 5x zum objektivu od 9,7 - 48,5 mm (ili 38 - 190 u svetu 35 mm formata) sa F2,0 - F2,4 i mnoštvom profesionalnih ili amaterskih karakteristika ostaje samo da se kaže: još jednom bravo, Sony.

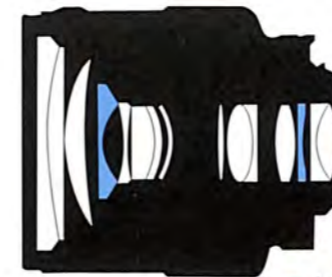
Novi Sony 5 MB čip (5,24 megapiksela precizno) ICX282CCD je veličine dve trećine inča (što znači da je veći od ranijih Sonijevih modela DSC-F505 i DSC-F505V koje su koristile CCD čip od jedne polovine inča) koji daje maksimalnu rezoluciju od 2560 x 1920 piksela jer je efektivna rezolucija čipa 4,92 megapiksela. Da bi se lakše shvatilo koliko poboljšanje rezolucije donosi ovaj čip u odnosu na Sonjev prethodni model od 2,62 MB dovoljno je reći da je slika šira za 704, a viša za 528 piksela, da je rezolucija ukupno veća za 2,33 miliona piksela, da bi fotografija odštampana u rezoluciji od 150 dpi bila široka 12 cm a visoka 9 cm kao i da je veličina fajla u FINE JPEG-u 2,2 MB dok je u TIFF formatu 14,4 MB. Upravo zbog ovih veličina čini se da je Sonijev najveći memorijski medijum (veličine pločice žvakaće gume) Memory Stick sa, za sada, samo 128 MB, jednostavno nedovoljan. No još je gore, što se uz kameru dobija Memory Stick od samo 16 MB! Može samo da se kaže: ne cicijasi Sony. Što se tiče ostalih karakteristika ove sjajne kamere počnimo od autofokusa koji može biti kontrastni, hologramski (laserski) i specijalni noćni infra-crveni (Night-Framinig). ISO osetljivost je 100, 200 i 400. Modovi ekspozicija su: programski AE, prioritet brzine zatvarača, prioritet blende, puna automatika i programi sa scenama. Merenje svetla je: više segmentno, pretežno centrirano i spot. Ekspozicije idu od 30 sekundi do hiljaditog dela sekunde. Motorno snimanje radi samo sa tri snimka jedan za drugim u vremenu nešto većem od jedne sekunde. Slično tome, variranje ekspozicije (exposure bracketing) radi na tri konsektivna snimka. Digitalni šum se potiskuje sa metodom zvanom jasni kolor i spora ekspozicija. Kamera ima ugrađeni blic ali i nosač eksternog blica koji se u kameru uključuje kablom. Tražilo je elektronsko a postoji i LCD ekrančić za pregled fotografija ili snimanje. Zum dugme je na objektivu koji čini veći deo

kameri i može se obrtiti što je vrlo zgodno tokom snimanja. Baterija je, uobičajeno za Sony, vrlo izdržljiva jer može potrajati i preko 3 sata intenzivnog snimanja i pregledanja snimljenog materijala.

Jedina primedba na ovu kameru moglo bi biti postojanje sindroma plavog blica (BFS - Blue Flash Syndrome), tj. pomeranje ka plavom delu spektra automatskog balansa belog što se događalo kod ranijih serija ove kamere. Na kraju od Sonija se očekuje da što pre izade sa 256 ili 512 MB memorijskim pločicama ili da omogući da se na ovoj kameri koristi IBM mikrodravj od 1 GB.

Milan Nikolić

Asferično sočivo

Prikaz konstrukcije sočiva

Prekiđač sa kojim možemo izabrati i izoštravanje u makro području, ali samo u rasponu od 35-85 mm, što pokazuje narandžasta linija

TEHNIČKI PODACI

Bajonet: Nikon F
Žižna daljina: 24-85 mm
Vidni ugao: 84°-28°30' (dijagonalni)
Maksimalni otvor blende: f/2.8 - 4
Konstrukcija (br. sočiva/br. grupa): 15/11
Sistem za izoštravanje: unutrašnji sistem IF
Sistem za zumiranje: rotacioni
Minimalna daljina izoštravanja: 0.21m (u makro području od 35 do 85mm)
Prečnik filtera: 72 mm
Senilo: HB-25
Dimenzije: 78.5 x 82.5 mm
Težina: 545 g
Cena: 43.830 din (sa porezom)
Informacije o prodaji: REFOT B, Beograd, Pčinjska 17. tel. 011 456 151

TEHNIČKI PODACI

Tip: Digitalni sa nepromenljivim objektivom
Objektiv: 9.7 - 48.5 mm f/2.0-2.4 (odgovara 38-190 mm kod 35 mm foto aparata) i 10x digitalni zum
Izoštravanje: Kontrastni, manuelno, hologramski (laserski) i infra crveni AF sistem, u makro modu minimalna udaljenost od objekta je 50 cm
Senzor: CCD sa 5.24 miliona piksela
Veličina slike: 2560 x 1920 piksela
Tipovi ekspozicije: Programski AE, prioritet brzine zatvarača, prioritet blende, puna automatika i programi sa scenama
Merenje: Više segmentno, centralno i spot
Podešavane temperature svetlosti (white balance): Automatsko
Brzina zatvarača: 30 sek do 1/1000 sek
Osetljivost: Automatska, ISO100, 200, 400
Tip kartice za pohranjivanje: Memory Stick
Napajanje: Litijum - jonska
Dimenzije: 119.5 x 86.9 x 151 mm
Težina: 594 g
Cena: oko 1.600 evra

Olympus Camedia 4040 ZOOM

Visoki kvalitet snimljene slike i objektiv sa velikom svetlosnom jačinom

Olympus Camedia 4040 ZOOM sa CCD senzorom od 4.1 milion piksela i mogućnošću interpolacije koja daje sliku i do 7 miliona piksela obećava mnogo. Efekat buke (sličan zrnu kod filma) koji se javlja pri dužim ekspozicijama i sa većom osetljivošću takođe je rešen. Rešenje ovog problema izgleda jednostavno. Camedia 4040 ZOOM tada snima dve ekspozicije u nizu i jednu čini scena koju snimamo, a drugu sam CCD dajući crnu sliku. Zatim upoređuje dobijenu crnu sliku sa slikom scene koju snimamo otklanjajući na taj način vidljive piksele.

Zum objektiv sa deset sočiva raspoređenih u sedam grupa ima povećanje 3x od 7.1-21.3 mm (odgovara 35-105 mm kod 35 mm foto aparata) sa svetlosnom jačinom od f/1.8 - f/2.6 i omogućava nam snimanje u lošijim svetlosnim uslovima i sa većim brzinama zatvarača za snimanje objekata u pokretu. Snimke sa maksimalnom stvarnom rezolucijom od 2272x1704 piksela, interpolirane od 3200x2400 piksela kao i one u nižim rezolucijama možemo raditi u uobičajnom TIFF ili JPEG formatu. Za pohranjivanje koristi SmartMedia karticu sa maksimalnim kapacitetom od 128 MB, što na žalost ograničava ovaj

digitalni foto aparat sa veoma visokom rezolucijom. Kada kupite ovaj foto aparat dobićete SmartMedia karticu od 16MB na koju nećete moći snimiti veliki broj slika u visokoj rezoluciji.

Merenje svetlosti obavlja se pomoću novog digitalnog ESP (eng. electro selective pattern) sistema, koristeći centar slike kao glavno težište merenja. Ovakav način merenja dopunjen

je spot merenjem i višestrukim merenjem i koriste se podaci očitani na osam različitih delova slika koji daju dobre rezultate u većini mogućih situacija snimanja. Tu je i dugme za memorisanje ekspozicije (AE lock), mogućnost kompenzacije ekspozicije i automatski bracketing za snimanje istog objekta sa više različitih ekspozicija. Ekspozicijski režim rada pored programa sadrži i prioritet otvora blende, prioritet brzine zatvarača i manuelno.

Ugrađena "buffer" memorija (memorija za privremeni smeštaj podataka koji čekaju prenos) omogućava nam snimanje osam kontinualnih snimaka sa brzinom od dva snimka u sekundi u HG modu (samo u JPEG) što može

dobro poslužiti kod snimanja sportskih scena i scena u pokretu.

Ugrađeni blic, sa radnim opsegom 0.8-5.6 m (za širokougaonu poziciju) i 0.2-3.8 m (za tele poziciju) za ISO100, automatski se aktivir kada je slabo svetlo i u kontrastu, umanjuje efekat crvenih očiju. Spora sinhronizacija sa simulacijom efekta sinhronizacije na prvoj i drugoj zavesici daje dobre rezultate. Može da se koristi pomoću specijalnog priključka i spoljnog blica Olympus FL-40.

Izuzmemo li mali rukohvat koji nam otežava držanje i SmartMedia karticu za pohranjivanje podataka, Camedia 4040 ZOOM sa veoma visokim kvalitetom snimljene slike predstavlja odličan digitalni foto aparat.

B. B.

TEHNIČKI PODACI

Tip: Digitalni sa nepromenljivim objektivom
Objektiv: 7.1-21.3 mm f/1.8-2.6 (odgovara 35-105 mm kod 35 mm foto aparata) i 2.5x digitalni zum

Izoštavanje: Pasivni TTL AF sistem, manuelno, minimalna daljina izoštavanja 0.8 m (u makro modu od 0.2-0.8 m)

Senzor: CCD sa 4.13 miliona piksela
Velicina slike: 3200x2400, 2816x2112, 2272x1704, 2048x1536, 1600x1200, 1020x768, 640x480 piksela

Monitor: 1.8 inčni (4.5 cm) TFT LCD u boji sa 114.000 piksela

Tipovi ekspozicije: Program, prioritet brzine zatvarača, prioritet otvora blende, manuelno

Merenje: Digitalno ESP, spot
Način snimanja slika: TIFF, JPEG, kratak zvučni film

Podešavane temperature svetlosti (white balance): Automatsko, pet manualnih opcija

Brzina zatvarača: 16 sek do 1/800 sek

Osetljivost: Automatsko, ISO100, 200, 400

Tip kartice za pohranjivanje: SmartMedia

Napajanje: 2x litijumske CR-V3, 4x AA

alkalne ili Ni-Cd, AC adapter

Dimenzije: 109x76.4x69.6 mm

Težina: 320 g (bez baterija)

Cena: 1167,4 evra (bez poreza)

Informacije o prodaji: BTI Požeška 83a/III, Beograd tel. 011/3540-940

Rayovac baterije

Novo baterije na našem tržištu

Odnedavno su se pojavile, na našem tržištu baterije američke firme Rayovac koja ima dugu tradiciju u proizvodnji baterija i koja je prisutna sa svojim baterijama u preko 50 zemalja. Dokaz kvaliteta je i proizvodnja baterija za američki svemirski program NASA. U ovom broju predstavljamo deo od bogate ponude Rayovac baterija koje se mogu upotrebljavati u foto aparatima (klasičnim i digitalnim) i u blicevima.

Alkalne Rayovac baterije pod nazivom Maximum proizvode se u svim formatima, ali testirali smo samo baterije formata AA koje se uglavnom upotrebljavaju u foto aparatima i blicevima. Rezultati testiranja su pokazali da ove baterije omogućavaju stabilan i dug rad foto aparata ili blica. Zato ako ste za vaš foto aparat ili blic koristili baterije formata AA, alkalne Rayovac Maximum baterije predstavljaju dobar izbor.

Za veće potrošače alkalnih baterija sigurno će biti interesantna veća pakovanja Rayovac Alkalnih Maximum baterija od 12 komada po ceni od 188 din (bez poreza na promet) čime se može uštedeti znatno više nego kod standardnih pakovanja od četiri baterije čija je cena 95 din (bez poreza na promet).

Litijumske Rayovac baterije nose oznaku PHOTO i prave se u formatima CR123R, CR2R, 2CR5R i CRP2R. Ove baterije su za vreme testiranja u kompaktnim i refleksnim foto aparatima pokazale dobar kvalitet koji nam omogućava do 35% duži vek trajanja nego nama poznatih baterija.

Baterije na punjenje

Rayovac proizvodi tri tipa baterija na punjenje: punjive alkalne, NiMH i NiCd baterije. Alkalne baterije na punjenje imaju napon od 1.5V i kapacitet od 1900mAh. Mada ih sam proizvođač ne preporučuje za upotrebu u fotoaparatu i blicevima zbog neekonomičnosti mogle bi se upotrebljavati u svim onim fotoaparatu koji ne dozvoljavaju upotrebu baterija sa naponom od 1.2V. Osim napona od 1.5V dobra karakteristika ovih baterija je nepostojanje efekta memorije pri punjenju. Za punjenje Rayovac alkalnih baterija može samo da se koristi univerzalni Rayovac punjač koji ujedno puni NiMH i NiCd baterije.

Posebno je interesantna Rayovac NiMH baterija na punjenje AA formata sa velikim kapacitetom od 1600mAh. Ova baterija se dobro pokazala u digitalnim fotoaparatu; dva puta duže traje nego klasična alkalna baterija. Osim toga može se puniti više od 1000 puta i nema efekat memorije, tako da se može dopunjavati i kada nije u potpunosti prazna. Punjenje Rayovac NiMH baterije vrši se u pomenutom univerzalnom punjaču ili u novom brzom punjaču koji omogućava punjenje ovih baterija formata AA i AAA za manje od sat vremena. Ovaj

Jedan od najinteresantnijih proizvoda ovog proizvođača su NiMH baterije sa velikim kapacitetom, 1600 mAh

punjač poseduje i adapter koji mu omogućava da se koristi u automobilu. Za sve fotoaparate i bliceve koji po specifikaciji proizvođača mogu da rade i sa naponom od 1.2V Rayovac NiMH baterija sigurno predstavlja pravi izbor.

Rayovac NiCd baterija ima kapacitet od 700mAh i može se puniti zavisi od načina

Univerzalni punjač koji omogućava punjenje svih tri tipa Rayovac baterija na punjenje

eksploatacije od 600 do 1000 puta. Punjenje ovih baterija možemo vršiti u bilo kojem punjaču ili u univerzalnom Rayovac punjaču. U poplavi baterija sumnjivog kvaliteta i u mnoštvu falsifikata na našem tržištu Rayovac baterije predstavljaju pravo osveženje, naročito Alkalne Maximum, Litijumske Photo i punjive NiMH od 1600mAh.

B.B.

Generalni zastupnik za Jugoslaviju: COLOR 2002, Vazduhoplovaca bb, Niš
Tel. 018 580 020, 018 581 300

Prodaja: Nikon, Vuka Karadžića 7a, Beograd
Tel. 011 630 153

Sinar kalendar 2002

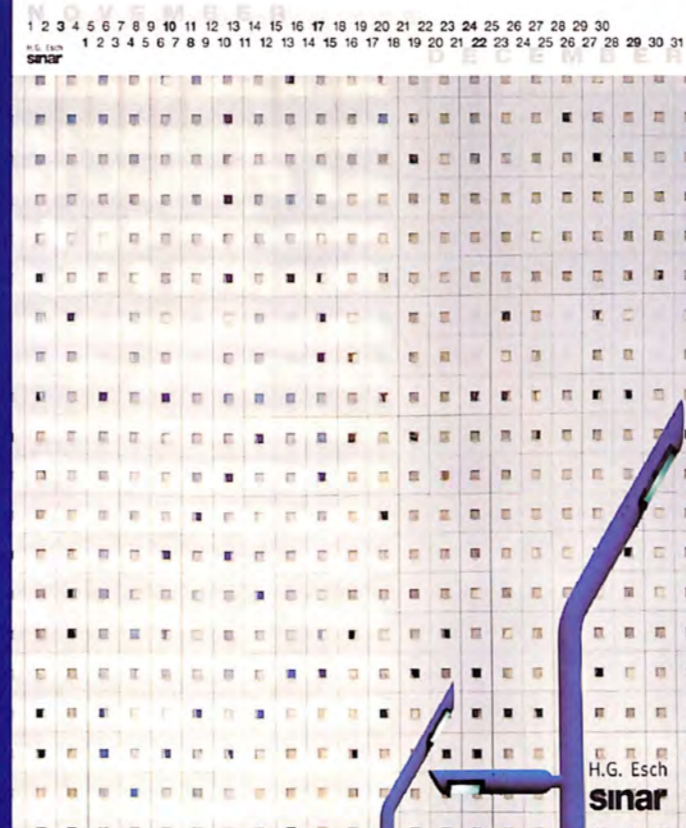
Digitalni veliki format i najlepši oblakoderi sveta

Čuvena Švajcarska firma SINAR svojim kalendarom za 2002. godinu promovise novi Sinarback 44 (digitalna leđa), poslednji model iz veoma uspešne serije digitalnih leđa. U kombinaciji sa profesionalnim Sinarovim velikofornim aparatima (kardanima) i širokom skalom adaptera za srednji format, ova digitalna leđa predstavljaju vrhunac savremene digitalne tehnologije. Sinarback 44 su prva digitalna leđa sa aktivnim hlađenjem, daju sliku rezolucije od čak 16 miliona piksela u 42 bitnom RGB sistemu. Pored klasične opcije snimanja iz jednog prolaza za snimanje pokreta moguće je takođe snimati u 4 ili 16 prolaza (eksponira se 4 ili 16 puta), odnosno skenira se predmet toliko puta, što možemo primeniti kod mrtve prirode, arhitekture, itd. Sinar je razvio specijalni Anti-Moire hardver pomoću kojega se dobijaju fotografije savršene oštine. To je ustvari sistem koji omogućuje da slika iz svakog prolaza "legne" na potpuno isto mesto kao i prva tako da su konture predmeta koji se snimaju izuzetne oštine. Nešto slično se radilo ranije u štamparijama prilikom obrade fotografija za štampu, međutim ovaj Sinarov sistem daje daleko bolji kvalitet. Uz pomoć originalnog softvera za obradu slike u kompjuteru CeMagYK i već čuvenog i za kvalitet boja nagrađenog Sinar Capture Shop softvera za ekspoziciju, dostiže se vrhunski kvalitet

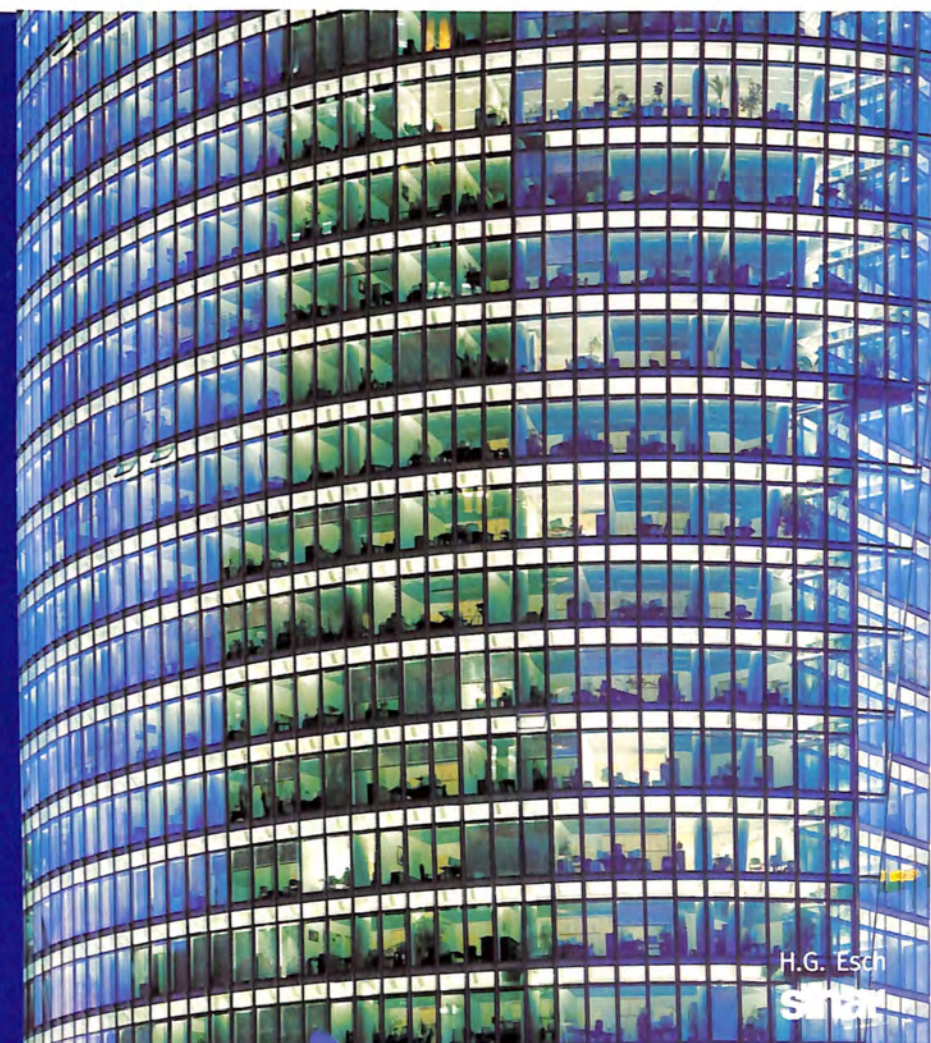
fotografija bez obzira na vremenske uslove (velika vlažnost, magla, vrućine, pesak...). Ova "dobitna" kombinacija koju nam predstavlja Sinar opravdala je sva očekivanja i nade što je Sinar i potvrdio svojim velepnim kalendarom koji vam ovde predstavljamo. Ovaj težak zadatak poveren je renomiranom nemačkom fotografu Hans-Georg Esch-u, poznatom u svetu po vrhunskim fotografijama arhitekture. Svoj renome potvrdio je još jednom ovim briljantnim fotografijama najlepših oblakodera sveta koje je snimio opremljen Sinar-om P2, širokom paletom Sinaron Digital objektivima i naravno Sinarback 44. Sve to bilo je povezano sa Apple G3 Powerbook prenosivim kompjuterom sa već gore pomenutim softverima. Format kalendara koji je takođe neuobičajen - 70x90 cm ne samo što ističe lepotu ovih neobičnih građevina već i na vrlo dramatičan način demonstrira performanse Sinarovog digitalnog sistema. Pored ovih fotografija koje objavljujemo u kalendaru su još i Chrysler-ova zgrada u New York-u snimljena sa krova zgrade nekadašnjeg poznatog američkog avio prevoznika Pan Am i prepoznatljive zgrade Marina Towers u Chicago-u koje podsećaju na dva klipa kukuruza.

Sinar digitalna leđa 44

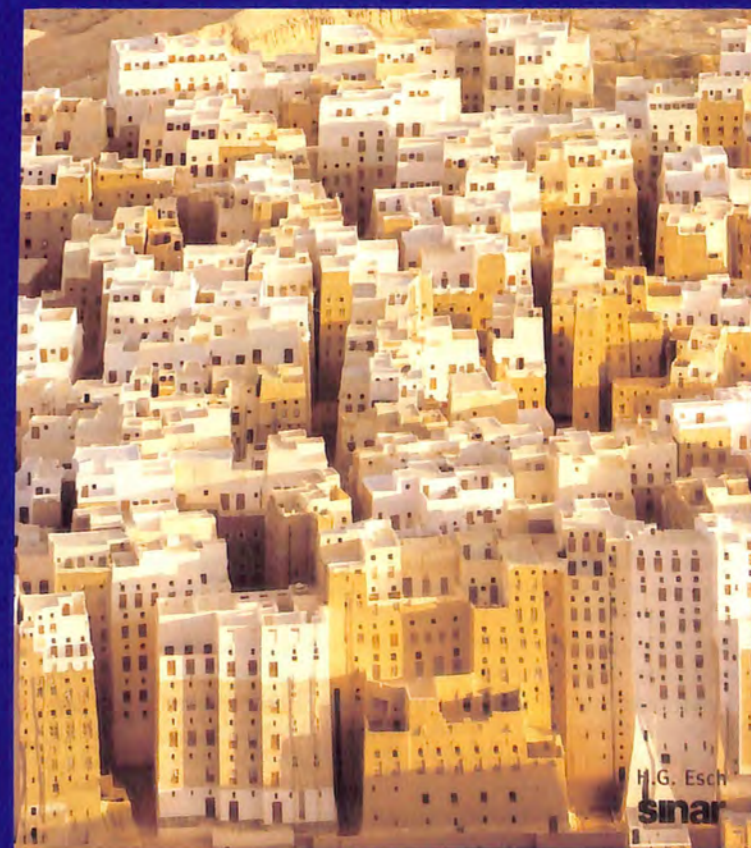

3

H.G. Esch
sinar

4

5

2

H.G. Esch
sinar

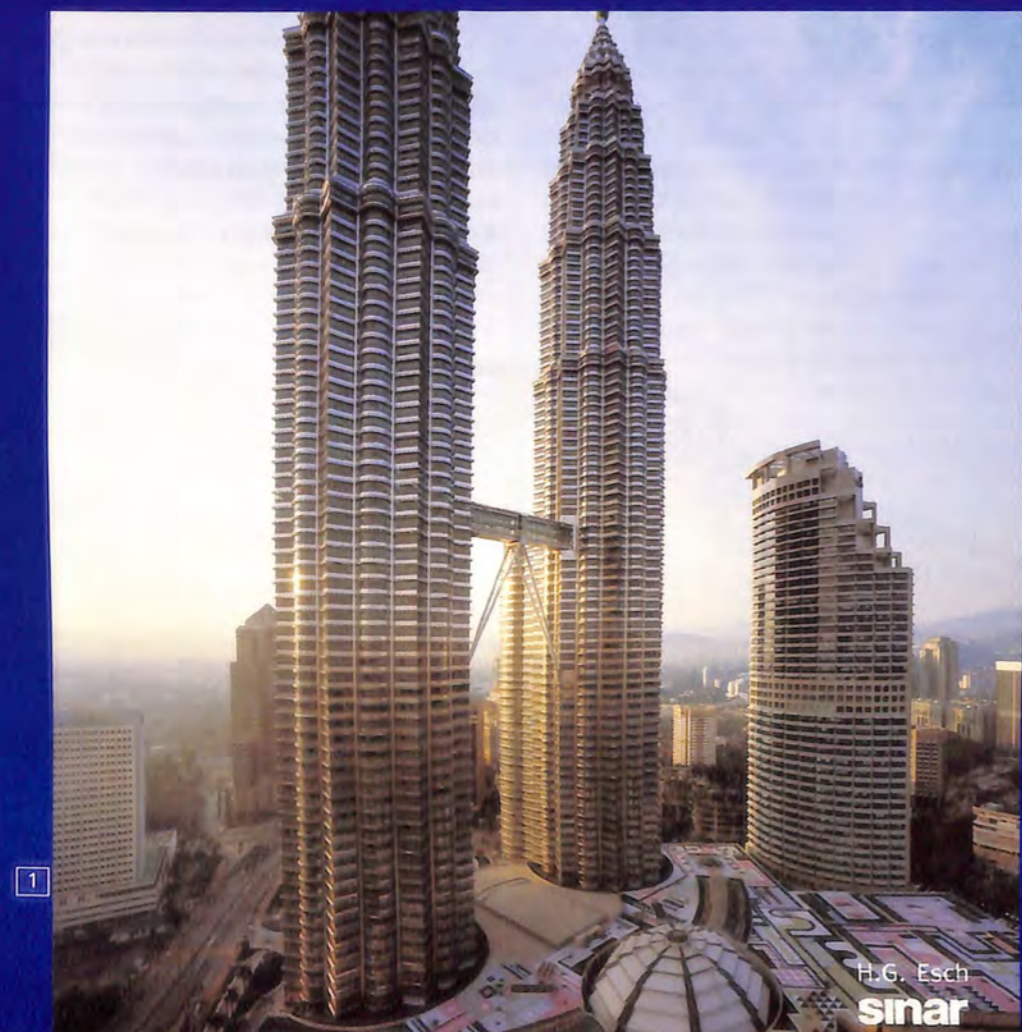
1 Ilustracija za mesec januar i februar je fotografija poslovnog kompleksa pod nazivom "Petronas Towers", koji se nalazi u mestu Kuala Lumpur, Malezija. Interesantno je pomenuti da čak ni lokalna tropska klima sa 90% relativne vlažnosti nije nepovoljno uticala na digitalnu opremu prilikom snimanja.

2 Mesec maj i juni ilustruje najskuplji hotel na svetu "Burj Al Arab" (Kula Arabije) sa sedam zvezdica, u Dubajju, Ujedinjeni Arapski Emirati. Ova fotografija je snimljena u jednom prolazu (1-shot mode) da bi se uhvatila suptilnost boja pri zalasku sunca.

3 Hladna uniformisanost luksuznog hotela "Shinjuku Washington" u Tokiju, Japan, ilustruje hladnoću i sivilo poslednja dva meseca, novembar i decembar.

4 Za mart i april izabran je detalj zgrade Sony korporacije na Potsdamer Platz-u u Berlinu, Nemačka. Polukružna struktura staklene fasade istaknuta je unutrašnjim osvetljenjem zgrade u smiraj dana.

5 Zgrade u pustinji poznate kao "Menhetn pustinje" smatraju se najstarijim neboderima u svetu. Nastale su u gradu Shibam-u u Jemenu, a sve zgrade su izgrađene od ilovače i stare su između 300 i 500 godina. Ilustruju mesec jula i avgust.

H.G. Esch
sinar

1

Analiza fotografskih radova naših čitalaca

Dragoljub Tošić, EFIAP,
profesor fotografije
u Grafičkoj školi u Beogradu

Fotografija "Devojčica i cvet" Damira Borasa je primer da se pomene narodna poslovice "Zagrizi ono što možeš da sažvačeš". Dakle, Damir Boras je u svemu odgovorio na

zadatak koji je sebi postavio. Svoj kadar je dobro postavio, devojčicu locirao gde treba, izabrao dobro osvetljenje i sačekao trenutak kada ona lepo izgleda. Vidljivo je da Damir zna da radi sa modelima, odnosno poznaje psihologiju, jer to što je devojčica držala cvetić koji joj se sviđa je razlog zašto se tako spontano i lepo nasmešila. Otvorena blenda, možda i upotreba objektivna veće žižne dužine je uzrokovala neoštru i mirnu pozadinu koja ne konkuriše akteru scene. Dakle snimak kod kojeg su ambicije odgovarale mogućnostima. Jedino što mislim da se ovaj snimak ne može više povećavati jer je malo neoštar. Uzrok može biti ili u nepreciznom uoštravanju, ili u ekspoziciji koja je duža od dozvoljene. Naime kod objektivna koji nemaju stabilizator slike ekspozicija ne bi trebalo da je duža od žižne dužine upotrebljenog objektivna za snimanje (na pr. ako je za lajka format objektiv od 100 mm ekspozicija ne bi trebalo da je duža od 1/100 sec).

Damir Boras
"Devojčica i cvet"

Fotografija "Tatin pisac" koju objavljujemo i još dve dečije fotografije koje nam je Nebojša Đukić poslao pokazuju da vrlo uspešno snima decu. Naime, deca su veoma često motiv snimanja. Ona

jesu zahvalan fotografski motiv, ali se pri snimanju dece često i greši. Greške najčešće prave roditelji jer decu ne snimaju spontano i u situacijama kada su ona prirodna nego ih okupaju, očešljaju i obuku im najnoviju garderobu. Tada se dešava da su deca ukočena, neprirodna, zure u objektiv ili se usiljeno smeju. Sve to je Nebojša izbegao i strpljivo sačekao pravi trenutak za snimanje kada je dete skoncentrisano na ono što radi i sve deluje prirodno. Zahvaljujući načinu kako Đukić snima, "Tatin pisac" će kada odraste imati pravo podsećanje na to kako je izgledao kad je bio mali. Međutim, kadar bi bio još bolji da je Đukić, kada je snimao, bio sa druge strane, jer bi onda ruka deteta sa olovkom bila u drugom planu, a i bolje bi se videlo šta dete radi. Takođe bi mogao kada radi u laboratoriji da malo dosvetli deo fotografije sa leve strane (uvo, vrat, kosa na potiljku i pozadina) tako da lice koje je najvažniji deo kadra bude i svetlosno akcentovano. Tehnički, fotografije su značajki realizovane, što pokazuje da Nebojša dobro koristi svoj Nikon F-501 sa objektivom Nikor 35-80, f/1:2.8 i da dobro sprovodi negativski i pozitivski postupak, tako da se mogu uraditi i povećanja.

Nebojša Đukić
"Tatin pisac"

Slobodan Banović
"Impresija"

Predrag Ilić
"Pogled u prošlost"

Slobodan Banović, autor fotografije "Impresija" koju objavljujemo poslao nam je 8 fotografija koje su neobične, vrlo zanimljive i pokazuju da se radi o snimatelju posebnog i specifičnog senzibiliteta. Na svakoj od fotografija naglašen je kreativan postupak koji ima tendenciju da realno "preseli" u imaginaciju, da se stvarnost pretoči u snove. Motiv snimanja za Slobodana je samo polazna

osnova, podsticaj za snimanje, a rezultat nije konačna dovršena slika nego povod za interpretaciju. Slobodan Banović ostavlja posmatraču njegovih fotografija da ih dočara u svojoj mašti i svako doživi na svoj način. Poštujući njegov senzibilitet, čak savetujući mu da ga neguje i razvija, ipak mu savetujemo da svoj doživljaj scene predstavi na način koji bi podrazumevao komunikaciju sa onima koji posmatraju njegove fotografije, bar do izvesne mere u skladu sa razlozima radi kojih je on snimio svoje kadrove. Dakle, predlažemo mu da pre snimanja formira svest o ideji na kojoj radi i da analizira čitljivost njene realizacije. Ukratko, Banovićeve fotografije su zanimljive kao skice, ali je za njihovo dovođenje do faze određenog likovnog dela potrebno još raditi. Istina, ovo što predlažem je podvođenje pod određene vrednosne kriterijume za vrednovanje umetničkih dela, što u biti nije karakteristika umetničkog čina, no to su još uvek određene društvene zakonitosti koje proizilaze iz svega što je prethodno iskustvo i što su predviđanja šta će biti u budućnosti. Na fotografiji "Impresija" smatram, na primer, da je jedan od dva motiva u gornjoj trećini fotografije suvišan. Dakle, višak je ili drvo koje je sa desne gornje strane, ili soliter u pozadini, jer su to dva podjednako jaka punkta i konkurišu jedan drugom.

Predrag Ilić, autor fotografije "Pogled u prošlost" koju objavljujemo poslao nam je 5 fotografija koje pokazuju da je sklon eksperimentima i da ih, većinom, uspešno koristi. Naveo je

da je fotografiju "Pogled u prošlost" snimio aparatom Nikon FE, objektivom od 35 mm i filterom Cromofilter (radial zoom). Postignuti efekat je zanimljiv, jer je kuća, koja je "akter scene" ovoga kadra i tonski, bojom i oštrinom posebno naglašena. Naziv fotografije je dobro odabran, jer identifikuje nameru autora da pokaže da ova kuća i takav tip gradnje pripadaju prošlosti. Zanimljivo bi bilo da Predrag na sličan način uradi seriju fotografija, ali skrećemo pažnju da pažljivo bira motive koji bi trebalo da su takvi da im ovaj vid interpretacije odgovara.

Kako se koristi skala dubinske oštine na objektivu?

Jovana iz Beograda

Prvo izostrite sliku na željenom objektu, izmerite svetlo i podesite odgovarajući otvor blende (i ekspozicije). Zatim pogledajte skalu dubinske oštine na vašem objektivu i uporedite je sa skalom udaljenosti. Ona će vam okvirno pokazati oštrinu snimka, od koje početne do koje krajnje udaljenosti od vašeg objektiva. Na primer ako ste podesili blendu 11 i izostrili na 5 m, sve što se nalazi na udaljenosti od 3 m do 15 m (otprilike) biće oštro. Zapamtite, što je manji otvor blende veća je dubinska oštrina. Ona je isto tako uslovljena i žižnom daljinom objektiva koji koristite. Širokougaoni objektivu imaju veću dubinsku oštrinu od tele objektiva, tako da su pogodniji za rad sa velikim otvorima blende (na pr. 2.8 ili 3.5). Skraćenu dubinsku oštrinu možete iskoristiti ako želite da naglasite samo jedan deo u vašoj fotografiji time što ćete pozadinu (i prednji plan) eliminisati neoštrinom. Većina fotoaparata poseduje dugme za kontrolu dubinske oštine pomoću kojeg možete vizuelno proveriti dubinsku oštrinu.

Skraćena dubinska oštrina sa blendom 3,5, objektiv 135 mm

Velika dubinska oštrina sa blendom 16, objektiv 135mm

Da li je spot merenje garancija da ćemo dobiti tačnu ekspoziciju?

Slobodan iz Kragujevca

Spot merenje vam omogućava precizne ekpozicije time što tačno znate odakle čitate vrednosti. Korišćenje ove mogućnosti bez osnovnog znanja o funkcionisanju ekspozicije prouzrokuje gore rezultate nego da koristite centralno merenje svetla. Ključna stvar koju bi trebalo zapamtiti je da spot merenje koristimo na onom delu scene koji želimo da pravilno eksponiramo, pa dodatno vršimo podešavanje ako je potrebno. Obratite pažnju na koji deo slike ste usmerili svetlom: ako ga usmerite na izrazito crne ili bele površine a scena koju fotografirate se sastoji pretežno od srednjih tonova, fotografija će biti pod ili preeksponirana. Izračunavanje prosečne vrednosti iz nekoliko očitavanja, da bi dobili najkvalitetnije srednje tonove u slici je takođe jedna od mogućnosti. Brojni aparati vam omogućavaju da to veoma lako uradite.

Fotografisala sam sina sa kompaktnim aparatom međutim lik mu je neoštar dok je pozadina oštra, šta se desilo?

Marijana iz Novog Sada

Kompaktni aparati izostravaju na centralni deo slike koji je obeležen u viziru tako da ako se objekat snimanja ne nalazi u centru fotografije aparat će izostriti pozadinu. U vašem slučaju figura deteta nije bila u centru fotografije tako da je fotoaparat automatski izostrio pozadinu. To se takođe dešava kada fotografirate dve osobe a centar izostravanja se nađe između njih. Ovaj problem je rešen kod većine savremenih kompaktnih aparata dodavanjem opcije zaključavanja fokusa. Pri fotografisanju izostrite predmet snimanja, pritisnite okidač do pola (time se zaključava fokus), zatim prekadrirajte na željeni način i pritisnite okidač do kraja.

Klasičan primer neoštine zbog decentralizovane figure

fotografija: "Oblakoderi New York-a" Ivan Šepić, Beograd

Kako da postignem takav efekat da grupa zgrada izgleda kao da su jedna preko druge?

Nikola iz Kruševca

Ovo se postiže upotrebom teleobjektiva koji sužavaju perspektivu i na taj način zgrade izgledaju mnogo bliže jedna drugoj. Svi teleobjektivi "lepe" planove jedan na drugi čime minimalizuju ili potpuno eliminišu osećaj prostora. Što je veća žižna daljina objektiva efekat je jači i dramatičniji. Vertikalne linije su ovde dominantne i celu fotografiju treba posmatrati kao pročišćeno grafičko delo. Ovakav način rada posebno je zahvalan i zanimljiv kod fotografisanja moderne gradske arhitekture (takozvane šume oblakodera i zgrada) koje možemo videti u svakom većem gradu.

KALENDAR MEĐUNARODNIH IZLOŽBI POD PATRONATOM FIAP-a

2002/053 M/CP/CS PAR AD	"Aquaducte 2002" - VII Biennial Internacional T: Radost fotografije (The pleasure of Photography) + Priroda Eura 50 (USD 45 ili 65 CRI) Agrupacio Foto-Cine Cerdanyola-Ripollet Sr J. Badia i Bafalluy, P.O.Box 73, E-08290 Cerdanyola del Valles / Espagne e-mail: afocer@aficer.org / http://www.afocer.org	CLO: 10/05/2002 JUR: 17/05/2002 NOT: 24/05/2002 EXH: 01/06/2002 RET: 30/01/2003 CAT: ****	
2002/054 M/CP/CS PAR AD	32nd HKCC International Salon of Pictorial Photography T: slobodna USD 12 - slike/po sekciji, USD 10 - dia (ili 35 IRC) Hong Kong Camera Club Ltd Mr. Chu Yong-Pui, G.P.O. Box 10657, Hong Kong / Hong Kong e-mail: eppietsui@hkem.com	CLO: 08/04/2002 JUR: 14/04/2002 NOT: 16/04/2002 EXH: 18/05/2002 RET: 26/05/2002 CAT: ****	M = monohromne
2002/055 M/CP/CS PAR AD	X. Triennale Internationale "Pozorište u fotografskoj umetnosti" USD 10.- Sterijino pozorje Mme K. Ćirić-Petrović, Zmaj Jovina 22/I, YU-21000 Novi Sad / Yougoslavie e-mail: sterija@EUNET.yu / http://www.pozorje.org.yu	CLO: 10/04/2002 JUR: 20/04/2002 NOT: 10/05/2002 EXH: 26/05/2002 RET: 15/08/2002 CAT: ??	CP = kolor papir
2002/054 M/CP/CS PAR AD	150 Concorso Internazionale Diacolor "Il Mosaico" T: Slobodna + NAT + Kreativana USD 10 ili 16 IRC / sekciji (grupe 8 ili 12 IRC) Circolo Fotografico Ravennate BFI Sr Veniero Rubboli, Casella Postale 84, I-48100 Ravenna / Italie e-mail: cfravennate@freemail.it / http://www.genie.it/utenti/cfravennate	CLO: 31/03/2002 JUR: 03/04/2002 NOT: 09/04/2002 EXH: 12/05/2002 RET: 25/05/2002 CAT: ***	CS = kolor slajdovi
2002/038 CS PAR AD	"Aquaducte 2002" - VII Biennial Internacional T: Radost fotografije (The pleasure of Photography) + Priroda Eura 50 (USD 45 ili 65 CRI) Agrupacio Foto-Cine Cerdanyola-Ripollet Sr J. Badia i Bafalluy, P.O.Box 73, E-08290 Cerdanyola del Valles / Espagne e-mail: afocer@aficer.org / http://www.afocer.org	CLO: 10/05/2002 JUR: 17/05/2002 NOT: 24/05/2002 EXH: 01/06/2002 RET: 30/01/2003 CAT: ****	EXH = dan otvaranja
2002/070 CS PAR AD	30. Tauernkristall - Lienz 2002 T: open + PJ USD 8 / 12 za 1, ili 2 sekcije (12 ili 18 IRC) Fotoclub Sparkasse Lienz Herrn Weller georg, Mittewald 164, A-9912 Mittewald / Autriche e-mail: tauernkristall.lienz@aon.at / http://dotoclub.lienz.at	CLO: 22/04/2002 JUR: 26/04/2002 NOT: 03/05/2002 EXH: 31/05/2002 RET: 21/06/2002 CAT: ***	AD = adresa
2002/061 2002/062 2002/063 2002/064 M/CP/CS PAR AD	11. Hasselblad Austrian Super Circuit 2002 - Linz 11. Hasselblad Austrian Super Circuit 2002 - Wien 11. Hasselblad Austrian Super Circuit 2002 - Feldkirch 11. Hasselblad Austrian Super Circuit 2002 - Graz T: slobodna eura ili USD 30-40 ili 45 (30, 35, 40 IRC) za 1,2 ili 3 sekcije za grupe reducirano Fotosektion PDV - Linz Mr Chris Hinterobermaier, Postfach 364, A-4010 Linz / Autriche e-mail: fotoforum@netway.at	CLO: 06/05/2002 JUR: 09/05/2002 NOT: 17/05/2002 EXH: 01/07/2002* RET: 06/09/2002 CAT: ***** (* od)	PJ = foto žurnalizam
2002/071 M/CP/CS PAR AD	27th Chinese YMCA International Salon of Photography T: slobodna USD 12 / po sekciji slike; USD 10 za dia (ili 30 IRC / sekciji) The Chinese YMCA Photographic Society of Hong Kong Mr Man Kok Sum, P.O.Box 6453, General Post Office, Hong Kong e-mail: ymcaps@yahoo.com.hk	CLO: 17/05/2002 JUR: 26/05/2002 NOT: 31/05/2002 EXH: 06/07/2002 RET: 15/07/2002 CAT: ****	PT = foto-putovanje
2002/072 CS PAR AD	27th Welsh International Colour Slide Salon T: slobodna, NAT & PT USD 10; 15 ili 20 za 1,2 ili 3 sekcije (AM) The Welsh Photographic Federation Mr David Green, 102, Pecoed Avenue - CEFN Forest, GB-NP 12 3LF Blackwood / Pays de Galles e-mail: davidh.green@ntlworld.com http://www.welshphotographicfederation.co.uk	CLO: 07/04/2002 JUR: 19/04/2002 NOT: 23/04/2002 EXH: 11/05/2002 RET: 30/06/2002 CAT: ***	AV = audio-vizuelna
			T = tema
			NOT = obaveštenje
			RET = vraćanje radova
			AD = adresa
			CLO = poslednji dan za prijem
			PAR = prijavna taksa
			AM = povratak avionom
			NAT = priroda
			DIG = digitalna
			CAT = kvalitet kataloga
			NS = novi salon
			— = besplatno
			JUR = žiriranje
			??? = nije navedeno
			RG/GR = redukcija za grupe

Ako i vi želite da dobijete savet kako da nešto snimate ili želite da unapredite svoje znanje, pošaljite nam svoja pitanja i fotografije poštom ili na e-mail adresu refoto@eunet.yu.

SanDisk

Više memorije. Više mogućnosti.

REFOTB

Pčinska 17, 11000 Beograd,
tel: 011 456 151, fax: 011 446 0234,
email: refotb@eunet.yu

REFOTO KONKURS

NPCI - Beatriz Riccio, Argentina

PUTOVANJE

Radove slati na adresu: "REFOTO" - Za konkurs, Pčinjska 17, 11000 Beograd.

Naš časopis ponovo pokreće stalnu rubriku "Foto konkurs", gde će objavljivati fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učešća imaju svi koji se bave fotografijom a jedini uslov je da uz svaku fotografiju ili dijapozitiv, pošalju i originalni kupon iz našeg časopisa "REFOTO", čitko popunjen osnovnim podacima o autoru. Broj fotografija ili dijapozitiva, koji neko želi da pošalje nije ograničen. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije ili dijapozitiva, kao i neophodne tehničke podatke npr. kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno i dr.

Tema ovogodišnjeg konkursa

Temu PUTOVANJE bi trebalo, kao pojam, najšire shvatiti, sa reznovrsnom lepezom mogućih motiva snimanja. Očekujemo, dakle, fotografije svega onoga što privlači pažnju čoveka na putovanju i ostaje mu u sećanju kada se putovanje završi. Dakle, to jesu izgledi krajeva kroz koje prolazimo, mesta u kojima boravimo, pejzaži, kulturno istorijski spomenici, arhitektura, život koji pulsira na ulicama ili izletištim, ali i tragovi življenja u raznim ambijentima, gradskim ili seoskim. Zanima nas i sve ostalo što je privuklo vašu pažnju, vizuele beleške o vašem doživljaju, možda osmehu neznanaca, odsjaju sunca na kapima rose, svetlu i senkama pa i detaljima urbanih ili ruralnih ambijenata...

Formati i tehnologija radova

Učesnici mogu poslati:

- CRNO BELE I FOTOGRAFIJE U BOJI FORMATA OD 13X18 CM DO 18X24 CM
- DIJAPOZITIVE U BOJI 24X36 MM
- FOTOGRAFIJE SNIMLJENE NA CD U REZOLUCIJI 300 DPI VELIČINE DO 18X24 CM

Slanje radova

Ovogodišnji konkurs se sastoji iz 4 periodična konkursa. Učesnici mogu poslati radove za aprilski, junski, avgustovski i oktobarski broj časopisa, za svaki pojedinačno i za decembarški koji je završni. Za svaki od navedenih brojeva časopisa vrši se žiriranje, biraju radovi u užu izbor i određuju nagrade.

Rokovi :

- ZA APRILSKI BROJ DO 5. APRILA
- ZA JUNSKI BROJ DO 5. JUNA
- ZA AVGUSTOVSKI BROJ DO 5. AVGUSTA
- ZA OKTOBARSKI BROJ DO 5. OKTOBRA
- ZA FINALNI, DECEMBARSKI BROJ DO 30. NOVEMBRA

Za decembarški broj kada je finale ovogodišnjeg konkursa žiriraju se i svi radovi koji su ušli u užu izbor na izborima za prethodne brojeve časopisa.

Nagrade konkursa

- Nagrade konkursa se sastoje od nagrada za svaki broj časopisa i nagrada konkursa kao celine.
- Za svaki od ovogodišnji brojeva dodeliće se se po tri nagrade i to:
  1. GODIŠNJA PRETPLATA ZA ČASOPIS
  2. KNJIGA "ELEMENTARNA TEHNIKA FOTOGRAFIJE" DRAGOLJUBA KAŽIĆA
  3. PET FILMOVA FUJI SUPERIA

Velike, završne nagrade konkursa su:

1. NIKON F65
2. NIKON FOTO TORBA
3. 30 KOLOR NEGATIV FUJI FILMOVA

U svakom broju časopisa objavljuju se rezultati žiriranja za taj broj, popis radova koji su ušli u užu izbor, nagrade tog broja i reprodukcije 2-3 izabrane fotografije.

U decembarškom broju se objavljuju finalni rezultati konkursa, završne nagrade i reprodukcije najboljih fotografija konkursa.

Završne odredbe

- Radovi koji su poslani na konkurs se ne vraćaju
- Organizator radove može koristiti za potrebe časopisa, bez naknade i uz potpisivanje autora
- Odluke žirija su konačne
- Pravo tumačenja ovih propozicija ima organizator

€ 59

AF 240 SV

€ 52

EF 400

€ 120

Zoom 90

€ 206

Zoom 120 ED

Nikon

€ 112

€ 460

€ 2314

F5

€ 1312

F100

€ 284

F65

€ 754

FM3A

*sve cene su bez poreza na promet

REFOTB

VELEPREODAJA

Pčinjska 17, 11000 Beograd, YUGOSLAVIA
tel: 011 456 151, fax: 011 446 0234, email: refotb@eunet.yu

MALOPRODAJA

Nikon

Vuka Karadžića 7a, 11000 Beograd, YUGOSLAVIA
tel: 011 630 153, fax: 011 446 0234, email: refotb@eunet.yu